

ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)

ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเชิงเหนือตอนบน

นางสาว อรอรุณ สิทธิ

ศูนย์วิทยพัทยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนภาค ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RESULTS OF BOI POLICIES No.3/2544 OF BOARD OF INVESTMENT ON THE
LABOUR MARKET IN THE UPPER-NORTHEASTERN REGION

Miss Onaroon Sitthi

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning Program in Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning
Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของ
คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีต่อตลาดแรงงาน
ในภาคตะวันออกเชิงเหนือตอนบน

โดย

นางสาวอรอรุณ สิทธิ

สาขาวิชา

การวางแผนภาค

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิต ภูจินดา

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิต ภูจินดา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ รัตนวราหะ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นางนิตยา กมลวัฒน์นิศา)

อรอรุณ สิทธิ : ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. (THE RESULTS OF BOI POLICIES No.3/2544 OF BOARD OF INVESTMENT ON THE LABOUR MARKET IN THE UPPER-NORTHEASTERN REGION) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.พนิต ภูจินดา, 111 หน้า

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ ที่มีต่อตลาดแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์หาพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนจาก BOI และใช้พื้นที่ดังกล่าวในการอธิบายรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในช่วงก่อนและหลังได้รับสิทธิประโยชน์เขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้วิเคราะห์นโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการจ้างงานของระดับประเทศ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยใช้ข้อมูลต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ มูลค่าเงินลงทุน อัตราการจ้างงาน เป็นต้น และได้วิเคราะห์ลักษณะอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเพื่อสรุปหาพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษมากที่สุดโดยวิเคราะห์จากจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและจำนวนเงินลงทุน ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้ใช้วิธีการทางสถิติ คือ การวิเคราะห์ตารางไขว้ (crosstab) และการหาค่าสหสัมพันธ์ (correlation) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนจาก BOI มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทำให้ตลาดแรงงานในจังหวัดมหาสารคามมีการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์แรงงานคือมีความต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น โดยลักษณะแรงงานที่ต้องการคือ ไม่จำกัดเพศ ไม่จำกัดอายุ การศึกษารับตั้งแต่ระดับประถมขึ้นไป ต้องการแรงงานในตำแหน่งตัดเย็บมากที่สุด ได้รับค่าจ้างตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัด ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษายังคงมีความต้องการแรงงานเพิ่ม จำนวน 3,000 อัตรา เนื่องจากในปัจจุบันแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้น แรงงานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 25-31 ปี จบการศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษาและเป็นแรงงานที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งตัดเย็บ ได้รับค่าจ้างเป็นรายวันคือ 154 บาท ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้เป็นเพียงกลุ่มอุปทานส่วนหนึ่งของพื้นที่เท่านั้น สาเหตุที่อุปทานแรงงานในพื้นที่ไม่ได้เข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมด เนื่องจากค่าแรงที่ต่ำกว่าค่อนข้างถูกทำให้ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับแรงงานได้ แรงงานในอุตสาหกรรมนี้จึงเป็นเพียงแรงงานที่สามารถเดินทางมายังโรงงานอุตสาหกรรมได้อย่างสะดวก นอกจากนี้อุปทานแรงงานส่วนหนึ่งก็เลือกที่จะไปทำงานยังพื้นที่อื่นที่ได้รับค่าตอบแทนมากกว่า เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จึงเป็นสาเหตุให้ในพื้นที่ศึกษายังคงขาดแคลนแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง ลายมือชื่อ..... ออรอรุณ สิทธิ
สาขาวิชา การวางแผนภาค..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก..... Pany -
ปีการศึกษา ...2553.....

5074167825 : MAJOR REGIONAL PLANNING

KEYWORDS : THE RESULTS OF BOI POLICIES No.3/2544 / THE LABOUR MARKET / UPPER-NORTHEASTERN

ONAROON SITTHI : THE RESULTS OF BOI POLICIES No.3/2544 OF BOARD OF INVESTMENT ON THE LABOUR MARKET IN THE UPPER-NORTHEASTERN REGION. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PANIT PUJINDA ,Ph.D.,111 pp

The objective of this research is to analyze the impact of BOI Policy No. 3/2544 on the Upper-Northeastern of Thailand. it is started from identifying the areas and industries affected by BOI-incentives . Then the labor market changes, before and after being granted BOI incentives are analyzed.

it begins with data collecting process which several related data such as Gross Domestic Product (G.D.P) and employment rate are collected. The characteristics of industry sector in the upper northeastern area are analyzed to identify the province that has the highest concentration resulted by BOI-incentives based on the number of factories and workers as well as investment value. To find the results, the statistic methods, which are crosstab and correlation are performed.

In conclusion, Mahasarakham province gets the most industrial impacts from the BOI incentives because of additional incentives from the province itself and the large number of labor surplus. Several garment industries applied for BOI incentives and established their production factories in this province. On labor demand-side, those factories require semi-skilled workers with at least elementary school education. However, from focus group interview, the current workers in those factories are 25 – 31 years old women with elementary and high school level. They live in the commuting distance from the factories, and get 154 baht per day. Unfortunately, there are still more than 3,000 available jobs waiting for the workers because the spatial limitation of labor force and the low competitiveness of wage comparing with the other industrial location in Thailand. As the result, Mahasarakham province has the problem of labor shortages in the garment industry.

Department : Urban and Regional Planning Student's Signature อนารอน สิทธิ
Field of Study : Regional Planning Advisor's Signature Punit
Academic Year : 2010

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิต ภูจินดา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยดูแลชี้แนะและให้คำปรึกษาที่ดีมาโดยตลอด ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมถึงคณาจารย์ในภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองทุกท่านที่ได้มอบความรู้เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆที่ท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ รวมถึงบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้ให้ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ด้วย

ท้ายนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่และพี่ ผู้ซึ่งให้การสนับสนุนด้านการศึกษาและกำลังใจที่ดีแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด รวมถึงกำลังใจและคำปรึกษาที่ดีจากเพื่อนๆฝั่งเมืองรุ่นที่ 32 และเพื่อนๆทุกคนของผู้เขียน ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
สารบัญแผนที่.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของงานวิจัย.....	1
1.2 คำถามหลักงานวิจัย.....	4
1.3 สมมติฐานงานวิจัย.....	4
1.4 วัตถุประสงค์งานวิจัย.....	4
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย.....	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวความคิดการพัฒนากาค.....	7
2.2 แนวความคิดการพัฒนาศรษฐกิจโดยอุตสาหกรรม.....	9
2.3 ความเป็นมาและโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอ.....	12
2.4 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับตลาดแรงงาน.....	18
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย	
3.1 ขอบเขตงานวิจัย.....	34
3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	38
3.4 ผลจากแบบสอบถาม.....	39
3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
บทที่ 4 บทวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุนและลักษณะอุตสาหกรรม	
ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	
4.1 พัฒนาการของนโยบายส่งเสริมการลงทุน.....	42
4.2 นโยบายส่งเสริมการลงทุน.....	44
4.3 วิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน.....	49
4.4 ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการลงทุน....	58
4.5 สรุปผลวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุน.....	60
4.6 สภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรมและการจ้างงาน	
ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.....	62
4.7 ลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.....	66
4.8 สรุปผลการศึกษาลักษณะของอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	69
บทที่ 5 ลักษณะอุตสาหกรรมและตลาดแรงงานจังหวัดมหาสารคาม	
5.1 ภาพรวมลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคาม.....	73
5.2 ตลาดแรงงานของจังหวัดมหาสารคาม.....	82
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
6.1 ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษที่มีต่อ	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.....	97
6.2 พื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริม	
การลงทุนเขต 3 พิเศษและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน.....	98
6.3 การอภิปรายผลเชิงนโยบาย.....	100
6.4 ข้อเสนอแนะ.....	100

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง.....	102
ภาคผนวก.....	104
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	111

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	บทบาทของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มต่อระบบเศรษฐกิจไทย...	22
ตารางที่ 2.2	จำนวนแรงงานและสัดส่วนการจ้างงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มแยกตามรายสาขาอุตสาหกรรม.....	23
ตารางที่ 4.1	สิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนในแต่ละเขต.....	47
ตารางที่ 4.2	แสดงประเภทกิจการที่ BOI สนับสนุนทั้ง 7 หมวด.....	48
ตารางที่ 4.3	รายได้รวมของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2549.....	50
ตารางที่ 4.4	สัดส่วนรายได้รวมของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ จำแนกตามประเภทกิจการ ในช่วงปี 2547-2549.....	50
ตารางที่ 4.5	จำนวนพนักงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจำแนกตาม ประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2549.....	52
ตารางที่ 4.6	สัดส่วนของจำนวนพนักงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่อ จำนวนผู้มีงานทำของประเทศ จำแนกตามประเภทกิจการใน ช่วงปี 2547-2549.....	52
ตารางที่ 4.7	เงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550.....	54
ตารางที่ 4.8	สัดส่วนเงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550.....	54
ตารางที่ 4.9	จำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550.....	55
ตารางที่ 4.10	สัดส่วนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550.....	55
ตารางที่ 4.11	เงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วง ปี 2547-2550.....	56

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.12	สัดส่วนเงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550.....	57
ตารางที่ 4.13	จำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550.....	57
ตารางที่ 4.14	สัดส่วนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550.....	58
ตารางที่ 4.15	แสดงการอนุมัติให้การส่งเสริมในแต่ละเขตการลงทุน ปี พ.ศ. 2549-2550....	59
ตารางที่ 4.16	ผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเปรียบเทียบระหว่างปีพ.ศ. 2543-2550.....	63
ตารางที่ 4.17	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ปี พ.ศ. 2550 (ณ ราคาปี 2531).....	64
ตารางที่ 4.18	จำนวนแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจำแนกตามรายอุตสาหกรรมรายจังหวัดปี 2550.....	65
ตารางที่ 4.19	อัตราค่าจ้างขั้นต่ำจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนระหว่างปี พ.ศ. 2543-2550.....	66
ตารางที่ 4.20	แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.....	68
ตารางที่ 4.21	แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแยกตามประเภทอุตสาหกรรม.....	70
ตารางที่ 5.1	แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนจังหวัดมหาสารคามแยกตามรายอำเภอ.....	76
ตารางที่ 5.2	แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนจังหวัดมหาสารคามแยกตามประเภทอุตสาหกรรม.....	77

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 5.3	แสดงสัดส่วนประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมเบา..... 80
ตารางที่ 5.4	แสดงสัดส่วนโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ขอสิทธิประโยชน์จาก BOI..... 80
ตารางที่ 5.5	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจำแนกตามสาขาการผลิตในจังหวัดมหาสารคาม..... 83
ตารางที่ 5.6	จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามสาขาการผลิต ในจังหวัดมหาสารคาม..... 84
ตารางที่ 5.7	แสดงลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปและลักษณะของ แรงงานที่ต้องการเพิ่ม..... 86
ตารางที่ 5.8	จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามชั้นการศึกษาที่สำเร็จ และเพศ..... 87
ตารางที่ 5.9	ช่วงอายุการจ้างงานแรงงานภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม..... 88
ตารางที่ 5.10	อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน..... 91
ตารางที่ 5.11	อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของแต่ละจังหวัดในประเทศไทย..... 93
ตารางที่ 5.12	ค่าจ้างขั้นต่ำ จำนวนโรงงาน จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออก และจำนวน แรงงานในจังหวัดมหาสารคาม..... 94
ตารางที่ 5.13	ค่าสหสัมพันธ์ของค่าจ้างขั้นต่ำ จำนวนโรงงาน จำนวนประชากรย้ายเข้า ย้ายออกและจำนวนแรงงานในจังหวัดมหาสารคาม..... 95

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 2.1	ขั้นตอนการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอ..... 18
แผนภูมิที่ 3.1	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย..... 37
แผนภูมิที่ 4.1	สัดส่วนรายได้รวมของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่อ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ แบ่งตามหมวด ในช่วงปี 2547-2549 51
แผนภูมิที่ 4.2	สัดส่วนของจำนวนพนักงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่อ จำนวนผู้มีงานทำของประเทศ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วง ปี 2547-2549..... 53
แผนภูมิที่ 4.3	สัดส่วนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550..... 55
แผนภูมิที่ 4.4	สัดส่วนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี2547-2550 58
แผนภูมิที่ 5.1	แสดงจำนวนโรงงานเปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการ ลงทุน 3 พิเศษแยกตามประเภทอุตสาหกรรม..... 78
แผนภูมิที่ 5.2	แสดงจำนวนเงินลงทุนเปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการ ลงทุน 3 พิเศษแยกตามประเภทอุตสาหกรรม..... 78
แผนภูมิที่ 5.3	แสดงจำนวนแรงงานเปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการ ลงทุน 3 พิเศษแยกตามประเภทอุตสาหกรรม..... 79

สารบัญแนที่

หน้า

แผนทึ่ 4.1	จำนวนโรงงาน เงินลงทุนและแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ช่วงก่อนได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน.....	71
แผนทึ่ 4.2	จำนวนโรงงาน เงินลงทุนและแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ช่วงหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน.....	72
แผนทึ่ 5.1	แสดงที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า(BOI)ในจังหวัดมหาสารคาม87	
แผนทึ่ 5.2	แสดงการกระจุกตัวของแรงงานในจังหวัดมหาสารคาม.....	90

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ประเทศไทยประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำของความเจริญในแต่ละพื้นที่มาเป็นเวลานาน ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในมาตรฐานการดำรงชีวิตระหว่างประชากรในเมืองกับประชากรในชนบท การพัฒนาเกิดขึ้นในเฉพาะเมืองใหญ่โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเกินกว่าขีดจำกัดที่กรุงเทพมหานครจะรองรับได้ควบคู่ไปกับปัญหาความด้อยพัฒนาในชนบท เนื่องจากขาดแคลนแรงกระตุ้นเศรษฐกิจและการอพยพของแรงงานไปสู่แหล่งงานในเมืองใหญ่ รัฐบาลจึงได้มีการแก้ปัญหาผ่านนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรม โดยใช้ “อุตสาหกรรม” เป็นเครื่องมือหลักที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาและเป็นแหล่งงานซึ่งก่อให้เกิดรายได้ รวมไปถึงมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในพื้นที่ชนบท

การพัฒนาอุตสาหกรรมถูกกำหนดให้เป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 -2509) ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ถูกก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2509 เพื่อทำหน้าที่บริหารงานส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม ในยุคเริ่มต้นคณะกรรมการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมขึ้นในกรุงเทพมหานครและบริเวณชานเมืองเป็นหลัก แต่หลังจากปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมากรุงเทพมหานครมีระดับการพัฒนาที่สูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศ เกิดปัญหาช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในรายได้ระหว่างภาคและระหว่างเขตชนบทและเขตเมืองของประเทศ ดังนั้นจึงมีนโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่จะกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งนโยบายได้มีการแบ่งเขตการให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีอากรออกเป็น 3 เขต คือ เขต 1 (กรุงเทพและบริเวณชานเมือง) เขต 2 (กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก พระนครศรีอยุธยา ภูเก็ต ระยอง ราชบุรี สมุทรสงคราม สระบุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง) และ เขต 3 คือ ท้องที่ใน 58 จังหวัดที่เหลือในประเทศไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 ได้แบ่งเขต 3 ออกเป็นเขต 3 (36 จังหวัด) และเขต 3 (22 จังหวัด) จังหวัดที่อยู่ในเขต 3 (22 จังหวัด) ส่วนใหญ่แล้วเป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ นครพนม บัรรัมย์ มหาสารคาม ยโสธร ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุบลราชธานี และอุดรธานี ซึ่งกลุ่มจังหวัดเหล่านี้จัดว่าเป็นกลุ่มจังหวัด

ที่มีรายได้ต่ำ จึงมีการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆแก่ผู้ลงทุนมากกว่าเขตอื่นๆเพื่อเป็นการจูงใจและทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น

อุตสาหกรรมเริ่มมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาภูมิภาคเป็นอย่างมากนับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2533-2538 โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยถึงร้อยละ 17.9 ต่อปี นอกจากนี้สัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมต่อผลผลิตมวลรวมภาค (GRP) ก็มีแนวโน้มสูงขึ้น แต่วิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศชะลอตัวลง ในส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออัตราการเติบโตของผลผลิตมวลรวมภาคลดลงกว่าเท่าตัว โดยในช่วงปี พ.ศ.2538-2545 อัตราการขยายตัวเฉลี่ยลดลงเหลือเพียงร้อยละ 3.7 เท่านั้น จากที่เคยเติบโตเฉลี่ยถึงร้อยละ 11.9 ในช่วงปี พ.ศ.2533-2538 กิจกรรมทางเศรษฐกิจในทุกสาขาหดตัวลงอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมมีการเติบโตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.5 ในช่วงเวลาดังกล่าว ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมของภาคก็เริ่มฟื้นตัวอีกครั้ง โดยในปี พ.ศ.2545 ผลผลิตจากภาคอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าถึง 134,491 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 22.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคต่อหัว (Per capita GRP) ในส่วนของภาคอุตสาหกรรมและบริการในเขตเมืองมีมูลค่าประมาณ 134,500 บาท สูงกว่าภาคเกษตรในเขตชนบทถึง 22.8 เท่า โดยภาคเกษตรกรรมมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคต่อหัว ประมาณ 5,900 บาท (ที่มา : ผังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.2560,2551) จากข้อมูลการจดทะเบียนโรงงานอุตสาหกรรมของกรมโรงงานอุตสาหกรรมปี พ.ศ.2548 พบว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ.2547 มีทั้งสิ้น 42,264 โรง มีการกระจายตัวสูงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 3 (ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม) จำนวน 10,490 โรง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือล่าง 1 (ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์และสุรินทร์) 11,092 โรง โดยจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดได้แก่จังหวัดนครราชสีมา 7,039 โรง รองลงมาได้แก่จังหวัดขอนแก่น และอุบลราชธานีตามลำดับ ยังพบว่าการเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม หากเปรียบเทียบจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในปี พ.ศ.2542 และปี พ.ศ.2547 พบว่ามีจำนวนโรงงานเพิ่มมากขึ้น 3,669 โรง (ร้อยละ 9.5) จำนวนเงินลงทุนรวมทั้งหมดก็เพิ่มสูงขึ้นกว่า 37 ล้านบาท (ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม) และจากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี พ.ศ. 2548 มีผู้ทำงานในภาคอุตสาหกรรมผลิตทั้งสิ้น 1,111,638 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2540 ถึงร้อยละ 58.5 (เฉลี่ยร้อยละ 7.3 ต่อปี) โดยจังหวัด

นครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีผู้ทำงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตมากที่สุด จำนวน 253,118 คน รองลงมาได้แก่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 141,311 คน (ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

การเติบโตที่เพิ่มมากขึ้นของภาคอุตสาหกรรมนั้นย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังเช่นผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในอังกฤษหรือเยอรมันซึ่งผลทางด้านเศรษฐกิจนั้นทำให้เกิดระบบโรงงาน ระบบนายทุน เกิดการขยายตัวทางอุตสาหกรรม และเพิ่มรายได้ของประชากร ก่อให้เกิดความเจริญทางด้านการค้าระหว่างประเทศ และมีการแข่งขันกันเพื่อความยิ่งใหญ่ ประเทศต่างๆ จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันทางเศรษฐกิจ เกิดความเหลื่อมล้ำกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและทำให้มีประเทศด้อยพัฒนาและประเทศพัฒนา ทางด้านสังคม มีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม เกิดการขยายตัวของชุมชนเมือง และความเจริญก้าวหน้าด้านการแพทย์และสาธารณสุข การขยายตัวของสังคมเมือง เกิดเมืองใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากการอพยพของผู้คนในชนบทเข้ามาทำงานในเมืองและเกิดอาชีพใหม่ ๆ ที่หลากหลายโดยเฉพาะการเปลี่ยนจากแรงงานภาคเกษตรกรรมมาเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมทอผ้า ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญมากของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงแรก

จากภาพรวมอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและตัวอย่างของการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมของต่างประเทศดังที่กล่าวมานั้น เป็นที่มาของการวิจัยในครั้งนี้อาการพัฒนาที่เพิ่มมากขึ้นของอุตสาหกรรม ทั้งจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม เงินลงทุนและแรงงานในภาคอุตสาหกรรมนั้น เป็นผลมาจากการได้รับสิทธิประโยชน์ของนโยบายการส่งเสริมการลงทุนหรือไม่และอาชีพของคนในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรจากการที่มีการเติบโตมากขึ้นของอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษา โดยการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่อยู่ในเขต 3 พิเศษ(เขต 3 (22 จังหวัด)) ซึ่งเป็นเขตการลงทุนที่ได้รับสิทธิประโยชน์มากที่สุด ประกอบด้วยจังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคาม นครพนม ร้อยเอ็ด สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู และอุดรธานี

1.2 คำถามหลักงานวิจัย

นโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) มีผลอย่างไรกับตลาดแรงงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

1.3 สมมติฐานงานวิจัย

ผลของการได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ทำให้แรงงานที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ระดับจังหวัดเปลี่ยนจากแรงงานภาคเกษตรกรรมเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรม

1.4 วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. กำหนดพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
3. อธิบายรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในพื้นที่เขตลงทุน 3 พิเศษของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนก่อนและหลังได้รับสิทธิประโยชน์เขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีผลต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้กำหนดรูปแบบการศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐาน จากเอกสารที่เก็บรวบรวมไว้โดยหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง คือ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงาน สำนักงานสถิติจังหวัด และอุตสาหกรรมจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. ศึกษาจากการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบการอุตสาหกรรม เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

โดยมีขอบเขตทางด้านเนื้อหา และขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา รวมไปถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการวิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อตลาดแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จะทำการศึกษาโดยแบ่งเป็นสองขั้นตอนคือ ขั้นแรกจะทำการวิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษที่ก่อให้เกิดการกระจุกตัวของโรงงาน

อุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด โดยจะพิจารณาจากจำนวนโรงงาน จำนวนเงินลงทุนและจำนวนแรงงาน ชั้นที่สองศึกษารูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนมากที่สุดในระดับจังหวัด

ขอบเขตด้านพื้นที่

- จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่อยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคาม นครพนม ร้อยเอ็ด สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู และอุดรธานี

1.5.2 วิธีดำเนินการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น มีทั้งการเก็บข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ในส่วนของข้อมูลปฐมภูมินั้นเก็บโดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน โรงงานอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในโรงงานเป้าหมายและจากการเก็บแบบสอบถาม สำหรับการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่างๆทั้งหนังสือ เอกสารทางวิชาการจากห้องสมุด การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต และหน่วยงานต่างๆ ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรม และข้อมูลแรงงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของวิเคราะห์ข้อมูลนั้น จะใช้การวิเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่รวบรวมมา โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ช่วงคือ

ช่วงที่หนึ่ง เป็นการวิเคราะห์นโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ ที่ส่งผลต่อพื้นที่ระดับประเทศ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยใช้ข้อมูลต่างๆ เช่น G.D.P มูลค่าเงินลงทุน อัตราการจ้างงาน เป็นต้น และวิเคราะห์ลักษณะอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเพื่อสรุปหาพื้นที่ระดับจังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษมากที่สุดโดยวิเคราะห์จากจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงาน และจำนวนเงินลงทุน

ช่วงที่สอง นำพื้นที่ที่ได้จากการวิเคราะห์ในช่วงแรกมาศึกษาตลาดแรงงานระดับจังหวัด เพื่อตอบสนองมติฐานของงานวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ ที่มีต่อตลาดแรงงานในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและนโยบายการพัฒนาเมืองต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สืบเนื่องมาจากนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรม โดยการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้าไปลงทุนในเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ เพื่อเป็นการลดความหนาแน่นของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตส่งเสริมการลงทุนเขต 1 และเขต 2 และเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ซึ่งเมื่อมีการดำเนินกิจการอุตสาหกรรมย่อมจะส่งผลต่อตลาดแรงงานในพื้นที่ ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้มีการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีและแนวความคิดในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาค แนวความคิดการพัฒนาเศรษฐกิจโดยอุตสาหกรรม ความเป็นมาและโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและแนวความคิดเกี่ยวกับตลาดแรงงาน รวมถึงงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง การศึกษาและทำความเข้าใจทฤษฎีและงานวิจัยดังกล่าวเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการวิจัยผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีผลต่อตลาดแรงงานภาคตะวันออกเชิงเหนือตอนบน

2.1 แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาค

การพัฒนาภูมิภาคถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความแตกต่างระหว่างภูมิภาคและสร้างความเจริญเติบโตให้กับประเทศ การกำหนดนโยบายการพัฒนาภาคจึงต้องพิจารณาว่าจะเลือกเอาระหว่างประสิทธิภาพส่วนรวมหรือความเท่าเทียมกันระหว่างภูมิภาค ซึ่งอาจมีความขัดแย้งโดยหากทุกภูมิภาคได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันอัตราการเจริญเติบโตของประเทศอาจลดลงได้ ในทำนองเดียวกันถ้าต้องการให้ประเทศมีอัตราการเจริญเติบโตมากขึ้นความแตกต่างระหว่างภูมิภาคอาจมากขึ้นด้วย จากทฤษฎีแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมการลงทุนในอุตสาหกรรมจะต้องกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิภาพโดยรวมสูงสุด เนื่องจากจะได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมต่างๆทางเศรษฐกิจร่วมกัน โรงงานอุตสาหกรรมก็จะเลือกตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เมืองที่เจริญแล้วเนื่องจากมีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมอยู่แล้ว การพัฒนาประเทศโดยเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมจึงเท่ากับเป็นการเพิ่มความไม่เท่าเทียมกันระหว่างภูมิภาค นโยบายการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคที่ยากจนจึงเป็นความพยายามให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างภาค แต่อาจทำให้อุตสาหกรรมไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร เนื่องจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมจะต้องลงทุนในปัจจัยพื้นฐานต่างๆ เช่น

ส่วนอื่นๆของระบบเศรษฐกิจ แนวทางการพัฒนาวิธีนี้จะเป็นนโยบายที่ริเริ่มมาจากส่วนกลาง เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมให้เกิดขึ้นในเขตเมือง เน้นการใช้เทคโนโลยีและเป็นโครงการขนาดใหญ่ สำหรับการพัฒนาจากข้างล่าง เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการระดมทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่เข้าด้วยกันเพื่อตอบสนองความต้องการด้านพื้นฐาน และก่อให้เกิดความพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่มากที่สุด การพัฒนาจะมุ่งแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยตรง ดังนั้น จึงเป็นนโยบายที่ริเริ่มและควบคุมจากระดับล่าง ซึ่งก็คือ ประชาชนนั่นเอง แนวทางการพัฒนาจะมีลักษณะสนองความต้องการพื้นฐาน มักเป็นโครงการขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในชนบทเน้นการพึ่งพาตนเอง คือ การใช้แรงงานและทรัพยากรที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ และมักจะใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมากกว่าเทคโนโลยีระดับสูง นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา แนวทางการพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาจากข้างบน ซึ่งการพัฒนาภูมิภาคเริ่มมีการยอมรับและนำเข้ามาใช้ในหลายๆประเทศ พร้อมกับการพัฒนาจากข้างล่าง อย่างไรก็ตามการพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงเป็นการพัฒนาจากข้างบน เนื่องจากการพัฒนาจากข้างล่างจำเป็นต้องใช้เวลามากในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในการพัฒนาพื้นที่นั้นๆ ด้วย (สุชาติ ตังทางธรรม, 2530: 221)

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาคสามารถนำมาปรับเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ว่า เมื่อมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเข้าไปยังพื้นที่ชนบทที่ยังไม่เจริญ จะทำให้ลดความแตกต่างระหว่างภูมิภาคและกระจายความเจริญไปสู่พื้นที่ชนบทได้ โดยการจัดงานไปหาคน คือให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนด้านอุตสาหกรรม เพื่อจูงใจให้มีการลงทุนเพิ่มมากขึ้นเพื่อก่อให้เกิดการสร้างงานในส่วนภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น

2.2 แนวความคิดการพัฒนาเศรษฐกิจโดยอุตสาหกรรม

การพัฒนาเศรษฐกิจโดยอุตสาหกรรม

ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาเช่นประเทศไทยนั้น การผลิตในภาคอุตสาหกรรมถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาด้านเกษตรกรรมและมีรายได้มาจากกิจกรรมทางการเกษตร ดังนั้น การกระจายการผลิตของประเทศไปสู่ภาคอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาเกษตรจะช่วยให้ประเทศพัฒนาเศรษฐกิจไปได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้การผลิตในภาคอุตสาหกรรมจะช่วยเพิ่มและขยายขอบเขตของการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติที่ประเทศมีอยู่เพื่อเป็นปัจจัยในการพัฒนากิจการผลิตอื่นๆ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศ

ชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ (2514) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่างๆว่าปัจจัยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งเน้นด้านการสะสมทุน (Capital Accumulation) การลงทุน (Investment) การออม (Saving) การจ้างงาน

(Employment) และรายได้ (Income) โดยวิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร (2505) ได้กล่าวถึงแนวความคิดเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าวนี้ว่าได้นำมาซึ่งความเชื่อที่จะนำประเทศไปสู่ความเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเศรษฐกิจจากประเทศกสิกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมจะทำให้รายได้ต่อหัวของประชาชนสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและอุตสาหกรรมนั้นขยายตัวได้รวดเร็วและง่ายกว่าเกษตรกรรมซึ่งต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยทางธรรมชาติอยู่มาก นอกจากนี้แล้วยังเป็นการยากในการจัดรูปร่างให้การผลิที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีอร สมบูรณ์ทรัพย์ (2529) ที่อธิบายถึงประเทศกำลังพัฒนาโดยเชื่อว่าอุตสาหกรรมควรจะเป็นภาคเศรษฐกิจชั้นนำ (leading sector) ที่จำเป็นเพื่อให้ความเจริญเติบโตและพัฒนาเป็นไปได้ในอัตราสูงทั้งในปัจจุบันและอนาคต การพัฒนาอุตสาหกรรมจะช่วยให้มีการฝึกอบรมแรงงานเพื่อโยกย้ายแรงงานไปยังงานที่ให้ค่าจ้างสูงขึ้นและเพื่อบรรเทาปัญหาการทำงานต่ำกว่าระดับ (underemployment) และการว่างงาน (unemployment) อย่างรุนแรงในภาคเกษตรกรรม ด้วยเหตุนี้การเป็นประเทศอุตสาหกรรมจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของประเทศที่จะแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาประชากร การว่างงานและการขาดเสถียรภาพในด้านต่างๆ ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง โดยพยายามสร้างบรรยากาศของการลงทุนไม่ว่าจะเป็นการให้เอกชนร่วมลงทุน โดยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนในปี พ.ศ. 2520 และจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการลงทุนขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการให้ความสนับสนุนแนวความคิดที่จะนำประเทศไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมของประเทศไทยยิ่งขึ้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างชัดเจนประการหนึ่งคือ การปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศให้ภาคอุตสาหกรรมเจริญเติบโตเท่าเทียมภาคเกษตรกรรมและนำเอาอุตสาหกรรมส่งออกมาแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งใช้อุตสาหกรรมเป็นตัวกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมประกอบไปด้วยหลายปัจจัย เช่น ที่ดิน ทุน แหล่งวัตถุดิบ ตลาดและแรงงาน เป็นต้น ในที่นี้จะขอกล่าวเน้นไปเรื่องแรงงานเนื่องจากเป็นประเด็นที่สนใจของงานวิจัยครั้งนี้

แรงงาน ในอุตสาหกรรม แรงงาน คือ บุคลากรทุกประเภทที่ทำงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะบุคลากรนั้นจะทำหน้าที่ใดก็ตาม แรงงานจะมีความสำคัญมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของอุตสาหกรรมและสัดส่วนต้นทุนแรงงานในต้นทุนการผลิต จำนวนแรงงานที่ใช้และค่าจ้างแรงงานจะมีผลต่อที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม ความสำคัญขององค์ประกอบด้านแรงงาน สรุปได้ดังนี้

1. ค่าจ้างแรงงาน ความผันแปรในทางพื้นที่ของค่าจ้างแรงงานที่มีผลต่ออุตสาหกรรมคือ

- บริเวณที่มีค่าครองชีพต่ำ มีลักษณะอากาศกำลังสบาย มีสภาพทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมหรือมีคุณลักษณะอื่นๆ ที่เป็นที่น่าสนใจจากทัศนะของผู้บริโภค อาจจะเป็นบริเวณที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำ เนื่องจากแรงงานอาจพร้อมที่จะรับค่าจ้างที่ต่ำเพื่อแลกเปลี่ยนกับคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์ดังกล่าว

- บริเวณที่มี “ความกดดันทางประชากร” (Population pressure) คือ การเติบโตของการจ้างงานเป็นไปในอัตราที่ต่ำกว่าการเพิ่มของจำนวนแรงงาน ดังนั้น ประชากรจึงจำเป็นต้องทำงานโดยยอมรับค่าจ้างที่ต่ำกว่าบริเวณอื่นๆ

- โดยทั่วไปค่าจ้างจะสูงในเมืองขนาดใหญ่กว่าในเมืองขนาดเล็กและสูงในภูมิภาคที่อยู่ใจกลางของประเทศ (National core regions) กว่าในภูมิภาคอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลออกไป สาเหตุประการหนึ่งคือ การที่เมืองที่มีขนาดใหญ่หรือภูมิภาคหลักมักจะมีค่าครองชีพที่สูงกว่า

ในปัจจุบันค่าจ้างแรงงานมีผลต่อที่ตั้งอุตสาหกรรมในระดับที่ลดลง ทั้งนี้เพราะการที่แรงงานมีความคล่องตัวในทางพื้นที่ที่สูงขึ้น ทำให้ความแตกต่างในทางพื้นที่ของค่าจ้างแรงงานลดลง ประเด็นที่ควรพิจารณาจึงมีชี้ความแตกต่างในพื้นที่ของค่าจ้างแรงงาน แต่กลับเป็นความแตกต่างระหว่างพื้นที่ต่างๆ ในด้านความสามารถที่จะดึงดูดให้แรงงานเข้าไปรับจ้างเพื่อทำงานในอุตสาหกรรม

2. จำนวนแรงงาน แรงงานไร้ฝีมือจัดว่ามีความคล่องตัวสูงกว่าแรงงานฝีมือ เนื่องจากแรงงานไร้ฝีมือมักจะไม่ค่อยกระจุกอยู่บริเวณใดบริเวณหนึ่ง จึงสามารถหาได้ทั่วยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะในบริเวณเมือง ในทางตรงกันข้ามแรงงานฝีมือมักจะผูกพันอยู่กับพื้นที่ แรงงานฝีมือบางประเภทกำเนิดและพัฒนาขึ้นมาในบางบริเวณ จนทำให้บริเวณนั้นมีชื่อเสียงทางด้านอาชีพดังกล่าว จนมีผลทำให้อุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานเหล่านี้มีลักษณะกระจุกไปด้วย

3. แรงงานในเมืองและชนบท โดยทั่วไปแรงงานในชนบทส่วนใหญ่มักจะเป็นแรงงานไร้ฝีมือ แต่ได้รับการฝึกฝนในระยะสั้นให้สามารถทำงานที่มีลักษณะปกติได้ บริเวณชนบทจึงดึงดูดอุตสาหกรรมบางประเภทที่มีต้นทุนด้านแรงงานในสัดส่วนที่สูง โดยเฉพาะถ้าอุตสาหกรรมดังกล่าวใช้วัตถุดิบหลักจากชนบทด้วย ก็จะได้รับประโยชน์เป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ เป็นต้น ในทางตรงกันข้ามอุตสาหกรรมในเมืองมักจะเป็นประเภทที่ใช้แรงงานฝีมือและต้นทุนด้านแรงงานเป็นสัดส่วนที่ไม่สูงเมื่อเทียบกับต้นทุนด้านอื่นๆ

4. แรงงานสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง อุตสาหกรรมหลักเฉียงเขตที่แรงงานมีการรวมตัวกันมาก เขตอุตสาหกรรมใหม่ได้เปรียบในเรื่องนี้ เพราะแรงงานยังรวมตัวกันไม่มาก ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมทอผ้าที่ใช้แรงงานมาก จะย้ายที่ตั้งไปตามเขตที่มีแรงงานราคาถูกจำนวนมากและยังไม่รวมตัวกัน แรงงานสัมพันธ์นี้รัฐบาลของแต่ละประเทศจึงควรมี

บทบาทในการจัดการให้ทั้งสองฝ่ายได้รับความยุติธรรม ในเรื่องของบทบาทของรัฐบาล กฎหมายต่างๆของแต่ละประเทศ จะมีส่วนดึงดูดความสนใจของผู้ลงทุน เช่น กฎหมายกำหนดค่าแรงขั้นต่ำ ชั่วโมงการทำงาน เพศหรืออายุต่ำสุดของแรงงาน เป็นต้น

5. การศึกษา อายุและเพศ คือสถานภาพส่วนตัวของแรงงานที่อาจมีผลต่อที่ตั้งอุตสาหกรรม แรงงานที่มีอายุน้อยมักจะมีค่าแรงสูงกว่าแรงงานที่มีอายุมากกว่าและโดยทั่วไปแรงงานสตรีจะมีความคล่องตัวต่ำกว่าแรงงานชาย อุตสาหกรรมจึงต้องพิจารณาความแตกต่างในด้านอุปทานของแรงงานกลุ่มดังกล่าวด้วย ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากปิรามิดแสดงโครงสร้างของอายุสำหรับการศึกษานั้น มีความเชื่ออย่างแพร่หลายว่าระดับการศึกษาของแรงงานมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับผลผลิตที่ได้จากแรงงานนั้น จึงทำให้มีการมุ่งเน้นการจัดสร้างโรงเรียนวิชาชีพ จัดโครงการอบรมและโครงการศึกษาต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเพื่อต้องการเพิ่มผลผลิตจากแรงงาน

อย่างไรก็ตาม Smith (1981) ได้กล่าวว่า ในปัจจุบันมีการใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์ในอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งมีแนวโน้มของการใช้ทุนเพื่อทดแทนแรงงานในระดับสูงขึ้น มีผลทำให้แรงงานไร้ฝีมือลดความสำคัญลง ส่วนแรงงานฝีมือที่มีความสามารถในการใช้เทคนิคบางประเภทอาจยิ่งทวีความสำคัญขึ้น จนทำให้พื้นที่ที่มีอุปทานของแรงงานประเภทนี้กลายเป็นบริเวณที่มีความได้เปรียบทางด้านที่ตั้งอุตสาหกรรม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยอุตสาหกรรมสามารถนำมาปรับเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ได้ว่า เมื่ออุตสาหกรรมเข้าไปยังพื้นที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม จำนวนเงินลงทุน และจำนวนแรงงาน รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงอาชีพของคนในพื้นที่ จากที่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรมก็เปลี่ยนมาเป็นอาชีพในภาคอุตสาหกรรม

2.3 ความเป็นมาและโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอ

นฤมล บรรจงจิตต์ (2541) อุตสาหกรรมสิ่งทอถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมเริ่มแรกของไทย โดยเริ่มจากการผลิตเพื่อสนองความต้องการใช้หรือความต้องการในการบริโภคของครัวเรือน หรือเรียกว่าเป็นอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน ต่อมาเมื่อผลิตได้เกินความต้องการใช้ในครัวเรือนก็นำส่วนเกินออกมาขาย หรือจำหน่ายในตลาดโดยเป็นการผลิตที่ต้องใช้แรงงาน เมื่อความต้องการผลิตภัณฑ์สิ่งทอมีเพิ่มมากขึ้น แต่ปริมาณการผลิตสินค้าที่ผลิตได้ไม่พอเพียงกับความต้องการใช้ภายในประเทศ จึงต้องมีการนำเข้าผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากต่างประเทศ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2514 ประเทศไทยจึงเริ่มมีการนำเข้าเครื่องจักรเพื่อมาใช้งานร่วมกับแรงงานในการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีผลทำให้ผลผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปขยายตัวเพิ่มขึ้น

จากเดิมมากมายเกินความต้องการใช้หรือต้องการบริโภคภายในประเทศจึงได้มีการส่งออกไปจำหน่ายตลาดต่างประเทศ จนทำให้มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังจะเห็นได้จากในปี 2515 ประเทศไทยมีการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2515 มีมูลค่าการส่งออกประมาณ 674.19 ล้านบาท และในปี 2530 มีมูลค่าส่งออกสูงถึง 48,580.0 ล้านบาท ทำให้ปีนี้เองอุตสาหกรรมสิ่งทอได้ก้าวขึ้นมาเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญอันดับหนึ่งของประเทศติดต่อกันมาหลายปี โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งมีมูลค่าส่งออกสูงเพิ่มขึ้นทุกปี

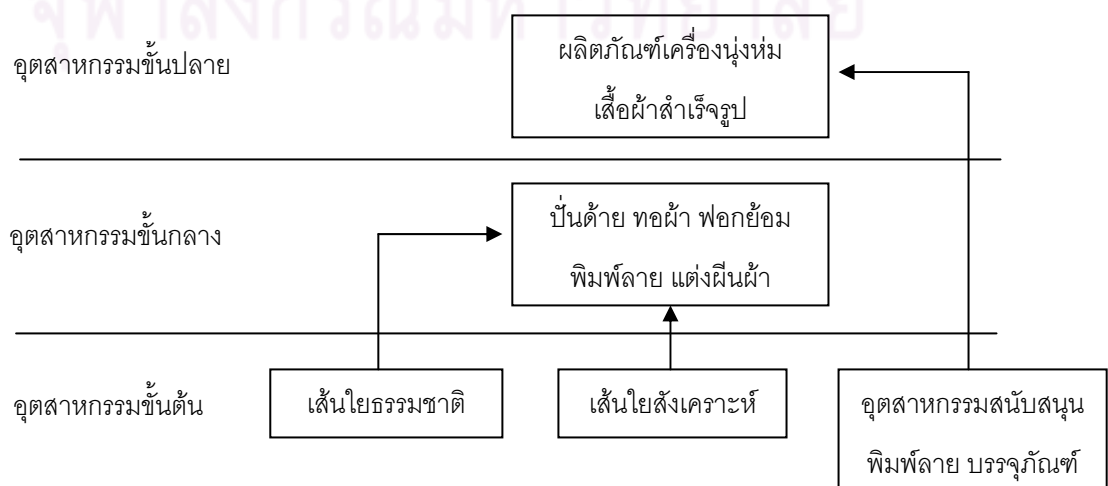
อุตสาหกรรมสิ่งทอครอบคลุมหลายสาขาอุตสาหกรรมด้วยกัน เริ่มจากอุตสาหกรรมขั้นต้น (upstream industry) ได้แก่ การผลิตเส้นใย (ธรรมชาติ/สังเคราะห์เคมี) การปั่นด้าย การทอผ้า การปักผ้า รวมทั้งการฟอกย้อมไปจนถึงอุตสาหกรรมขั้นปลาย (downstream industry) คือ อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งขั้นตอนการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอประกอบไปด้วย

1. อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น การผลิตวัตถุดิบ เส้นใย ทั้งใยสังเคราะห์และใยธรรมชาติ อุตสาหกรรมขั้นต้นเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง เพราะใช้เครื่องจักรเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ แต่ใช้แรงงานน้อย ส่วนวัตถุดิบที่ใช้ก็ต้องนำเข้าจากต่างประเทศทั้งสิ้น ผลิตภัณฑ์เส้นใยที่ผลิตได้จากอุตสาหกรรมนี้จะเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมขั้นต่อไป

2. อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นกลาง การปั่นด้าย ทอผ้า ถักผ้า ฟอกย้อม และแต่งพิมพ์สำเร็จ เป็นอุตสาหกรรมซึ่งนำวัตถุดิบใยสังเคราะห์มาปั่นทำด้ายต่างๆ เพื่อใช้ทอผ้า เย็บและปักผ้า ตลอดจนการผลิตผ้าผืน ย้อมผ้า พิมพ์ลายผ้าต่างๆ ผลผลิตของอุตสาหกรรมนี้ส่วนใหญ่จะเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องนุ่งห่มและอุตสาหกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

3. อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นปลาย การผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักรน้อย แต่มีการใช้แรงงานในการผลิตมากที่สุด (labour intensive) มีการจ้างงานประมาณสามในสี่ของการจ้างงานทั้งหมดในหมวดอุตสาหกรรมสิ่งทอจำนวนผู้ประกอบการโรงงานและแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ

แผนภูมิที่ 2.1 ขั้นตอนการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอ

อุตสาหกรรมสิ่งทอมีขั้นตอนการผลิตแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งการผลิตในแต่ละขั้นตอนนั้น จะมีลักษณะการใช้แรงงานหนาแน่นที่สุดคือ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพราะมีการใช้เทคโนโลยีแบบง่าย ๆ ที่มีมูลค่าไม่สูงนัก และสามารถทำการประกอบอาชีพนี้ได้โดยทั่วไป ดังนั้นจึงเกิดโรงงานขนาดเล็กจำนวนมาก เนื่องจากยังไม่มีเทคโนโลยีหรือเครื่องจักรเครื่องมือที่ทันสมัยเข้ามาทดแทนแรงงานในการตัดเย็บเสื้อผ้า จึงทำให้ความได้เปรียบ เสียเปรียบในการผลิตของผู้ประกอบการรายเล็กและรายใหญ่ไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนสูงคือ อุตสาหกรรมขั้นต้น ได้แก่ โรงงานผลิตเส้นใยประดิษฐ์ และอุตสาหกรรมขั้นกลาง ได้แก่ โรงงานปั่นด้าย ทอผ้า ถักผ้า ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ เนื่องจากอุตสาหกรรมขั้นต้นและขั้นกลางจะต้องนำเครื่องจักรและกาใช้เทคโนโลยีใหม่เข้ามาช่วยในการผลิตจึงทำให้ต้องใช้เงินลงทุนสูง แต่ใช้แรงงานน้อย

ประเภทของลูกจ้างหรือแรงงานจำแนกตามลักษณะงานของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ลูกจ้างหรือแรงงานของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. พนักงานประจำสำนักงาน ได้แก่ บุคลากรที่ทำหน้าที่ฝ่ายจัดการ ธุรการ การตลาดและบัญชี
2. พนักงานหรือคนงานฝ่ายผลิตระดับหัวหน้าและผู้ช่วย ซึ่งถือว่าเป็นแรงงานที่มีฝีมือ
3. พนักงานฝ่ายผลิตหรือแรงงานกึ่งฝีมือ คือ ลูกจ้างที่ทำงานตามคำสั่ง เช่น พนักงานเย็บพนักงานบรรจุ เป็นต้น

กระบวนการผลิต เทคโนโลยีและลักษณะแรงงานที่ใช้

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีร่วมกับแรงงานที่มีทักษะและความชำนาญด้านการออกแบบและตัดเย็บ อุปกรณ์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นจักรเย็บผ้า กระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนก่อนการเย็บ (pre-assembly) ซึ่งในขั้นตอนนี้จะแบ่งงานออกเป็น

- งานออกแบบ
- งานตรวจแยกและคัดผ้าตามลวดลาย
- งานปรับ ได้แก่ การขยายหรือลดขนาด (grading) ของต้นแบบตามมาตรฐานที่ต้องการ
- งานวางแบบขึ้นผ้า (maker making) ในลักษณะที่ทำให้เกิดการสูญเสียเนื้อผ้าน้อยที่สุด
- งานตัดผ้า (cutting) ออกเป็นชิ้น

ปัจจุบันพบว่ากว่าร้อยละ 50 ของโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่สำรวจทั้งหมด มีการใช้เครื่อง CAD (computer aided design) เพื่อออกแบบเสื้อผ้า นอกจากนี้ยังมีการใช้เครื่องตรวจแยกและเครื่องตัดผ้าด้วยไฟฟ้า กระบวนการผลิตขั้นตอนที่ 1 นี้ อาจกล่าวได้ว่ามีส่วนการใช้แรงงานไม่

เกินร้อยละ 10 ของแรงงานการผลิตทั้งหมด สำหรับคุณสมบัติของพนักงานในขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่จะต้องมีวุฒิการศึกษาชั้น ปวช. ขึ้นไปหรือจบด้านสายอาชีพโดยตรง

ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนการเย็บขึ้นรูปเป็นเสื้อผ้า (assembly phase)

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเย็บขึ้นรูปเสื้อผ้าคือ จักรต่างๆส่วนมากจะเป็นจักรเข็มเดียว แรงงานส่วนใหญ่ของกระบวนการผลิตจะอยู่ที่ขั้นตอนของงานเย็บขึ้นรูป การผลิตขั้นตอนที่ 2 นี้ จะประกอบด้วยขั้นตอนย่อยหลายๆขั้นตอน เช่น จากผู้เย็บตำแหน่งหนึ่งไปสู่อีกตำแหน่งหนึ่งในสายงาน ซึ่งอาจจะมีถึง 100 ขั้นตอนกว่าจะเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปหนึ่งชิ้น ซึ่งทำให้ร้อยละ 80 ของเวลาโดยประมาณของการผลิตนั้นอยู่ที่การส่งผ่านชิ้นงาน การใช้แรงงานในการเย็บขึ้นรูปมีสัดส่วนการจ้างงานถึงร้อยละ 70 ของแรงงานที่จ้างทั้งหมดและกว่าร้อยละ 80 เป็นแรงงานหญิง คุณสมบัติของแรงงานในระดับนี้บริษัทจะรับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษาขึ้นไปและมีประสบการณ์ในด้านการเย็บมาก่อนอย่างน้อย 1 ปี

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการตรวจสอบตกแต่งการรีดและบรรจุเพื่อวางจำหน่าย

งานขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปคือ การตรวจสอบตกแต่ง การรีดและบรรจุเพื่อวางจำหน่าย งานตรวจสอบจะแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ งานตรวจสอบภายหลังการรีดและงานตรวจสอบภายหลังการบรรจุหีบห่อ ซึ่งการตรวจสอบทั้งสองส่วนนี้จะใช้คนงานทำการตรวจสอบ ส่วนในงานรีดโดยทั่วไปจะใช้เตารีดคอบไอน้ำ บางโรงงานซึ่งเป็นโรงงานขนาดใหญ่จะใช้เครื่อง conveyer ในการทำหน้าที่แขวนเสื้อผ้า แล้วงานสุดท้ายคือ การบรรจุหีบห่อที่ต้องใช้แรงงาน การใช้แรงงานเพื่อการผลิตในขั้นตอนสุดท้ายนี้ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่มีพื้นฐานความรู้ระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา ซึ่งการรับคนงานเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวบริษัทจะเน้นในด้านประสบการณ์มากกว่าวุฒิการศึกษา

คำตอบแทนลูกจ้างจำแนกตามลักษณะงาน

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปประกอบด้วยงานหลักๆที่สำคัญและเป็นงานที่ต้องอาศัยแรงงานที่มีฝีมือและกึ่งฝีมือเป็นจำนวนมาก ซึ่งลักษณะงานดังกล่าวจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. งานประจำสำนักงาน เป็นงานในตำแหน่งธุรการ การตลาด บัญชี ผู้จัดการ บุคลากรที่ทำหน้าที่ในตำแหน่งดังกล่าวข้างต้นจะมีวุฒิการศึกษาในระดับ ปวส. ปวช. หรือระดับปริญญาตรี ในสาขาสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ บัญชี เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ เป็นต้น สำหรับกิจการที่มีการผลิตเพื่อส่งออกเป็นหลักจะเน้นบุคลากรที่มีทักษะทางด้านภาษาอังกฤษบุคลากรประจำสำนักงานจะมีฐานะเป็นลูกจ้างประจำรายเดือน โดยจะได้รับค่าจ้างแตกต่างกันออกไปตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและระยะเวลาการทำงาน ซึ่งโดยเฉลี่ยจะเริ่มต้นจาก 6,000 บาทต่อเดือน

2. งานฝ่ายผลิต จะประกอบด้วยแรงงานประเภทมีฝีมือและกึ่งฝีมือ โดยจะแบ่งแรงงานฝ่ายผลิตออกเป็น 3 ระดับคือ

2.1 วิศวกร ช่างเทคนิค และนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งบุคลากรในระดับนี้จะมีสัดส่วนการจ้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานในระดับอื่นๆและอุตสาหกรรมสิ่งทอจะมีการจ้างวิศวกร (สาขาเครื่องกล ไฟฟ้า) มากกว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

2.2 แรงงานฝีมือประเภทช่าง ได้แก่ ช่างออกแบบ ช่างตัด ช่างวางแบบขึ้นผ้า การจ้างแรงงานฝีมือประเภทช่างในตำแหน่งหัวหน้าและผู้ช่วย จะเป็นการจ้างบุคลากรที่มีความรู้วุฒิระดับ ปวช. ปวส. ปวท. ที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น ช่างออกแบบ ช่างตัดผ้า ช่างวางแบบขึ้นผ้า การจ้างช่างในระดับหัวหน้าและผู้ช่วยจะเป็นการจ้างประจำรายเดือนโดยแรงงานประเภทช่างและผู้ช่วยจะได้รับอัตราค่าจ้างเริ่มต้น 9,000 บาทต่อเดือน

2.3 แรงงานกึ่งฝีมือหรือแรงงานทั่วไป จะเป็นแรงงานประเภทกึ่งฝีมือที่ทำหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆของงานผลิต เช่น งานเย็บผ้า งานรีดผ้า งานตรวจสอบคุณภาพสินค้า (Q.C.) และงานบรรจุหีบห่อ เป็นต้น แรงงานในกลุ่มนี้เรียกว่าลูกจ้างประจำฝ่ายผลิต ส่วนใหญ่จะมีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ก่อนที่จะมีการบรรจุเข้าเป็นลูกจ้างประจำลูกจ้างทุกคนต้องอยู่ในระหว่างการทดลองงานประมาณ 3 เดือน ทั้งนี้เพื่อการเรียนรู้งานและสร้างความชำนาญในตำแหน่งนั้นๆหลังจาก 3 เดือนไปแล้วและมีผลเป็นที่พอใจของผู้ประกอบการก็จะได้รับบรรจุให้เป็นลูกจ้างประจำต่อไป การจ้างงานประเภทกึ่งฝีมือหรือแรงงานทั่วไปโดยมากจะมีทั้งลักษณะการจ้างประจำแบบรายวันและงานเหมารายชิ้น

บทบาทของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มต่อประเทศไทย

คันสนีย์ ลิ้มพงษ์ (2549) สำหรับประเทศไทยนั้น อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีบทบาทที่สำคัญทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ระบบเศรษฐกิจ มูลค่าการส่งออกและปริมาณการจ้างงาน โดยอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและการจ้างงานสูงเป็นอันดับที่หนึ่งในภาคหัตถอุตสาหกรรมมาเป็นระยะเวลาหลายทศวรรษ นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสื้อผ้าสำเร็จรูปยังเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 ถึงแม้ว่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มอาจจะลดความสำคัญต่อภาคอุตสาหกรรมไทยลงบ้าง ด้วยเหตุผลบางประการ เช่น การชะลอตัวของประเทศที่เพิ่งก้าวเข้าสู่เวทีตลาดโลกอย่างจีน ผลจากการที่ประเทศไทยเริ่มหันไปส่งเสริมอุตสาหกรรมรายสาขาอื่นมากยิ่งขึ้น ได้แก่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มยังถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญของประเทศอยู่

จากตารางที่ 2.1 แสดงภาพรวมของบทบาทอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่มีต่อระบบเศรษฐกิจไทยซึ่งพบว่าในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2538 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็น

อุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจไทยอย่างสูงมาก โดยมีสัดส่วน GDP ถึงกว่าร้อยละ 20 GDP ของภาคอุตสาหกรรม ถึงแม้ว่าบทบาทความสำคัญจะลดลงในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาแต่สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มก็ยังคงสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สำหรับในแง่การจ้างงาน อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มถือได้ว่าเป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญ เพราะสัดส่วนการจ้างงานมากกว่า 1 ใน 4 ของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมอยู่ในภาคอุตสาหกรรมนี้ โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2528 และพ.ศ. 2533 การจ้างงานของอุตสาหกรรมนี้มีสัดส่วนที่สูงมากกว่าร้อยละ 30 ของการจ้างงานรวมในภาคอุตสาหกรรม แม้ว่าสัดส่วนการจ้างงานจะลดลงในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แต่จำนวนการจ้างงานก็ยังคงเพิ่มสูงขึ้น โดยมีจำนวนแรงงานที่เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมนี้กว่าหนึ่งล้านคน (จากตารางที่ 2.1)

จากตารางที่ 2.2 แสดงแหล่งการจ้างงานที่แท้จริงของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม กระจุกตัวอยู่ที่ผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม โดยประมาณร้อยละ 77 ของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมนี้เป็นการจ้างงานที่เกิดจากการผลิตเครื่องนุ่งห่ม สิ่งนี้เองที่เป็นตัวสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การผลิตเครื่องนุ่งห่มของไทยยังคงเป็นลักษณะการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor Intensive) สำหรับการจ้างงานในส่วนผลิตภัณฑ์สิ่งทอมีการจ้างงานในสัดส่วนที่ไม่สูงมากนัก โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 23 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มรวม ทั้งนี้เป็นเพราะการผลิตสิ่งทออย่างเส้นใยและผ้าฝ้ายจะมีลักษณะการผลิตที่ใช้ทุนเข้มข้น (Capital Intensive Technique) นั่นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.1 บทบาทของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มต่อระบบเศรษฐกิจไทย

	2518	2523	2528	2533	2538	2543	2544	2545	2546
1. GDP (ล้านบาท)	16,190	29,419	49,093	122,053	226,407	269,521	269,766	272,461	275,006
2. สัดส่วนต่อ GDP ของภาคอุตสาหกรรม (%)	28.6	20.6	21.2	20.5	16.0	13.3	13.0	12.3	11.2
3. จำนวนการจ้างงาน (พันคน)	na	na	624	975	1,144	1,084	1,082	1,083	1,084
4. สัดส่วนต่อการจ้างงานของทั้งภาคอุตสาหกรรม (%)	na	na	30.2	31.1	26.1	24.4	22.8	21.5	21.3
5. มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)	1,075	3,567	12,616	89,300	162,935	223,512	235,044	220,962	226,433
6. สัดส่วนต่อการส่งออกรวม (%)	7.0	7.0	9.0	15.0	11.6	8.1	8.1	7.6	6.8

ที่มา : รวบรวมจากสถิติสิ่งทอไทย กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 2.2 จำนวนแรงงานและสัดส่วนการจ้างงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มแยกตามรายสาขาอุตสาหกรรม

(หน่วย: พันคน)

	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546
อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	1,143.90	1,117.20	1,113.50	1,096.90	1,086	1,083.70	1,081.50	1,082.90	1,084.10
	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)
ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (textile)	266.9	255.1	255.7	247.3	242.8	240.5	241.0	242.0	242.6
	(23.3)	(22.8)	(23.0)	(22.5)	(22.4)	(22.2)	(22.3)	(22.3)	(22.4)
ผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม (Clothing)	887.0	862.1	857.8	849.6	843.0	843.2	840.5	840.9	841.5
	(76.7)	(77.2)	(77.0)	(77.5)	(77.6)	(77.8)	(77.7)	(77.7)	(77.6)

ที่มา : รวบรวมจากสถิติสิ่งทอไทย กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงสัดส่วนร้อยละต่อการจ้างงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยรวม

2.4 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับตลาดแรงงาน

2.4.1 ความหมายของตลาดแรงงาน

นักวิชาการต่างได้ให้ความหมายของคำว่าตลาดแรงงาน ไว้ดังนี้

จำนงค์ สมประสงค์และประดิษฐ์ ขาสมบัติ (2519) ได้ให้ความหมายของตลาดแรงงานว่า ตลาดแรงงาน หมายถึง การเจรจาหรือตกลงว่าจ้างทำงานระหว่างฝ่ายนายจ้าง ซึ่งเป็นผู้ซื้อแรงงาน

และฝ่ายลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ขายแรงงาน การกระทำของนายจ้างและลูกจ้างดังกล่าวนี้ทำให้มีการจ้างทำงานเกิดขึ้น โดยฝ่ายลูกจ้างก็ได้รับค่าจ้าง ซึ่งเป็นผลตอบแทนจากการขายแรงงาน

อัมพร วิจิตรพันธ์ (2519) กล่าวว่า ตลาดแรงงาน เป็นแหล่งที่นายจ้างจะไปหาคนงานและคนงานจะไปหางานทำหรืออีกนัยหนึ่งคือ แหล่งที่นายจ้างและคนงานจะพบกันได้ เพื่อจะได้ตกลงทำสัญญาเข้าทำงาน นั่นคือ แหล่งที่ก่อให้เกิดอุปสงค์แรงงาน (labor demand) และอุปทานแรงงาน (labor supply)

แมน สารรัตน์ (2527) ได้ให้ความหมายของตลาดแรงงานว่า ตลาดแรงงาน หมายถึง วงการและกระบวนการ ซึ่งผู้ผลิตที่พร้อมสำหรับการเป็นนายจ้างและคนงานที่พร้อมสำหรับการเป็นลูกจ้าง สามารถทำความตกลงกัน ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องเกี่ยวกับจำนวนแรงงานที่ต้องการจ้าง ค่าจ้างหรือผลตอบแทนอื่นใดที่เกี่ยวกับการจ้าง ตลอดจนเงื่อนไขหรือสภาพการจ้างงานในเวลาใดเวลาหนึ่ง

ชวลิต (2551) ได้ให้ความหมายของตลาดแรงงานไว้ว่า ตลาดแรงงาน หมายถึง พื้นที่และกระบวนการซึ่งผู้ประกอบการในฐานะนายจ้างและผู้ใช้แรงงานในฐานะลูกจ้าง สามารถทำความตกลงกัน ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม ในเรื่องเกี่ยวกับจำนวนแรงงานที่ต้องการจ้างงาน ค่าจ้างหรือผลตอบแทนที่เกี่ยวกับการจ้าง ตลอดจนเงื่อนไขหรือสภาพจ้างงานในเวลาใดเวลาหนึ่ง

จึงสรุปได้ว่า ตลาดแรงงาน หมายถึง แหล่งที่นายจ้างและลูกจ้างได้ทำการตกลงว่าจ้างหรือทำสัญญาเพื่อทำงาน โดยนายจ้างเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากแรงงาน ส่วนแรงงานได้รับผลตอบแทนในรูปของค่าจ้างจากการขายแรงงาน จึงทำให้เกิดอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน ซึ่งอุปสงค์ของแรงงานก็คือการที่นายจ้างหรือผู้ที่ต้องการจ้างแรงงาน และอุปทานของแรงงานก็คือการที่ลูกจ้างหรือคนงานที่ต้องการเสนอขายแรงงาน

2.4.2 ลักษณะของตลาดแรงงาน

สุมาลี (2535) ในการวิเคราะห์กลไกการทำงานของตลาดแรงงาน นักเศรษฐศาสตร์มักจะเริ่มโดยการสร้างแบบจำลองของตลาดแรงงานอย่างง่าย ๆ ขึ้นมาเสียก่อน พร้อมทั้งตั้งสมมติฐานต่างๆ เพื่อให้การวิเคราะห์ทำได้โดยไม่เกิดความสับสนจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ต่อไปโดยค่อยๆ ยกเลิกข้อสมมติฐานเหล่านั้น

ในส่วนนี้จะเป็นการอธิบายลักษณะของตลาดแรงงานแบบแข่งขันอย่างง่าย ๆ (Simplified Competitive Labour Market) ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์มักตั้งเป็นสมมติฐาน สำหรับเป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์เรื่องตลาดแรงงาน ลักษณะดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1. มีแรงงานและนายจ้างเป็นจำนวนมากในตลาด ไม่มีใครที่มีอิทธิพลในการกำหนดอัตราค่าจ้างในตลาดได้

2. คนงานและนายจ้างสามารถเข้าออกตลาดได้อย่างเสรีและคนงานสามารถโยกย้ายจากนายจ้างคนหนึ่งไปสู่นายจ้างคนอื่น ๆ ได้โดยเสรีเช่นกัน

3. ไม่มีอำนาจของสถาบันใดเข้ามามีอิทธิพลในตลาด อาทิ ไม่มีการรวมตัวกันของนายจ้างเพื่อกดราคาแรงงานหรือการรวมตัวกันของคนงานเพื่อเพิ่มค่าจ้างและไม่มีกลไกรัฐเข้ามากำหนดค่าจ้างในตลาด

4. นายจ้างและลูกจ้างมีข่าวสารพร้อมมูล คนงานมีความรู้เกี่ยวกับตำแหน่งว่าง อัตราค่าจ้าง รวมทั้งเงื่อนไขการจ้าง นายจ้างก็ทราบเกี่ยวกับจำนวนคนงานที่พร้อมจะเข้าทำงานรวมทั้งอัตราค่าจ้างซึ่งคนงานต้องการได้รับ

5. ทั้งนายจ้างและลูกจ้างมีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าปัจจัยอื่นๆ ที่คนงานยอมที่จะเลือกงานซึ่งให้ค่าจ้างสูงมากกว่างานที่ให้ค่าจ้างต่ำและนายจ้างก็เช่นเดียวกันที่ยอมเลือกสภาวะการให้กำไรสูงมากกว่ากำไรต่ำ

6. อัตราค่าจ้างเป็นปัจจัยสำคัญเพียงปัจจัยเดียวในการพิจารณาเลือกงาน ส่วนปัจจัยอื่นถือว่าเป็นปัจจัยคงที่และมีสภาพเท่าเทียมกัน

7. ตำแหน่งว่างงานทั้งหมดได้รับการบรรจุโดยการผ่านตลาดเท่านั้น ไม่มีการบรรจุจากการเลื่อนตำแหน่งเป็นการภายในของหน่วยธุรกิจ

8. ในสายตาของนายจ้าง คนงานทุกคนมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกันและทดแทนกันได้

2.4.3 ประเภทของตลาดแรงงาน

วีระศักดิ์ (2549) ได้จำแนกตลาดแรงงานไว้หลายประเภท ได้แก่

1. จำแนกตามเขตภูมิศาสตร์ สำหรับภายในประเทศอาจจะแบ่งเป็น ตลาดแรงงานภาคกลาง ตลาดแรงงานภาคเหนือ ตลาดแรงงานภาคใต้ ตลาดแรงงานภาคตะวันตก ตลาดแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. จำแนกตามอาชีพ สามารถแบ่งประเภทโดยยึดประเภทอาชีพเป็นเกณฑ์ เช่น ตลาดแรงงานช่างก่อสร้าง ตลาดแรงงานเสมียนพนักงาน เป็นต้น

3. จำแนกตามอุตสาหกรรม สามารถแยกตามประเภทอุตสาหกรรมได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมรถยนต์ เป็นต้น

4. จำแนกตามระเบียบว่าจ้างแรงงาน สามารถแยกได้เป็นตลาดแรงงานของรัฐบาลและตลาดแรงงานของธุรกิจเอกชน โดยที่ ตลาดแรงงานของรัฐบาลได้แก่ แรงงานที่เข้าไปทำงานให้แก่

ทางราชการ เช่น ข้าราชการ เป็นต้น ส่วนตลาดแรงงานของธุรกิจเอกชน ได้แก่ แรงงานที่เข้าไปทำงานในภาคเอกชน ซึ่งสัญญาว่าจ้างไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับตกลงระหว่างนายจ้างและลูกจ้างเป็นรายๆไป ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สุมาลี (2535) ได้กล่าวถึงประเภทของแรงงานว่าในกรณีของแรงงาน ขนาดของตลาดแรงงานแตกต่างกันไปตามระดับฝีมือหรือระดับทักษะของแรงงานประเภทนั้นๆ อาทิ แรงงานระดับผู้บริหารหรือผู้ประกอบการวิชาชีพชั้นสูง ขนาดของตลาดจะมีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมระดับประเทศหรือระดับต่างประเทศได้ด้วย โดยทั่วไปจำนวนแรงงานประเภทนี้มักจะมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับแรงงานประเภทอื่น ดังนั้นหน่วยธุรกิจจึงจำเป็นที่จะต้องเปิดตลาดในการเลือกคนงานให้กว้าง นอกจากนั้นข้อมูลข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับลักษณะงาน รายได้ ฯลฯ มักจะพอเพียงสำหรับสำหรับผู้แสวงหางานโดยผ่านการติดต่อโดยตรงหรือผ่านสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพเหล่านี้ การเคลื่อนย้ายของแรงงานประเภทนี้มักมีค่าใช้จ่ายไม่สูงมากนัก เมื่อเทียบกับศักยภาพในการเพิ่มพูนรายได้และความก้าวหน้าในอาชีพจากตำแหน่งงานใหม่

ในกรณีของแรงงานประเภทกรรมกร เสมียนธุรการหรือผู้ประกอบการวิชาชีพระดับใช้ทักษะไม่สูงนัก ขนาดของตลาดแรงงานมักจะมีขอบข่ายเพียงระดับท้องถิ่น แรงงาน มักไม่ค่อยเคลื่อนย้ายเพื่อไปทำงานนอกท้องถิ่น ยกเว้นในกรณีที่มีบริการการเดินทางระหว่างที่พักกับสถานที่ทำงานซึ่งให้ความสะดวกพอสมควรหรือในกรณีที่มีภาวะการว่างงานเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งจะกระตุ้นให้คนงานย้ายถิ่นได้

ในการจำแนกตลาดแรงงานเป็นตลาดท้องถิ่นตลาดระดับประเทศหรือระดับนานาชาติประเทศนั้น สิ่งหนึ่งที่จะต้องทำความเข้าใจก็คือ ตลาดแต่ละประเภทไม่ได้มีตลาดเดียว แต่ยังแบ่งแยกเป็นตลาดแรงงานตามลักษณะของอาชีพ (occupational market) เช่น ตลาดแรงงานของพนักงานพิมพ์ดีด ตลาดแรงงานของช่างปูกระเบื้อง ตลาดแรงงานของพนักงานทำความสะอาดและอาชีพอื่นๆอีกเป็นต้น

นอกเหนือจากการจำแนกเป็นตลาดโดยสภาพภูมิศาสตร์และตลาดจำแนกโดยอาชีพแล้ว การที่หน่วยธุรกิจหลายแห่งใช้ระบบการคัดเลือกและเลื่อนคนจากภายในเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งต่างๆ แทนที่จะคัดจากบุคคลภายนอก ทำให้มีการมองว่า หน่วยธุรกิจนั้นๆทำตนเปรียบเสมือนเป็นตลาดที่แยกตัวออกต่างหาก เนื่องจากหน่วยธุรกิจมีแหล่งอุปทานแรงงานภายในของตนเองและฝ่ายแรงงานก็ยึดเอาหน่วยธุรกิจ เป็นแหล่งเลื่อนสถานภาพของตนเองในการทำงานให้ก้าวหน้าขึ้นไป

ลักษณะของหน่วยธุรกิจแบบนี้ ในทางเศรษฐศาสตร์เราเรียกว่ามีพฤติกรรมของการเป็นตลาดแรงงานภายใน (Internal Labour Market)

2.4.4 ความหมายของอุปสงค์แรงงานและอุปทานแรงงาน

จินตนา พรพิไลพรรณ และ อัญชลี ค้อคงคา (2530) กล่าวว่า ความต้องการแรงงานหรืออุปสงค์แรงงาน หมายถึง ปริมาณต่างๆของแรงงานที่ผู้เสนอซื้อแรงงานหรือนายจ้างต้องการจะจ้างแรงงาน ณ ระดับค่าจ้างต่างๆกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง การที่นายจ้างต้องการจ้างแรงงานหรือมีอุปสงค์แรงงานเพิ่มขึ้น ขึ้นอยู่กับจำนวนความต้องการสินค้าและบริการในตลาด

จินตนา พรพิไลพรรณ และ อัญชลี ค้อคงคา (2532) กล่าวว่า อุปสงค์แรงงาน หมายถึง จำนวนแรงงานที่หน่วยผลิตมีความต้องการที่จะจ้าง ณ ระดับอัตราค่าจ้างต่างๆกัน ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

ชวลิต (2551) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์แรงงาน อาจเปลี่ยนแปลงได้ โดยมีสาเหตุดังต่อไปนี้

1. อัตราค่าจ้างเปลี่ยนแปลง ถ้าอัตราค่าจ้างเปลี่ยนแปลงโดยปัจจัยอื่นๆที่กำหนดอุปสงค์แรงงานยังคงที่อยู่ ก็จะมีผลทำให้ปริมาณการจ้างงานเปลี่ยนแปลง
2. อุปสงค์ในสินค้าและบริการเปลี่ยนแปลงโดยที่ปัจจัยอื่นๆที่กำหนดอุปสงค์แรงงานยังคงที่อยู่ แต่อุปสงค์ในสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นก็จะทำให้การจ้างงานเพิ่มขึ้นด้วย
3. ราคาของปัจจัยการผลิตชนิดอื่นๆเปลี่ยนแปลง เช่น ราคาของเครื่องจักรเครื่องมือลดลงก็จะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงและการที่ต้นทุนการผลิตลดลงเช่นนี้ ก็จะทำให้การผลิตเพิ่มขึ้นผลทางด้านผลผลิตเกิดขึ้นเช่นนี้ก็จะทำให้มีความต้องการการจ้างงานเพิ่มขึ้น แต่ถ้าราคาของเครื่องจักรเครื่องมือลดลงแล้ว ทำให้หน่วยผลิตหันไปใช้เครื่องจักรเครื่องมือเพิ่มขึ้นแทนแรงงานอันเป็นลักษณะของการใช้ทุนมากกว่าแรงงาน (Capital Intensive) แล้ว อุปสงค์แรงงานก็จะลดลงอันเป็นผลทางการทดแทน

แนวความคิดเกี่ยวกับอุปสงค์ของตลาดแรงงาน

จากความหมายของอุปสงค์แรงงานที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น สรุปได้ว่า ความต้องการแรงงานหรืออุปสงค์แรงงาน หมายถึง ปริมาณต่างๆของแรงงานที่ผู้เสนอซื้อแรงงานหรือนายจ้างต้องการจะจ้างแรงงาน ณ ระดับราคาค่าจ้างต่างๆกัน ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (จินตนา พรพิไลพรรณและอัญชลี ค้อคงคา, 2530 : 25) การที่นายจ้างต้องการจ้างแรงงานหรือมีอุปสงค์แรงงานเพิ่มขึ้นขึ้นอยู่กับจำนวนความต้องการสินค้าและบริการในตลาด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า อุปสงค์แรงงานเป็นอุปสงค์สืบเนื่อง กล่าวคือ จะเกิดขึ้นเมื่อตลาดแรงงานมีความต้องการสินค้าและบริการ นอกจากนี้ อุปสงค์แรงงานยังเป็นอุปสงค์ร่วมกับปัจจัยการผลิตอื่นๆ (สุมาลี ปิยदानนท์, 2539 : 33) ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตสินค้าและบริการมีความจำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิตหลายชนิด

ร่วมกัน เมื่อใช้ปัจจัยการผลิตชนิดใดชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องจักร ก็ต้องมีแรงงานทำงานเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จึงจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับอุปสงค์แรงงาน สรุปได้ว่า อุปสงค์แรงงานหรือความต้องการจ้างงานขึ้นอยู่กับต้นทุนการจ้างงาน ทั้งที่เป็นต้นทุนทางตรงและทางอ้อม ต้นทุนทางตรงได้แก่ ค่าจ้างเงินเดือน ค่าใช้จ่ายในการจัดหาแรงงาน ต้นทุนทางอ้อมได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการฝึกอบรม เช่น เวลาที่สูญเสียไปของผู้ฝึก นอกจากนี้เครื่องมือที่ใช้ในการคัดเลือกและกำหนดคุณสมบัติของแรงงานก็เป็นปัจจัยที่กำหนดความต้องการจ้างงานเช่นกัน

สูมาลี (2539) ได้ให้ความหมายของอุปทานแรงงานไว้ว่า อุปทานแรงงาน หมายถึง จำนวนแรงงานที่ประสงค์และพร้อมที่จะเสนอขายให้แก่ นายจ้างตามระดับอัตราค่าจ้างต่างๆ ในระยะเวลาในเวลานั้น จำนวนแรงงานที่เสนอขาย เพื่อการทำงานนี้ อาจนับเป็นชั่วโมง เป็นวัน หรือเป็นจำนวนคนก็ได้

แมน สารรัตน์ (2527) ให้ความหมายของอุปทานแรงงานว่า อุปทานแรงงาน หมายถึง จำนวนแรงงานที่ประสงค์และเสนอที่จะทำให้นายจ้าง ตามระดับอัตราค่าจ้างต่างๆ ในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจวัดเป็นจำนวนชั่วโมงต่อวัน ต่อสัปดาห์ หรือเป็นจำนวนบุคคลผู้เข้าร่วมในกำลังแรงงาน ในระยะเวลานั้น และได้ให้ความหมายของอุปสงค์แรงงานว่า อุปสงค์แรงงาน หมายถึง ความต้องการแรงงานในฐานะปัจจัยการผลิตที่นายจ้าง หรือผู้ผลิตต้องการว่าจ้าง เมื่อมีตำแหน่งงานว่าง หรือเมื่อมีการลงทุนใหม่ หรือลงทุนขยายงานเพิ่มเติม ณ ระดับอัตราค่าจ้างต่างๆ ที่นายจ้างหรือผู้ผลิตสามารถจะว่าจ้างได้

ชวลิต (2551) กล่าวว่า ขนาดของอุปทานแรงงานจะมีมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ขนาดของประชากร ถ้าประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้อุปทานของแรงงานมีมาก ถ้าอุปทานของแรงงานจำนวนมากนี้ไม่ทำให้เกิดการว่างงานก็จะเป็นผลดีแก่เศรษฐกิจของประเทศ เพราะจะช่วยให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่ถ้าการเพิ่มประชากรก่อให้เกิดคนว่างงานจะเป็นภาระของรัฐบาลในการจัดหางานให้ทำหรือสร้างงานขึ้นมา วิธีที่จะไม่ให้อุปทานแรงงานมากเกินไป คือ การวางแผนครอบครัว

2. การเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาในประเทศ ถ้าคนต่างประเทศอพยพเข้ามาทำมาหากินในประเทศมากขึ้น ทำให้อุปทานของแรงงานเพิ่มขึ้นและในบางครั้งก็มาแย่งอาชีพของคนในประเทศนั้นๆ วิธีป้องกันไม่ให้อุปทานมากเกินไป ในกรณีเช่นนี้ก็คือ การออกกฎหมายเกี่ยวกับคนเข้าเมือง เช่น การกำหนดโควตาคนเข้าเมือง การสงวนอาชีพบางอย่างให้กับคนในประเทศ เป็นต้น

3. การกำหนดอายุและเพศของผู้ที่จะเข้าสู่กำลังแรงงาน ถ้ากำหนดอายุของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานต่ำ ก็จะทำให้จำนวนผู้อยู่ในแรงงานมีมาก จะทำให้อุปทานของแรงงานมีจำนวนมากด้วย

แต่ถ้ากำหนดอายุของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานสูง ก็จะทำให้จำนวนผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานลดลง เช่น ประเทศไทยกำหนดผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานอายุ 13 ปีขึ้นไป ก็จะทำให้อุปทานของแรงงานมากกว่า ในกรณีที่กำหนดอายุผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไป อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ ทางด้านเพศก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งคือ ในกรณีที่ให้หญิงมีสิทธิเข้ามาทำงานและเรียนหนังสือเท่าเทียมชาย ก็จะทำให้ อุปทานแรงงานเพิ่มขึ้น ในทางตรงข้าม ถ้ามีการกีดกันไม่ให้หญิงทำงาน เช่น ในบางประเทศก็จะ ทำให้อุปทานของแรงงานลดลง

2.4.5 ความหมายของค่าจ้าง

สุมาลี (2539) ให้ความหมายของค่าจ้างไว้ว่า ค่าจ้าง หมายถึง ผลตอบแทนจากการใช้ แรงงานที่ผู้ประกอบการจ่ายให้แก่คนงาน ซึ่งอาจอยู่ในรูปของเงิน สินค้าหรือการบริการที่มีมูลค่า เป็นตัวเงินก็ได้ ส่วนอัตราค่าจ้าง หมายถึง ผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำงานในระยะเวลาหนึ่ง เช่น อาจคิดเป็นอัตรารายชั่วโมง รายวันหรือรายเดือน เป็นต้น

วีระศักดิ์ (2549) ให้ความหมายของค่าจ้างไว้ว่า ค่าจ้าง (wage) คือ สิ่งที่จ่ายตอบแทน ให้แก่แรงงานหรือลูกจ้าง ซึ่งได้ทำงานหรือให้บริการแก่นายจ้าง ในความหมายทางวิชาการได้ได้ ครอบคลุมถึงผู้ที่ทำงานเป็นผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญด้วย ปกติแล้วคำว่า “ค่าจ้าง” นี้จะเป็นสิ่งที่ จ่ายตอบแทนให้แก่ผู้ทำงานเป็นผู้ทำงานทั้งที่เป็นผู้ไร้ฝีมือ (unskilled labor) กึ่งฝีมือ (semi skilled labor) และผู้ฝีมือ (skilled labor) สำหรับเงินเดือนนั้นมักใช้เรียกสิ่งที่จ่ายให้แก่ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญ (white-collar employees และ professional) และเมื่อค่าจ้างคือผลตอบแทนที่ แรงงานได้รับนี้อาจเป็นเงินตราหรือสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเป็นเงินได้ สำหรับค่าจ้างที่เป็น สินค้าและบริการอาจได้แก่ ข้าว ทองคำ ฯลฯ ตามกฎหมายไทยกำหนดไว้ว่าในกรณีที่ตกลงจ่าย ค่าจ้างเป็นเงินแล้ว จะเปลี่ยนเป็นจ่ายบัตรหรือสิ่งของแทนไม่ได้ ดังที่องค์การแรงงานระหว่าง ประเทศ (international labor organization หรือ ILO) ได้ให้ความหมายในลักษณะดังกล่าว เช่นกัน

ชวลิต (2551) ให้ความหมายของค่าจ้างไว้ว่า ค่าจ้าง (wage) หมายถึง จำนวนเงินที่ ลูกจ้างได้รับเป็นค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน โดยถือหลักเกณฑ์เป็นระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ค่าจ้างจะขึ้นลงตามระยะเวลาบางอย่างของการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ค่าจ้างยังเป็นเครื่องกำหนด สถานภาพในการปฏิบัติงานของลูกจ้างด้วย เพราะค่าจ้างส่วนใหญ่กำหนดไว้สำหรับลูกจ้างที่ ปฏิบัติงานเป็นรายชั่วโมงหรือรายวัน ส่วนเงินเดือน (Salary) หมายถึง จำนวนเงินที่ลูกจ้างได้รับ เป็นค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานโดยถือเป็นหลักเกณฑ์การจ่ายเหมาเป็นรายเดือนและถือว่าเป็น

รายได้ประจำ โดยไม่คำนึงถึงชั่วโมงหรือวันในการทำงานที่เปลี่ยนแปลงเหมือนค่าจ้าง นั่นคือ ลูกจ้างต้องทำงานตามวัน เวลาที่กำหนดในหนึ่งเดือนตามปฏิทินก็จะได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือนปกติแล้วเงินเดือนจะจ่ายให้แก่ลูกจ้างประจำ ซึ่งเรียกชื่อตามตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน เช่น เสมียน พนักงานบัญชี วิศวกร นักบริหาร เป็นต้น

กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าค่าตอบแทนที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นเป็นค่าจ้างหรือไม่นั้นกฎหมายได้กำหนดไว้แน่นอน ถ้าไม่ได้กำหนดก็มีคำพิพากษาของศาลสูงเป็นบรรทัดฐานไว้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของการคำนวณผลประโยชน์อันจะได้รับสิทธิอันควรมีควรรู้ได้ของลูกจ้าง เช่น บำเหน็จ บำนาญ ค่าล่วงเวลา เงินชดเชยเมื่อออกจากงานโดยไม่มีความผิด เป็นต้น

2.4.6 ความสำคัญของค่าจ้าง

ชวลิต (2551) กล่าวว่า การประกอบการดำเนินไปได้ด้วยดีก็จะต้องมีผลตอบแทนให้แก่ลูกจ้างในรูปของค่าจ้าง ดังนั้น ค่าจ้างจึงมีความสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. ความสำคัญต่อลูกจ้าง เพราะค่าจ้างช่วยให้ลูกจ้างมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นสิ่งทีกระตุ้นให้ลูกจ้างมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน
2. ความสำคัญต่อสถานประกอบการ ในทัศนะของผู้ประกอบการหรือนายจ้างค่าจ้างก็จะเป็นต้นทุนในการประกอบการ นอกจากนี้แล้วยังมีผลโดยตรงต่อคุณภาพและปริมาณของผลิตผลของสถานประกอบการ รวมทั้งขวัญ ทัศนคติและบรรยากาศในการทำงานของลูกจ้างทั้งหลายในสถานประกอบการนั้นด้วย
3. ความสำคัญต่อสังคมโดยรวม โดยที่ค่าจ้างที่สถานประกอบการต้องจ่ายให้แก่บรรดาลูกจ้างที่ทำงานในสถานประกอบการนั้นย่อมจะสะท้อนให้เห็นถึงสถานะของสถานประกอบการนั้นๆ ด้วย และทำให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนนั้น เมื่อชุมชนมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม ก็ทำให้ปัญหาสังคมบางประการลดลงได้

2.4.7 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าจ้าง

แม้ว่าจะมีการกำหนดค่าจ้างด้วยวิธีการใดและโดยอาศัยหลักเกณฑ์อย่างไรก็ตาม แต่ก็จะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ถือว่าเป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าจ้างด้วย คือ

- ก. ระดับค่าจ้างทั่วไป ในองค์การอื่นในภูมิภาคนั้นที่มีคนทำงานประเภทเดียวกันในสถานประกอบการประเภทเดียวกัน ทั้งนี้เพราะมีการแข่งขัน

ข. ความสามารถในการจ่ายค่าจ้าง ซึ่งองค์การธุรกิจที่มียอดขายสูงและมีกำไรในระยะยาวจนมั่นใจได้ว่าจะสามารถจ่ายค่าจ้างอย่างเพียงพอโดยไม่กระทบกระเทือนต่อฐานะการเงินขององค์การธุรกิจนั้นได้

ค. ภาวะค่าครองชีพโดยรวมโดยอาศัยตัวเลขดัชนีราคาผู้บริโภคเป็นเกณฑ์ในการกำหนดค่าจ้าง ซึ่งค่าครองชีพในเมืองใหญ่ๆหรือเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมักจะมีค่าครองชีพสูง

ง. ความสามารถในการใช้ความรู้ความชำนาญของลูกจ้างในการปฏิบัติงานอย่างได้ผลดี

จ. อำนาจการต่อรอง โดยการรวมตัวของลูกจ้างและใช้อำนาจต่อรองอย่างสันติ

ฉ. ลักษณะของงานและการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเป็นงานที่เสี่ยงภัย งานที่ต้องใช้ความอดทนสูง งานที่ใช้ความคิด งานที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะทาง งานที่ต้องรับผิดชอบสูงหรือต่ำต่างกันหรืองานที่มีความสำคัญเฉพาะเรื่องโดยสภาพ เป็นต้น ก็มีการกำหนดค่าจ้างในอัตราที่แตกต่างกัน

ช. อาวุโส ลูกจ้างที่ทำงานอยู่ในองค์การมานานถือว่ามีความจงรักภักดีต่อองค์การ รวมทั้งแสดงว่ามีความรู้และประสบการณ์ในงานตามหน้าที่รับผิดชอบมาแล้วระดับหนึ่ง จึงควรได้ค่าจ้างต่างจากผู้เริ่มเข้าทำงานใหม่

ซ. ความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านมาในด้านปฏิบัติมาแล้วระดับหนึ่งต่อจากการที่มีความรู้เพียงในด้านทฤษฎี

ฅ. กฎหมาย ซึ่งมีบางกรณีที่กฎหมายอาจกำหนดให้งานบางประเภทที่ลูกจ้างที่เป็นหญิงหรือหญิงมีครรภ์เข้ามาปฏิบัติงานไม่ได้ การกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำหรือการจ่ายค่าจ้างในกรณีใดเพิ่มเติมเท่าใด การกำหนดให้งานบางประเภทต้องปฏิบัติงานให้สั้นกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน แต่ก็ถือเสมือน 8 ชั่วโมง เป็นต้น

ญ. อิทธิพลทางการเมือง ซึ่งมีบางกรณีที่มีการกำหนดค่าจ้างโดยมีอิทธิพลทางการเมืองมาเกี่ยวข้องด้วย เช่น กรณีที่ให้มีการกำหนดอัตราค่าจ้างให้เป็นการจูงใจไปทำงานในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งภายใต้เหตุผลทางการเมืองหรือรับลูกจ้างในกรณีพิเศษตามนโยบายของรัฐบาลยุคใดยุคหนึ่ง เป็นต้น

2.4.7 การกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำโดยรัฐบาล

วีระศักดิ์ (2549) กล่าวว่า เนื่องจากการกำหนดอัตราค่าจ้างโดยสัญญาข้อตกลงร่วมจะ
ได้ผลดีแต่เฉพาะในบางกรณีที่สมาคมนายจ้างและลูกจ้างเข้มแข็ง เช่น ในประเทศที่พัฒนา

อุตสาหกรรมแล้ว ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องมีความตั้งใจจริงที่จะตกลงกันให้ได้แต่ในบางอุตสาหกรรมที่สมาคมลูกจ้างหรือนายจ้างยังไม่แข็งแรงพอที่จะต่อรองให้มีการกำหนดค่าจ้างอย่างเหมาะสมได้ และในประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ ซึ่งเพิ่งเริ่มมีการจัดตั้งสมาคมลูกจ้างและนายจ้างนั้นค่าจ้างจึงมักจะขึ้นลงตามอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเข้ามาช่วยกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ เพื่อช่วยเหลือแรงงานที่ไม่มีฝีมือไม่ให้ถูกเอาเปรียบ

โดยเหตุที่การกำหนดค่าจ้าง เป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อนรัฐบาลจึงมักจะตั้งคณะกรรมการค่าจ้างขึ้น เพื่อพิจารณากำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำให้เหมาะสมและให้มีผลในด้านการส่งเสริมการลงทุนการกำหนดนี้ มักจะตราออกเป็นกฎหมายและวางมาตรการต่างๆที่จะก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ หากลูกจ้างมีการรวมตัวเป็นสมาชิกร่วมหรือสหภาพแรงงานแล้ว ก็จะช่วยสอดส่องและรายงานให้รัฐบาลทราบในกรณีที่มีการละเมิดกฎหมายว่าด้วยค่าจ้างขั้นต่ำ

ในบางประเทศคณะกรรมการพิจารณาค่าจ้างนี้แยกออกเป็นรายอุตสาหกรรมหรือมีการแบ่งเป็นรายท้องถิ่น เพื่อให้คณะกรรมการสามารถพิจารณาถึงภาวะความเป็นไปและสภาพของแรงงานในอุตสาหกรรมนั้นๆได้โดยละเอียด ก่อนที่จะกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำลงไปให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละอุตสาหกรรม

2.4.8 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับตลาดแรงงาน

ประดิษฐ์ ชาสมบัติ (2533) ได้กล่าวว่า โครงสร้างของตลาดแรงงานอาจพิจารณาจากองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ กำลังแรงงานหรืออุปทานแรงงาน ความต้องการแรงงานหรืออุปสงค์แรงงาน และการทำงาน (Performance) ของตลาดแรงงาน องค์ประกอบเหล่านี้อาจพรรณาลักษณะอย่างย่อๆได้ดังนี้

กำลังแรงงานทั้งหมดซึ่งขึ้นอยู่กับขนาด โครงสร้างอายุ สุขภาพอนามัยและระดับการศึกษาของประชากร อาจแบ่งออกเป็นกำลังแรงงานในเมืองหลวงและกำลังแรงงานในภูมิภาค แม้ว่ากำลังแรงงานทั้งสองตลาดนี้อาจมีลักษณะที่แตกต่างกันอยู่บ้าง แต่กำลังแรงงานทั้งสองตลาดนี้ก็มิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด การอพยพแรงงานระหว่างเมืองหลวงกับภูมิภาคเป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่าง 2 ตลาดและในตลาดภูมิภาคเองซึ่งมีอาณาบริเวณกว้างขวาง ก็มีการอพยพของแรงงานระหว่างภูมิภาคและภายในภูมิภาค และระหว่างสาขาเศรษฐกิจด้วย

ความต้องการแรงงาน หมายถึง ความต้องการแรงงานเพื่อการผลิตสินค้าและบริการ ขึ้นอยู่กับการผลิตและราคาของสินค้าและบริการ ความต้องการแรงงานแบ่งได้เป็นความต้องการแรงงานใน 2 ตลาดเช่นเดียวกัน คือความต้องการแรงงานของตลาดในเมืองและตลาดภูมิภาค

ตลาดในเมืองประกอบด้วยสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญ 2 สาขา คือ สาขาการผลิตที่ทันสมัย (Modern Sector) หรือสาขาเศรษฐกิจที่มีรูปแบบ (Formal Sector) ซึ่งหมายถึงสาขาการผลิตขนาดใหญ่ หรือมีการว่าจ้างแรงงานที่มีรูปแบบ เช่น อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมขนาดใหญ่และขนาดกลาง รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น และอีกสาขาหนึ่งคือสาขาการผลิตที่ไม่มีรูปแบบ (Informal Sector) หมายถึง กิจกรรมขนาดเล็กที่มีการผลิตและการว่าจ้างงานที่ไม่มีรูปแบบ เช่น อุตสาหกรรมขนาดย่อม อุตสาหกรรมในครัวเรือน การค้าปลีก หาบเร่ การขนส่งและบริการ เป็นต้น การผลิตในกิจการเหล่านี้ เป็นแหล่งที่มาของความต้องการแรงงานในเมือง

ในตลาดแรงงานภูมิภาค ความต้องการแรงงานอาจแบ่งออกเป็น 3 สาขาเศรษฐกิจคือ ความต้องการแรงงานเพื่อการผลิตสาขาเกษตรกรรม การผลิตสาขาอุตสาหกรรมและการผลิตนอก การเกษตรอื่นๆ การผลิตสาขาเกษตรกรรมหมายถึง การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ประมงและป่าไม้ ซึ่ง ปัจจุบันเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญในภูมิภาค การผลิตสาขาอุตสาหกรรมหมายถึง การผลิตสินค้า แปรรูปต่างๆ ซึ่งมีการประกอบการขนาดต่างๆและส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในหรือใกล้แหล่งชุมชนใน ภูมิภาค การผลิตนอกภาคเกษตรหมายถึง กิจกรรมการผลิต สินค้าและบริการอื่นๆ ตลาดแรงงาน ในอุตสาหกรรมภูมิภาค ซึ่งเป็นประเด็นการศึกษาของเรื่องนี้ จึงเป็นส่วนหนึ่งของตลาดแรงงานใน ภูมิภาคเท่านั้น

การทำงานของตลาดแรงงาน หมายถึง การทำงานร่วมกัน (Interaction) ของอุปสงค์และ อุปทานแรงงาน ซึ่งจะสังเกตได้จากระดับการมีงานทำ ระดับการว่างงานและอัตราค่าจ้างใน ตลาดแรงงาน ที่มีการแข่งขัน อุปสงค์และอุปทานแรงงานนี้เองที่เป็นตัวสำคัญในการกำหนดระดับ การจ้างงานและอัตราค่าจ้าง อย่างไรก็ตาม เป็นที่ตระหนักกันดีว่า ตลาดแรงงานมักเป็นตลาดที่มีการ แข่งขันสมบูรณ์น้อยกว่าตลาดสินค้าและตลาดการเงิน เช่น มักจะมีกฎระเบียบของราชการเข้ามา แทรกแซง มีสภาพแรงงานและสมาคมนายจ้างเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น ปรากฏการณ์เหล่านี้ สามารถสังเกตเห็นได้ในตลาดแรงงานของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในตลาดแรงงานใน เมืองหรือในสาขาเศรษฐกิจที่ทันสมัย

ประดิษฐ์ ชาสมบัติ (2533) ได้แบ่งลักษณะของแรงงานในอุตสาหกรรมไว้ดังนี้

ลักษณะของแรงงานในอุตสาหกรรม

ตัวอย่างของลูกจ้างกระจายตามประเภทแรงงาน แบ่งเป็น 3 ประเภท (Strata) ที่มี ลักษณะหน้าที่หรือฝีมือคล้ายคลึงกัน คือ

1. พนักงานประจำสำนักงาน ได้แก่ คนที่ทำงานฝ่ายจัดการ ธุรการ การตลาด และบัญชี
2. พนักงานหรือคนงานฝ่ายผลิตระดับหัวหน้า ซึ่งในที่นี้ถือว่ามีฝีมือ (Skilled Workers) และคนงานฝ่ายผลิตระดับผู้ช่วย ซึ่งถือว่ามีฝีมือ (Semi-skilled workers)

3. คนงานฝ่ายผลิตระดับลูกมือหรือกรรมกร คือคนงานที่ทำงานตามคำสั่งและถือว่าเป็นแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Workers) แรงงานแต่ละประเภทจะใช้สัดส่วนตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 ร้อยละ 30 และร้อยละ 50 ตามลำดับ

2.4.9 โครงสร้างการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม

โครงสร้างการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมจำแนกตามลักษณะทางประชากร (กองวิจัยตลาดแรงงาน, กรมการจัดหางาน, 2549) แบ่งได้เป็น

1. **เพศ** สาขาอุตสาหกรรมทั่วประเทศมีสัดส่วนการจ้างงานเพศชายน้อยกว่าเพศหญิงประมาณร้อยละ 40 และร้อยละ 60 ตามลำดับ โดยพบว่าอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานเพศชายสัดส่วนที่สูงกว่าเพศหญิงจะเป็นอุตสาหกรรมหนัก ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตและซ่อมแซมเครื่องยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมผลิตและซ่อมแซมยานพาหนะ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและอุตสาหกรรมกระดาษและสิ่งพิมพ์ ในขณะที่อุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานเพศหญิงในสัดส่วนที่สูงกว่าชายนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมที่ต้องใช้ฝีมือ เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับอัญมณีและเครื่องประดับ

2. **อายุ** ช่วงอายุของการจ้างงานสูงที่สุดได้แก่ ช่วงอายุ 25-34 ปี รองลงมาคือช่วงอายุน้อยกว่า 25 ปี โดยพบว่าอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมการผลิตขนาดใหญ่ มีโครงสร้างการจ้างงานแรงงานที่อายุน้อยในสัดส่วนที่สูง โดยมีโครงสร้างการจ้างงานที่ช่วงอายุน้อยกว่า 25 ปี และ 25-34 ปี โดยมีสัดส่วนการจ้างงานในช่วงอายุ 25-34 ปี สูงที่สุดและพบว่าอุตสาหกรรมที่มีโครงสร้างการจ้างงานช่วงอายุที่สูง คือ ช่วงอายุ 45-54 ปี และ 55 ปีขึ้นไป ในสัดส่วนที่สูงกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์และอุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือน

3. **การศึกษา** ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับมัธยมหรือต่ำกว่าคิดเป็นประมาณร้อยละ 70 และมีน้อยกว่าร้อยละ 1 ที่จะมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ในขณะที่ลูกจ้างที่มีความรู้ชั้นวิชาชีพ (ปวช.-ปวส.) มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 20 ทั้งนี้ เกือบทุกอุตสาหกรรมจะมีสัดส่วนลูกจ้างที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าร้อยละ 60 ขึ้นไป ยกเว้นอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมยาและเคมีภัณฑ์ โดยสามารถแบ่งระดับการศึกษาตามความต้องการของอุตสาหกรรมแต่ละประเภทได้ดังนี้

อุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมหรือต่ำกว่าสูงที่สุดคือ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ไม้ และเครื่องเรือน อาหารและอาหารสัตว์ เนื่องจากเน้นการใช้แรงงานและงานฝีมือ

อุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานสายวิชาชีพระดับ ปวช. สูงที่สุดคือ อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องทำงานร่วมกับเครื่องจักร

อุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานที่มีการศึกษาปวส. อนุปริญญา ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีสูงสุด คือ อุตสาหกรรมปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมยาเคมีภัณฑ์ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมการผลิตที่อาศัยเทคนิคในการผลิตสูง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาเกี่ยวกับตลาดแรงงาน

นพวรรณ วิลาวรรณ (2537,บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการสนองความต้องการแรงงานของสถานประกอบการอุตสาหกรรมโดยใช้แรงงานในท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการแรงงานของสถานประกอบการอุตสาหกรรม ศึกษาคุณสมบัติของแรงงานท้องถิ่น เพื่อแสวงหาแนวทางในการตอบสนองความต้องการแรงงานในท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าความต้องการแรงงานของสถานประกอบการและความต้องการของแรงงานท้องถิ่น มีความสอดคล้องกันในด้านคุณสมบัติของแรงงาน ทั้งเพศ อายุ และระดับการศึกษา สำหรับความไม่สอดคล้องกัน ได้แก่ ความต้องการทำงานของแรงงาน ยังมีความต้องการทำงานนอกท้องถิ่น ตำแหน่งงานที่สถานประกอบการส่วนใหญ่มีความต้องการ คือ ตำแหน่งพนักงานฝ่ายผลิต ในขณะที่ความต้องการของแรงงานต้องการทำงานตำแหน่งพนักงานฝ่ายบุคคลมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีความไม่สอดคล้องเรื่อง อัตราค่าจ้าง สวัสดิการ และปัจจัยเสริมอื่นๆ เช่น สถานประกอบการเห็นว่าควรจัดให้มีการฝึกอบรมทางวิชาชีพ ในขณะที่แรงงานต้องการให้แนะแนวทางในการประกอบอาชีพ จากความไม่สอดคล้องดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในท้องถิ่น ดังนั้นรัฐบาล สถานประกอบการและแรงงานจึงควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาแรงงานต่อไป

เกษมสันต์ จิณณวาโส และคณะ (2537 : 1-21) ศึกษาทิศทางและโครงสร้างตลาดแรงงานในช่วงปี 2532-2535 และ 2536-2539 (กำลังแรงงาน การมีงานทำ และการว่างงาน) เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของประชากร เศรษฐกิจและสังคม โดยในการประมาณการอุปทานแรงงานใช้ตัวแปรอิสระดังนี้ จำนวนประชากรจำแนกตามอายุและเพศฐานข้อมูลจำนวนนักเรียนในทุกๆระดับการศึกษา จำนวนสัดส่วนประชากรที่ไม่ได้เรียน จำแนกตามอายุ เพศ และระดับการศึกษา และอัตราการเข้าร่วมแรงงานสำหรับผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน จำแนกตามอายุ เพศและระดับการศึกษา สำหรับในการประชุมอุปสงค์แรงงาน ใช้ลักษณะการเจริญเติบโตของผลผลิตรวมของประเทศ และลักษณะการทดแทนกันของกำลังแรงงานในอนาคต

เป็นตัวแปรหลัก จากการศึกษาในส่วนของภาพรวมของตลาดแรงงานพบว่า เศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การผลิตหันมาใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น ก่อให้เกิดการว่างงานเพิ่มขึ้น และเผชิญกับปัญหาการแข่งขันกับนานาชาติมากยิ่งขึ้น ทำให้การกำหนดนโยบายด้านการจ้างงานทำของประเทศเปลี่ยนแปลงไปให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพฝีมือแรงงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ

งานศึกษาเกี่ยวกับอุปสงค์แรงงาน

รุ่งทิพย์ มงคลชนาภรณ์ (2538 : 89) ศึกษาความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมการผลิตในภาคตะวันตกของประเทศไทย เพื่อทราบแนวโน้มและวิเคราะห์ความต้องการแรงงาน รวมถึงปัญหาแรงงานในสาขาการผลิต ในระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2534-2543) โดยการประมาณแนวโน้มความต้องการแรงงานได้ใช้สัมประสิทธิ์ความยืดหยุ่นของการจ้างงานต่อมูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมและค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยการผลิตต่อผลผลิต ส่วนการวิเคราะห์ความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ มีระดับผลผลิตเป็นปัจจัยกำหนดและใช้ลักษณะของแรงงาน โดยเฉพาะระดับการศึกษาเข้ามาพิจารณาต่อระดับการเปลี่ยนแปลงของผลผลิต ผลการศึกษาพบว่า ถ้าผลผลิตสาขาอุตสาหกรรมขยายตัวตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 คือ ร้อยละ 9.5% หรือตามที่เคยเป็นมาในอดีตแล้ว ความต้องการแรงงานในสาขาการผลิตคาดว่าจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 5-8 ต่อปี การขาดแคลนแรงงานจะเริ่มปรากฏตั้งแต่ปี 2537 และจะรุนแรงตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นไป ส่วนการวิเคราะห์ความต้องการแรงงานได้ใช้วิธีทางปกติ โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่างๆ และข้อมูลจากการสำรวจสถานประกอบการ อุตสาหกรรม 123 แห่ง พบว่า อุตสาหกรรมยานพาหนะ ชิ้นส่วนของเครื่องกล ผลิตภัณฑ์เคมี พลาสติกและเยื่อกระดาษ ต้องการแรงงานที่มีฝีมือช่าง แรงงานที่มีการศึกษาเพิ่มขึ้น ในขณะที่อุตสาหกรรมโลหะ สิ่งทอแบบดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงรูปผลิตภัณฑ์เกษตรซึ่งเป็นงานหนัก สกปรก แต่ค่าตอบแทนต่ำ มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ นอกจากนี้ยังพบว่าหากกิจการมีการเพิ่มสัดส่วนของแรงงานที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาจะทำให้ผลผลิตของกิจการมีอัตราเพิ่มที่ลดลง อย่างไรก็ตามผู้ทำการศึกษายังได้เสนอแนะการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยให้มีการโยกย้ายแรงงานจากภาคอื่นหรือจากประเทศเพื่อนบ้านและต้องมีการพัฒนาฝีมือแรงงานในสาขาต่างๆ เช่น สาขาวิศวกรรมและวิทยาศาสตร์การอาหาร

วีรศักดิ์ (2549) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอุปสงค์ของแรงงาน สรุปได้ว่า การศึกษาอุปสงค์ของแรงงานหรือความต้องการเสนอชื่อแรงงานนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นความต้องการของนายจ้างที่มีต่อการจ้างลูกจ้าง ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของลูกจ้างที่ต่างจากปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆ และความต้องการที่จะจ้างแรงงานนั้นไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรง แต่เกิดขึ้นทางอ้อม กล่าวคือ การที่จะจ้างแรงงานมากหรือน้อยนั้นเกิดขึ้นจากการที่ผู้ผลิตต้องการผลิตสินค้ามากหรือน้อยต่างหาก ถ้ามีความ

ต้องการผลิตสินค้ามากก็อาจจะจ้างแรงงานเป็นปริมาณมาก แต่ถ้าลดการผลิตลงก็จำเป็นต้องลดการจ้างงานลง เป็นต้น เราเรียกลักษณะของอุปสงค์ต่อการจ้างงานนี้ว่า “อุปสงค์สืบเนื่อง” และเนื่องจากในระบบเศรษฐกิจมีลักษณะของตลาดที่หลากหลาย การวิเคราะห์อุปสงค์ของแรงงานในตลาดต่างๆ คือ ตลาดแข่งขันสมบูรณ์และตลาดไม่แข่งขันสมบูรณ์ โดยเฉพาะตลาดผูกขาด ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากตลาดอื่นๆ มาก นอกจากนี้ยังต้องวิเคราะห์ถึงผลของการวิเคราะห์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวด้วย ผลการศึกษาพบว่า การที่อุปสงค์ของแรงงานจะเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยเพียงใดนั้น นอกจากจะดูถึงลักษณะของความยืดหยุ่นของอุปสงค์ดังกล่าวแล้ว ยังเกิดจากผลกระทบหลายด้านด้วยกัน ได้แก่ ผลทางการทดแทนจากปัจจัยการผลิต (substitution effect) ผลจากการเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้า (output effect) และผลจากการมุ่งใจในด้านกำไร (profit maximizing effect) สำหรับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ของแรงงานจากการศึกษาพบว่า มีอยู่หลายสาเหตุ อันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ของผลผลิต การเปลี่ยนแปลงของกระบวนการผลิตและวิธีการผลิต รวมถึงราคาของปัจจัยการผลิตชนิดอื่นๆ และราคาของผลผลิตของหน่วยผลิตก็มีผลกระทบต่อระดับอุปสงค์ของแรงงานด้วยเช่นกัน

งานศึกษาเกี่ยวกับอุปทานแรงงาน

จุฑา มนต์ไพบูลย์ (2525 : 6-8) ศึกษาปัจจัยการกระตุ้นการเข้าร่วมแรงงานของสตรีในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ปัจจัยทางด้านประชากร ได้แก่ สถานภาพสมรสของแรงงานสตรีและจำนวนบุตรเกิดรอด ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ โอกาสก้าวหน้าจากการทำงานและโอกาสอื่นๆ ที่ได้รับจากการทำงาน เช่น โอกาสที่ได้เรียนรู้งาน การพบปะคนได้ฝึกภาษา เป็นต้น และปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้จากสถานประกอบการและสวัสดิการต่างๆ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมแรงงานสตรี

สุวารี ทรัพย์ประสม (2536 : 25-26) ศึกษาอุปทานแรงงานล่วงเวลาของพยาบาลประจำการ : กรณีศึกษาในโรงพยาบาลรามาริบัติ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่ออุปทานแรงงานพยาบาล ได้แก่ ปัจจัยด้านอัตราค่าจ้าง ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเข้าร่วมในกำลังแรงงาน (Labour force participation) และต่อปริมาณชั่วโมงการทำงาน ปัจจัยด้านการจัดการเกี่ยวกับค่าตอบแทนล่วงเวลา ปัจจัยด้านครัวเรือน โดยเฉพาะกรณีพยาบาลที่สมรสแล้ว ได้แก่ รายได้ของสามี การตั้งครรรภ์ การมีบุตร การมีเด็กเล็กและคนชราในครัวเรือน นอกจากนี้ ปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อมของการทำงาน เช่น ลักษณะงาน ปริมาณงาน ความคาดหวังในองค์กร ล้วนมีผลต่ออุปทานแรงงานของพยาบาล

Oey Meesook (1977:24-27) ได้ศึกษาเรื่อง The Generation of Income in the Household Sector in Thailand โดยวัดอุปทานแรงงาน พิจารณาจากตัวบุคคล หากมีกิจกรรมในทางเศรษฐกิจเป็นการสร้างรายได้ ก็นับว่าเข้าสู่กำลังแรงงาน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

เข้าสู่กำลังแรงงานของบุคคล แยกตามเพศและถิ่นที่อยู่คือ อายุ การศึกษา รายได้ต่อสมาชิกในครัวเรือน จำนวนบุตรที่อายุต่ำกว่า 7 ขวบ ลักษณะการประกอบธุรกิจของหัวหน้าครอบครัวว่าเป็นธุรกิจส่วนตัวหรือไม่

วีรศักดิ์ (2549) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอุปทานของแรงงาน สรุปได้ว่า การศึกษาอุปทานของแรงงาน (supply of labor) หรือปริมาณเสนอขายแรงงานหรือปริมาณแรงงานในท้องตลาดเป็นการศึกษาถึงลักษณะของอุปทานแรงงานในการผลิตทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้ทราบว่า มีวิธีการกำหนดเสนออุปทานของแรงงานได้อย่างไร และมีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร เพราะการที่คนงานจะทำงานมากหรือน้อยนั้น นอกจากจะคำนึงถึงรายได้ที่จะได้รับจากการทำงานแล้วยังคำนึงถึงความพอใจของการพักผ่อนด้วย ทำให้ลักษณะของเส้นอุปทานของแรงงานมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงของเส้นอุปทานของแรงงาน ชั่วโมงการทำงานและการเข้าร่วมของกำลังแรงงานจึงมีความจำเป็นอย่างมากเพื่อที่จะหาถึงเหตุจูงใจในการทำงานของลูกจ้างว่าเกิดจากปัจจัยบ้าง ผลการศึกษาพบว่า นอกเหนือจากขนาดของประชากร การเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาในประเทศ การกำหนดอายุ เพศของผู้ที่จะเข้าสู่กำลังแรงงาน ความชอบส่วนตัวของแรงงาน หรือแม้กระทั่งเวลาในการเรียนหรือการอบรมของแรงงานแล้วยังมีปัจจัยอื่นๆอีกหลายปัจจัยที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนดการเปลี่ยนแปลงของอุปทานแรงงานและการเข้าร่วมของแรงงานในตลาดอีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ในบทที่ 3 จะกล่าวถึงวิธีการดำเนินงานวิจัย ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ได้นำแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ มาเป็นแนวทางในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ 1.การวิเคราะห์ระดับนโยบาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทฤษฎีภูมิและการสัมภาษณ์เชิงลึก 2.การวิเคราะห์หาพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน กระจุกตัวมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พิจารณาจากข้อมูลทฤษฎี ได้แก่ จำนวนเงินลงทุน จำนวนโรงงาน และจำนวนแรงงาน 3.การวิเคราะห์รูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในพื้นที่ระดับจังหวัด โดยทำการศึกษาจากข้อมูลเชิงปริมาณต่างๆ เช่น โครงสร้างประชากร โครงสร้างกำลังแรงงาน อัตราค่าจ้าง อัตราการย้ายเข้าย้ายออก เป็นต้น และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เช่น ความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

3.1 ขอบเขตงานวิจัย

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่นโยบายส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ที่มีการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนในเขต 3 พิเศษมากกว่าเขตส่งเสริมการลงทุนอื่น เนื่องจากกลุ่มจังหวัดในเขต 3 พิเศษนี้เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งเป้าหมายของนโยบายคือการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจให้แก่กลุ่มจังหวัดเหล่านั้น การศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งเป็นสามขั้นตอนคือ ขั้นที่หนึ่งจะทำการวิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่ก่อให้เกิดที่มีต่อพื้นที่ในระดับประเทศ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนโดยจะเป็นการวิเคราะห์ผลในเรื่องที่เกี่ยวกับการจ้างงาน เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากสถิติของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนและข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ในขั้นที่สองจะทำการศึกษาเพื่อหาพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน (7 หมวด) กระจุกตัวมากที่สุดในระดับจังหวัด โดยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติของกรมโรงงาน ซึ่งพิจารณาจากจำนวนโรงงาน จำนวนเงินลงทุนและจำนวนแรงงาน โดยทำการเปรียบเทียบช่วงก่อนและหลังที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ และขั้นที่สามศึกษารูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานจังหวัดที่เป็นพื้นที่ที่มีโรงงาน

อุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนกระจุกตัวมากที่สุด (7 หมวด) ในแง่ของอุปสงค์แรงงาน อุปทานแรงงานและอัตราค่าจ้าง ในด้านอุปสงค์แรงงานวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในเรื่องของความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรม เช่น คุณสมบัติของแรงงานที่ต้องการ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นต้น ในด้านอุปทานแรงงานวิเคราะห์ข้อมูลจากสถิติที่เก็บรวบรวมโดยหน่วยงานต่างๆ เช่น โครงสร้างประชากร โครงสร้างกำลังแรงงาน ภาวะการมีงานทำ อัตราการย้ายเข้าย้ายออก เป็นต้น ในด้านอัตราค่าจ้างโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากสถิติเรื่องค่าจ้างและมูลค่าผลผลิตของสาขาการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม โดยจะทำการเปรียบเทียบในช่วงก่อนและช่วงหลังที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน

3.1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้แบ่งความรับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์และบริการการลงทุนในส่วนภูมิภาคตามภาคต่างๆของประเทศไทย ซึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นได้แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง การเลือกพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้คือ จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่อยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคาม นครพนม ร้อยเอ็ด สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู และอุดรธานี โดยจะทำการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นต่างๆตามขอบเขตด้านเนื้อหาดังที่กล่าวมาข้างต้นในช่วงเวลาก่อนและหลังที่พื้นที่ศึกษาจะได้รับสิทธิประโยชน์ของนโยบายส่งเสริมการลงทุน

ในการหาพื้นที่ระดับจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนกระจุกตัวที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยทำการแบ่งประเภทโรงงานอุตสาหกรรมให้เหลือเพียง 7 หมวด ตามที่นโยบายส่งเสริมการลงทุนสนับสนุน ได้แก่ หมวด 1 เกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร หมวด 2 เหมืองแร่ เซรามิกซ์ และโลหะขั้นมูลฐาน หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา หมวด 4 ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักร และอุปกรณ์ขนส่ง หมวด 5 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า หมวด 6 เคมีภัณฑ์ กระดาษ และพลาสติก และหมวด 7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค ซึ่งทำการแบ่งประเภทของโรงงานจากข้อมูลทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม จากนั้นก็ทำการวิเคราะห์การกระจุกตัวของโรงงานประเภทที่ได้รับการสนับสนุนมากที่สุดจากข้อมูลจำนวนโรงงาน จำนวนเงินลงทุน และจำนวนแรงงาน ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลสองช่วงคือช่วงก่อนที่จะได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน (พ.ศ. 2537 -2543) และช่วงหลังก่อนที่จะได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน (พ.ศ. 2544-2550) เพื่อที่จะทราบถึงพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ซึ่งพื้นที่ระดับจังหวัดที่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม

3.2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

กรอบแนวความคิดในการศึกษานี้ คือการศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย นำมาเป็นแนวทางการศึกษาในประเด็นต่างๆ โดยเริ่มจากทฤษฎีการพัฒนาภูมิภาคซึ่งนโยบายส่งเสริมการลงทุนเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาภูมิภาคโดยอุตสาหกรรม ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยอุตสาหกรรมนำมาเป็นแนวทางในวิเคราะห์ในประเด็นวิเคราะห์พื้นที่ระดับจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน กระจุกตัวมากที่สุด จากนั้นพิจารณาประเภทอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตมากที่สุดและวิเคราะห์รูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานของพื้นที่ดังกล่าว

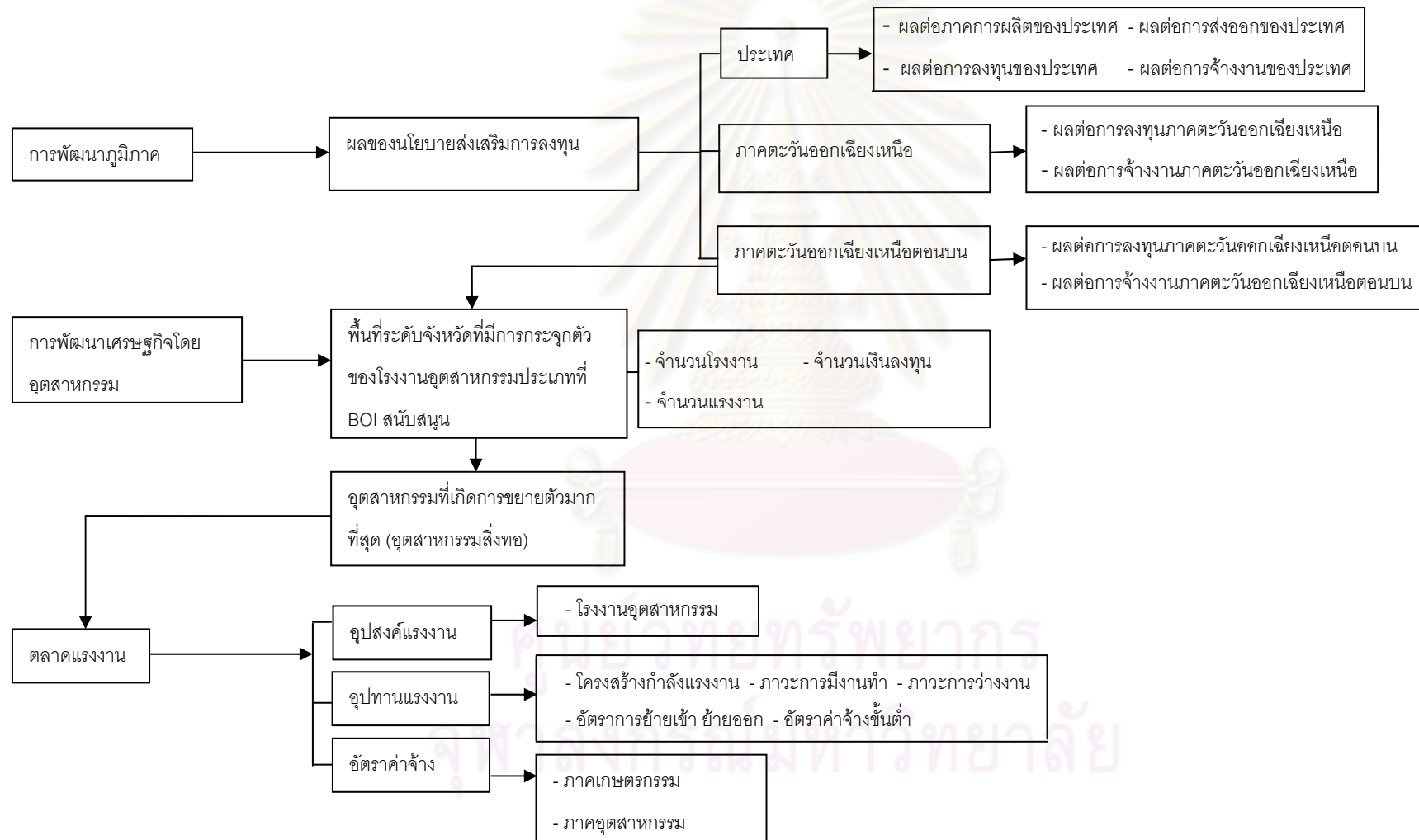

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

แนวคิด/ทฤษฎี

ประเด็นการศึกษา

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้มาจากข้อมูล 2 ประเภท คือ

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่

- การออกสำรวจพื้นที่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างวันที่ 20-21 เมษายน พ.ศ.

2553

- การสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษา ได้แก่

1. นายธนเดช โชติกาญจนเรือง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการลงทุน ศูนย์บริการการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้ทราบถึงที่มาของนโยบาย ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินนโยบาย ผลการดำเนินนโยบาย เป็นต้น

2. นายลิขิต ตั้งพัฒนสุวรรณ นักวิชาการแรงงาน สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้ทราบถึงสภาวะแรงงานภายในจังหวัดมหาสารคาม

3. เจ้าหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI ทั้งหมด 3 โรงงาน เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของแรงงานในโรงงานและความต้องการแรงงานของโรงงาน

4. คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI จำนวน 30 คน

- การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. แบบสอบถามผู้ประกอบการ รายละเอียดที่ใช้สอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของโรงงาน ประกอบด้วย ที่ตั้ง ตลาดส่งออก จำนวนและประเภทของแรงงาน ภูมิลำเนาและที่อยู่ปัจจุบันของแรงงาน ระดับการศึกษาของแรงงาน สวัสดิการที่ให้แก่แรงงาน และส่วนที่ 2 ถามถึงความต้องการแรงงาน

2. แบบสอบถามคนงาน รายละเอียดที่ใช้สอบถามคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่อยู่ปัจจุบัน ภูมิลำเนา ลักษณะงาน ชั่วโมงในการทำงาน ค่าจ้างและรายได้ต่อเดือน

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่

- นโยบายส่งเสริมการลงทุน

- ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการลงทุนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

- ข้อมูลสถิติด้านอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

- ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษา

- แผนและนโยบายของจังหวัดที่เป็นพื้นที่ศึกษา

- แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาค การพัฒนาเศรษฐกิจโดยอุตสาหกรรมและตลาดแรงงาน

- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลทั้งหมดที่นำมาใช้ทั้งที่ศึกษาข้อมูลในปัจจุบันและข้อมูลช่วงก่อนและช่วงหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ศึกษา

3.4 ผลจากแบบสอบถาม

ผลจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.4.1. แบบสอบถามผู้ประกอบการ จำนวน 3 โรงงาน รายละเอียดที่ใช้สอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของโรงงาน มีรายละเอียดดังนี้

- ที่ตั้งของโรงงาน ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอโกสุมพิสัยและอำเภอแกดำ
- ตลาดส่งออก ได้แก่ ต่างประเทศ
- จำนวนพนักงานทั้งหมด 3,874 คน เพศหญิง 2,730 คน คิดเป็นร้อยละ 70.46 เพศชาย 1,144 คน คิดเป็นร้อยละ 29.54
- ประเภทแรงงาน แบ่งเป็น พนักงานฝ่ายบริหาร 46 คน คิดเป็นร้อยละ 1.18 พนักงานธุรการ 38 คน คิดเป็นร้อยละ 0.98 และพนักงานฝ่ายปฏิบัติการในโรงงาน 3,480 คน คิดเป็นร้อยละ 89.82
- ภูมิภาคแบ่งเป็น ภายในเทศบาลเมือง 834 คน คิดเป็นร้อยละ 21.52 ภายนอกเทศบาลเมือง 2,505 คน คิดเป็นร้อยละ 64.66 และอื่นๆ 535 คน คิดเป็นร้อยละ 13.81
- ระดับการศึกษา แบ่งเป็น ประถมศึกษา 1,359 คน คิดเป็นร้อยละ 35.08 มัธยมศึกษา 1,976 คน คิดเป็นร้อยละ 51.01 ปวช./ปวส. 379 คน คิดเป็นร้อยละ 9.78 ปริญญาตรี 159 คน คิดเป็นร้อยละ 4.1
- สวัสดิการที่ให้แก่แรงงาน ได้แก่ การฝึกอบรม การรักษาพยาบาล วันหยุด และรถรับส่งคนงาน

ส่วนที่ 2 ถามเกี่ยวกับความต้องการแรงงาน มีรายละเอียด ดังนี้

- จำนวนแรงงานที่ต้องการเพิ่ม 3,000 คน
- เพศ ไม่จำกัด
- อายุ 18 ปีขึ้นไป
- การศึกษา ระดับประถม มัธยมศึกษาหรือปวช./ปวส.
- ตำแหน่งที่ต้องการ คือ พนักงานตัดเย็บ
- ชั่วโมงการทำงาน 8-10 ชั่วโมงต่อวัน
- ค่าจ้าง 154 บาทต่อวัน

3.4.2. **แบบสอบถามคนงาน** จำนวน 30 คน รายละเอียดที่ใช้สอบถามคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่อยู่ปัจจุบัน ภูมิลำเนา ลักษณะงาน ชั่วโมงในการทำงาน ค่าจ้างและรายได้ต่อเดือน มีรายละเอียดดังนี้

- เพศ เพศหญิง 22 คน คิดเป็นร้อยละ 73.33 เพศชาย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67
- อายุ ระหว่าง 25-31 ปี
- ระดับการศึกษา แบ่งเป็น ประถมศึกษา 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 มัธยมศึกษา 17 คน คิดเป็นร้อยละ 51.66 และระดับปวช./ปวส. 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67
- ที่อยู่ปัจจุบัน อำเภอเมือง 10 คน อำเภอแกด้า 10 คน อำเภอโกสุมพิสัย 6 คน อำเภอเชียงยืน 2 คน และอำเภอบรบือ 2 คน
- ภูมิลำเนา อำเภอภายในจังหวัดมหาสารคาม
- ลักษณะงาน แบ่งเป็น พนักงานเย็บ 23 คน คิดเป็นร้อยละ 76.67 พนักงานปัก 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 พนักงานรีด 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 และพนักงานตัด 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67
- ชั่วโมงการทำงาน 8-10 ชั่วโมง
- ค่าจ้าง 154 บาทต่อวัน
- อาชีพที่ทำก่อนมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ร้อยละ 86.67 ตอบว่าทำอาชีพเกษตรกรรมและปัจจุบันก็ยังทำอยู่

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น จะวิเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่รวบรวมมา โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ชั้น คือ

ชั้นที่หนึ่ง เป็นการวิเคราะห์นโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ระดับประเทศ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยใช้ข้อมูลต่างๆ เช่น GDP มูลค่าการลงทุนของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมจาก BOI และอัตราการจ้างงาน โดยใช้วิธีการ crosstab เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของข้อมูล

ชั้นที่สอง เป็นการวิเคราะห์หาพื้นที่ที่มีการกระจุกของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายส่งเสริมการลงทุน โดยวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ จากจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและจำนวนเงินลงทุน โดยใช้วิธีการ crosstab เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของข้อมูล

ชั้นที่สาม นำพื้นที่ที่ได้จากการวิเคราะห์ในชั้นที่สองมาศึกษาในรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงตลาดแรงงานระดับจังหวัด เพื่อตอบสนองมติฐานของงานวิจัย โดยใช้ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ จำนวน

แรงงานภาคเกษตรกรรม จำนวนแรงงานภาคอุตสาหกรรม จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออก ค่าจ้างขั้นต่ำและมูลค่าเงินลงทุนของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งใช้ค่าสหสัมพันธ์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เพื่อดูความสัมพันธ์ของข้อมูลด้านต่างๆและใช้วิธีการ crosstab เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ภูมิภาคที่อยูปัจจุบัน ลักษณะงาน ชั่วโมงในการทำงาน ค่าจ้างและรายได้ต่อเดือนของแรงงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

บทวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุน

ในบทที่ 4 ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน คือ ส่วนแรกจะเป็นการวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน โดยจะเริ่มจากการกล่าวถึงพัฒนาการของนโยบายส่งเสริมการลงทุน วัตถุประสงค์ของนโยบาย เขตส่งเสริมการลงทุน สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร ตามเขตการลงทุนและการวิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนโดยแบ่งเป็นสามระดับคือ ระดับประเทศ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในส่วนที่สองจะเป็นกล่าวถึงลักษณะอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยพิจารณาเฉพาะจำนวนเงินลงทุน จำนวนโรงงานและจำนวนแรงงานที่เป็นโรงงานประเภทที่ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายส่งเสริมการลงทุน (7 หมวด) เพื่อวิเคราะห์หาพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทนี้มากที่สุด

4.1 พัฒนาการของนโยบายส่งเสริมการลงทุน

นโยบายส่งเสริมการลงทุนของ BOI มีจุดประสงค์หลักคือ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศและส่งเสริมการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยเฉพาะท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว BOI ได้กำหนดมาตรการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆโดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชากรส่วนใหญ่และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

หากพิจารณาช่วงเวลาของการออกนโยบายของ BOI ตั้งแต่ปี 2540 ถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่านโยบายต่างๆมีความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างชัดเจน โดยในปี 2540-2543 ซึ่งเป็นช่วงที่ภาครัฐดำเนินนโยบายและมาตรการต่างๆเพื่อกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ BOI ได้ออกนโยบายส่งเสริมกิจการเกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร เพื่อเร่งให้เกิดการลงทุนผลิตสินค้าที่ใช้ทรัพยากรในประเทศและสามารถสร้างรายได้จากการส่งออก เพื่อแก้ไขปัญหาขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและฟื้นฟูเศรษฐกิจในขณะนั้น นอกจากนี้ BOI ได้ออกนโยบายส่งเสริมกิจการซอฟต์แวร์เพื่อสนองนโยบายรัฐในช่วงเวลาดังกล่าว

ต่อมาในปี 2543 BOI ได้ปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนและหลักเกณฑ์การให้สิทธิประโยชน์ใหม่ โดยเน้นความคุ้มค่าในการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากร สนับสนุนการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของอุตสาหกรรม ปรับมาตรการส่งเสริมการลงทุนให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ ส่งเสริมการลงทุนในภูมิภาค รวมถึงให้ความสำคัญกับกิจการ SMEs การเกษตร

การพัฒนาเทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์ สาธารณูปโภค สาธารณูปการและการให้บริการ
พื้นฐาน การป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมเป้าหมาย

ในช่วงปี 2545-2546 BOI ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยออกมาตรการ
ส่งเสริมกิจการเกี่ยวกับการนำวัสดุที่ไม่ต้องการใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ (Recycle, Reuse,
Recovery) การลดการสูญเสียวัตถุดิบและส่งเสริมการใช้เครื่องจักรใหม่ นอกจากนี้ BOI ยังให้
ความสำคัญกับกิจการที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) กิจการที่เกี่ยวกับการ
ออกแบบและสร้างสรรค์ รวมถึงการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพสูง อาทิ อุตสาหกรรม
อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า โดยให้การส่งเสริมกิจการที่มีการผลิตแบบครบวงจร
อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับและอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ในปี 2547 เนื่องจากปัญหาด้านราคาพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้น BOI จึงให้การส่งเสริมกิจการที่
เกี่ยวกับการประหยัดพลังงานและการผลิตพลังงานทดแทน นอกจากนี้ เพื่อมุ่งยกระดับขีด
ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ BOI จึงให้การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ
พัฒนาทักษะ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Skill Technology & Innovation : STI) โดยเฉพาะใน
กลุ่มอุตสาหกรรมแฟชั่น ยานยนต์และ ICT และกิจการที่ส่งเสริม STI โดยตรง พร้อมทั้งให้
ความสำคัญกับกิจการซอฟต์แวร์และดิจิทัลคอนเทนต์ กิจการพอกซ่อมเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมสิ่ง
ทอทั้งระบบและกิจการผลิต Hard Disk Drive เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันและ
ส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานการผลิตของโลก

ในปี 2548 BOI ได้ให้ความสำคัญกับพลังงานทดแทนมากขึ้นและเน้นการส่งเสริมการใช้
ก๊าซธรรมชาติในภาคการขนส่ง นอกจากนี้ BOI มีนโยบายส่งเสริมการย้ายฐานการผลิตผลิตภัณฑ์
อิเล็กทรอนิกส์ไปสู่ภูมิภาคและส่งเสริมให้ไทยไปศูนย์กลางการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์และ
เครื่องใช้ไฟฟ้าของภูมิภาคอาเซียนตามยุทธศาสตร์ของรัฐบาล

ในปี 2550 ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ
ประเทศอย่างยั่งยืน โดยเน้นที่การลดต้นทุนการขนส่งและการกระจายสินค้าและการทำวิจัยและ
พัฒนาเชิงพาณิชย์ BOI จึงออกมาตรการส่งเสริมการพัฒนาระบบ Logistics ของประเทศ ส่งเสริม
การวิจัยและพัฒนาระหว่างภาคอุตสาหกรรมและสถาบันการศึกษา ส่งเสริมเทคโนโลยีชีวภาพ
การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมกิจการเขตคลังสินค้าทัณฑ์บนสำหรับประกอบการค้า
เสรี (Free Trade Zone) และปลอดอากร (Free Zone) เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและ
อำนวยความสะดวกในการผลิตและส่งออก

4.2 นโยบายส่งเสริมการลงทุน

เพื่อบรรเทาภาระด้านการคลังของรัฐบาลและเพื่อสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจึงได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการลงทุน ดังนี้

1. เพิ่มประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการใช้สิทธิประโยชน์ภาษีอากร โดยให้สิทธิประโยชน์แก่โครงการที่มีผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจอย่างแท้จริง ใช้หลักการบริหารและการจัดการองค์กรที่ดี (Good Governance) ในการให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรโดยกำหนดให้ผู้ได้รับการส่งเสริม ต้องรายงานผลการดำเนินงานของโครงการที่ได้รับการส่งเสริม เพื่อให้สำนักงานได้ตรวจสอบ ก่อนใช้สิทธิประโยชน์ภาษีเงินได้นิติบุคคลในปีนั้นๆ

2. สนับสนุนให้อุตสาหกรรมพัฒนาระบบคุณภาพและมาตรฐานการผลิตเพื่อแข่งขันในตลาดโลก โดยกำหนดให้ผู้ได้รับการส่งเสริมทุกรายที่มีโครงการลงทุนตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป (ไม่รวมค่าที่ดินหรือทุนหมุนเวียน) ต้องดำเนินการให้ได้รับใบรับรองระบบคุณภาพตามมาตรฐาน ISO 9000 หรือมาตรฐานสากลอื่นที่เทียบเท่า

3. ปรับมาตรการส่งเสริมการลงทุนให้สอดคล้องกับข้อตกลงด้านการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ โดยยกเลิกเงื่อนไขการส่งออกและการใช้ชิ้นส่วนในประเทศ

4. สนับสนุนการลงทุนเป็นพิเศษในภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำและมีสิ่งเอื้ออำนวยต่อการลงทุนน้อย โดยให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรสูงสุด

5. ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมโดยกำหนดเงื่อนไขเงินลงทุนขั้นต่ำของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมเพียง 500,000 บาท (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) สำหรับกิจการตามประกาศคณะกรรมการที่ 6/2546 และไม่น้อยกว่า 1 ล้านบาท (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) สำหรับกิจการอื่น

6. ให้ความสำคัญแก่กิจการเกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร กิจการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์ กิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการและบริการพื้นฐาน กิจการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมเป้าหมาย

เขตส่งเสริมการลงทุน

คณะกรรมการได้แบ่งเขตการลงทุนออกเป็น 3 เขต ตามปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยใช้รายได้และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ของแต่ละจังหวัดเป็นเกณฑ์ ดังนี้

เขต 1 ประกอบด้วย 6 จังหวัดใน ส่วนกลาง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และ สมุทรสาคร

เขต 2 ประกอบด้วย 12 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก พระนครศรีอยุธยา ภูเก็ต ระยอง ราชบุรี สมุทรสงคราม สระบุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง

เขต 3 ประกอบด้วย 58 จังหวัด แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 36 จังหวัด และ 22 จังหวัด รายได้ต่ำ ดังนี้

36 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ กำแพงเพชร ขอนแก่น จันทบุรี ชัยนาท ชุมพร เชียงราย เชียงใหม่ ตรัง ตราด ตาก นครราชสีมา นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี พังงา พัทลุง พิจิตร พิษณุโลก เพชรบุรี เพชรบูรณ์ มุกดาหาร แม่ฮ่องสอน ระนอง ลพบุรี ลำปาง ลำพูน เลย สงขลา สระแก้ว สิงห์บุรี สุโขทัย สุราษฎร์ธานี อุตรดิตถ์ อุทัยธานี

22 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ นครพนม นราธิวาส น่าน บุรีรัมย์ ปัตตานี พะเยาแพร่ มหาสารคาม ยโสธร ยะลา ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สกลนคร สตูล สุรินทร์ หนองบัวลำภู ชัยภูมิ หนองคาย อุบลราชธานี อุตรธานี และอำนาจเจริญ
ให้ห้องที่ทุกจังหวัดในเขต 3 เป็นเขตส่งเสริมการลงทุน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 3.1 แสดงเขตส่งเสริมการลงทุน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ตารางที่ 4.1 สิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนในแต่ละเขต

สิทธิประโยชน์	เขต 1		เขต 2		เขต 3 (36จังหวัดและนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง นิคม/เขตอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง)		เขต 3 (22 จังหวัด)	
	ใน นิ ค ม / เขต อุตสาหกรรมที่ได้รับส่งเสริม	นอกนิคม/เขตอุตสาหกรรม	ในนิคม/เขตอุตสาหกรรมที่ได้รับส่งเสริม(ไม่รวมนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง นิคม/เขตอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง)	นอกนิคม/เขตอุตสาหกรรม	ใน นิ ค ม / เขต อุตสาหกรรมที่ได้รับส่งเสริม	นอกนิคม/เขตอุตสาหกรรม	ใน นิ ค ม / เขต อุตสาหกรรมที่ได้รับส่งเสริม	นอกนิคม/เขตอุตสาหกรรม
ยกเว้น/ลดหย่อนอากรขาเข้าเครื่องจักร	ลดหย่อน ร้อยละ 50	ลดหย่อน ร้อยละ 50	ยกเว้น	ลดหย่อน ร้อยละ 50	ยกเว้น	ยกเว้น	ยกเว้น	ยกเว้น
ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลและเงินปันผล	3 ปี	X	7 ปี	3 ปี	8 ปี	8 ปี	8 ปี	8 ปี
ยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุดิบและวัสดุจำเป็นเพื่อผลิตและส่งออก	1 ปี	1 ปี	1 ปี	1 ปี	5 ปี	5 ปี	5 ปี	5 ปี
ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล ร้อยละ 50	X	X	X	X	5 ปี	X	5 ปี	0
หักค่าขนส่ง ไฟฟ้า ประปา 2 เท่า	X	X	X	X	0	X	0	0
หักค่าติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวก	X	X	X	X	0	0	0	0
ลดหย่อนอากรขาเข้าวัตถุดิบและวัสดุจำเป็นเพื่อผลิตจำหน่ายในประเทศ	X	X	X	X	ลดหย่อนร้อยละ 75 เป็นเวลา 5 ปี ให้คราวละ 1 ปี (ยกเว้นนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง และ นิ ค ม / เขต อุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง)	X	ลดหย่อนร้อยละ 75 เป็นเวลา 5 ปี ให้คราวละ 1 ปี	X

หมายเหตุ

○ = ได้รับสิทธิประโยชน์

X = ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

นอกจากการให้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากรสูงสุดเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ประกอบการมาลงทุนแล้วยังมีการสนับสนุนประเภทกิจการในเขตส่งเสริมการลงทุนอีกด้วย โดยประเภทกิจการที่ BOI สนับสนุน มี 7 หมวด ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงประเภทกิจการที่ BOI สนับสนุนทั้ง 7 หมวด

หมวด	ประเภทอุตสาหกรรม
หมวดที่ 1	อุตสาหกรรมเกษตรและผลิตผลจากการเกษตร
หมวดที่ 2	อุตสาหกรรมเหมืองแร่ เซรามิกซ์ และโลหะขั้นพื้นฐาน
หมวดที่ 3	อุตสาหกรรมเบา
หมวดที่ 4	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักร และอุปกรณ์ขนส่ง
หมวดที่ 5	อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า
หมวดที่ 6	อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ กระดาษ และพลาสติก
หมวดที่ 7	อุตสาหกรรมบริการและสาธารณูปโภค

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

หมวดที่ 3 อุตสาหกรรมเบา ประกอบด้วยกิจการที่นโยบายส่งเสริมการลงทุนให้การส่งเสริมดังนี้ กิจการผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอหรือชิ้นส่วน กิจการผลิตที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ กิจการผลิตผลิตภัณฑ์จากหนังสัตว์หรือหนังเทียม กิจการผลิตรองเท้าหรือชิ้นส่วน กิจการผลิตอุปกรณ์กีฬาหรือชิ้นส่วน กิจการผลิตของเล่น กิจการผลิตดอกไม้ประดิษฐ์และสิ่งประดิษฐ์อื่นๆ กิจการผลิตเลนส์หรือแว่นตาหรือส่วนประกอบ กิจการผลิตเวชภัณฑ์หรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ กิจการผลิตเครื่องเขียนหรือชิ้นส่วน กิจการผลิตเครื่องเรือนหรือชิ้นส่วน กิจการผลิตกระเป๋าหรือชิ้นส่วน กิจการผลิตแผ่นซีดีซีดีบี กิจการผลิตเครื่องมือวิทยาศาสตร์ กิจการผลิตแหวนและกิจการผลิตกระดาดทราย (คู่มือขอรับการส่งเสริมการลงทุน : 36-40)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.3 วิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน

เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้แบ่งความรับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์และบริการการลงทุนในส่วนภูมิภาคไว้ตามเมืองหลักของแต่ละภาคของประเทศไทย ซึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นได้แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีจังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางการดูแลและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีจังหวัดนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางการดูแล ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ศึกษาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในส่วนนี้จึงได้ทำการวิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ผลของนโยบายที่มีต่อระดับประเทศ
2. ผลของนโยบายที่มีต่อระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. ผลของนโยบายที่มีต่อระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

4.3.1 ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อระดับประเทศ

ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2536 ถึงปัจจุบัน BOI ได้ดำเนินนโยบายการให้สิทธิประโยชน์แก่โครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนและสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลังได้ทำการประเมินผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนโดยใช้ข้อมูลเศรษฐกิจมหภาคของประเทศเปรียบเทียบกับข้อมูลจากผลการดำเนินงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จากการประเมินพบว่านโยบายส่งผลต่อด้านต่างๆ ในที่นี้จะกล่าวถึงผลต่อภาคการผลิตและผลต่อการจ้างงาน

1. ผลต่อภาคการผลิตของประเทศ

ในการพิจารณาผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนต่อภาคการผลิตของประเทศ ได้ใช้รายได้รวมของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน¹ เปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Production: GDP)² ซึ่งพบว่า สัดส่วนรายได้ของโรงงานทั้งหมดต่อ GDP มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 85.96 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 98.45 ในปี 2549 โดยประเภทกิจการที่มีสัดส่วนของรายได้สูงที่สุดและมีสัดส่วนต่อ GDP เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ หมวด 7 (กิจการบริการและสาธารณูปโภค)

¹ 1,896 โรงงาน ที่มีงบการเงินครบทั้ง 3 ปี

² ไม่รวมหมวดที่ไม่อยู่ในประเภทที่ BOI ให้การส่งเสริมการลงทุน คือ หมวดโรงแรมและภัตตาคาร การเงินการธนาคาร การค้าอสังหาริมทรัพย์ การบริการราชการแผ่นดิน การศึกษา การบริการสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การบริการชุมชน และอื่นๆ

ตารางที่ 4.3 รายได้รวมของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภท
กิจการในช่วงปี 2547-2549

(หน่วย: ล้านบาท)

	รายได้รวมของโรงงาน							รวม	GDP 1/
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7		
2547	365,479	246,152	221,899	694,997	934,276	736,494	1,054,424	4,253,721	4,948,436
2548	438,940	260,824	245,785	911,803	1,075,092	912,840	1,531,946	5,377,230	5,413,699
2549	452,068	267,285	246,380	984,445	1,155,501	990,967	1,807,694	5,904,340	5,997,519

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ: 1/ ไม่รวมหมวดที่ไม่อยู่ในประเภทที่ BOI ให้การส่งเสริมการลงทุน คือ หมวดโรงแรมภัตตาคาร การเงิน การธนาคาร การค้าส่งหาริมทรัพย์ การบริการราชการแผ่นดิน การศึกษา การบริการสุขภาพและสังคม สงเคราะห์ การบริการชุมชน และอื่นๆ

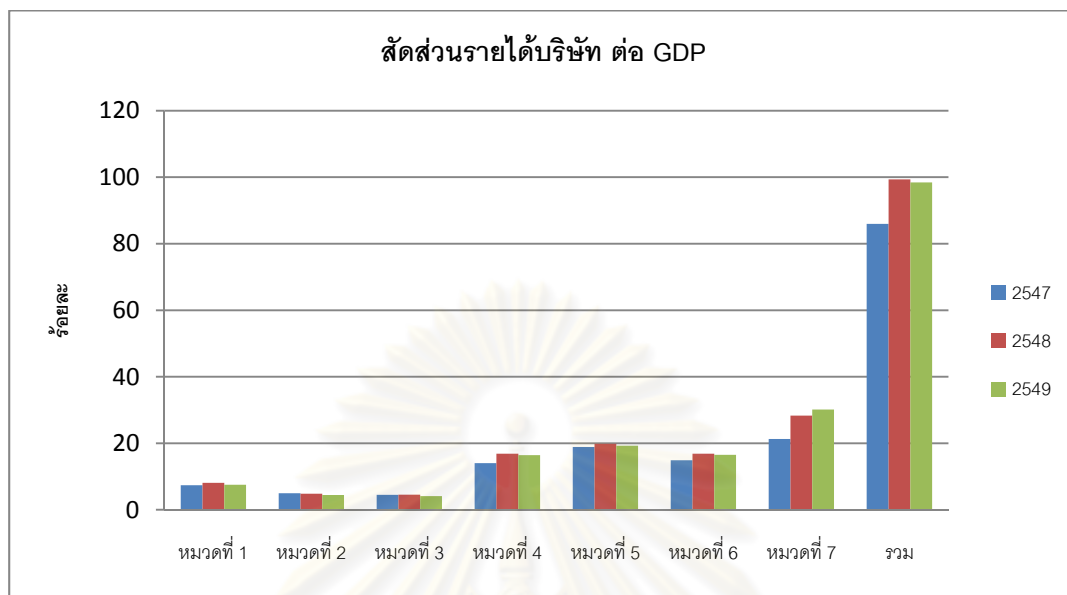
ตารางที่ 4.4 สัดส่วนรายได้รวมของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่อผลิตภัณฑ์
มวลรวมในประเทศ จำแนกตามประเภทกิจการ ในช่วงปี 2547-2549

(หน่วย: ร้อยละ)

	สัดส่วนรายได้รวมของบริษัท ต่อ GDP							รวม
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	
2547	7.39	4.97	4.48	14.04	18.88	14.88	21.31	85.95
2548	8.11	4.82	4.54	16.84	19.86	16.86	28.30	99.33
2549	7.54	4.46	4.11	16.41	19.27	16.52	30.14	98.45

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภูมิที่ 4.1 สัดส่วนรายได้รวมของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ แบ่งตามหมวด ในช่วงปี 2547-2549

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. ผลต่อการจ้างงานของประเทศ

โรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจำนวน 1,896 โรงงาน (แยกตามหมวด) มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2547-2549 โดยเพิ่มขึ้นจาก 856,181 คนในปี 2547 เป็น 1,298,329 คนในปี 2548 และ 1,550,703 คนในปี 2549 เมื่อเปรียบเทียบการจ้างงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน กับจำนวนผู้มีงานทำของประเทศ พบว่า มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นกัน คือ จากร้อยละ 3.07 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 4.62 ในปี 2548 และร้อยละ 5.44 ในปี 2549 ทั้งนี้ หมวดที่มีการจ้างงานสูงสุด 2 อันดับแรก คือ หมวด 3 (อุตสาหกรรมเบา) และหมวด 5 (อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า)

ตารางที่ 4.5 จำนวนพนักงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2549

(หน่วย: คน)

	จำนวนพนักงานของโรงงาน							รวม	จำนวนผู้ มี งานทำของ ประเทศ 1/
	หมวด1	หมวด2	หมวด3	หมวด4	หมวด5	หมวด6	หมวด7		
2547	132,532	34,975	190,183	140,558	224,554	100,284	33,094	856,180	27,931,480
2548	212,157	36,724	346,579	165,609	325,030	168,594	43,636	1,298,329	28,102,430
2549	283,302	44,552	366,906	255,560	371,549	174,813	54,022	1,550,704	28,517,800

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ 1/ ไม่รวมหมวดที่ไม่อยู่ในประเภทที่ BOI ให้การส่งเสริมการลงทุน คือ หมวดโรงแรมภัตตาคาร การเงินการธนาคาร การค้าส่งหาริมทรัพย์ การบริการราชการแผ่นดิน การศึกษา การบริการสุขภาพและสังคม สงเคราะห์ การบริการชุมชน และอื่นๆ

ตารางที่ 4.6 สัดส่วนของจำนวนพนักงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่อจำนวนผู้มีงานทำของประเทศ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2549

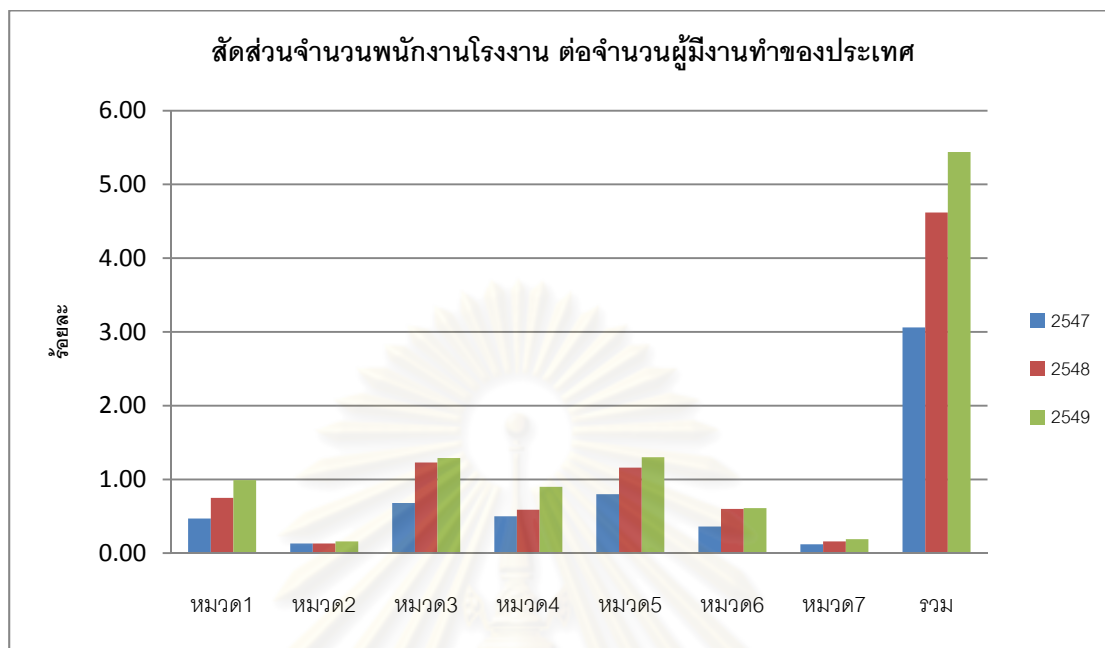
(หน่วย: ร้อยละ)

	สัดส่วนจำนวนพนักงานของโรงงาน ต่อ จำนวนผู้มีงานทำของประเทศ							รวม
	หมวด1	หมวด2	หมวด3	หมวด4	หมวด5	หมวด6	หมวด7	
2547	0.47	0.13	0.68	0.5	0.8	0.36	0.12	3.06
2548	0.75	0.13	1.23	0.59	1.16	0.6	0.16	4.62
2549	0.99	0.16	1.29	0.9	1.3	0.61	0.19	5.44

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และธนาคารแห่งประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4.2 สัดส่วนของจำนวนพนักงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ต่อจำนวนผู้มีงานทำของประเทศ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2549

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และธนาคารแห่งประเทศไทย

4.3.2 ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในการวิเคราะห์ผลของนโยบายที่มีต่อระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้วิจัยให้ข้อมูลเศรษฐกิจระดับภาคเปรียบเทียบกับข้อมูลจากผลการดำเนินงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน โดยประเมินพบว่านโยบายส่งผลต่อด้านต่างๆ 2 ด้าน ดังนี้ ผลต่อการลงทุน ผลต่อการจ้างงาน

1. ผลต่อการลงทุนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน กับมูลค่าการลงทุนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2547-2550 พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2547-2550 โดยเพิ่มขึ้นจาก 16,670 ล้านบาท ในปี 2547 เป็น 20,993 ล้านบาทในปี 2548 และเพิ่มขึ้นจาก 39,365 ล้านบาท ในปี 2549 เป็น 53,341 ล้านบาทในปี 2550 รวมถึงสัดส่วนเงินทุนโรงงานที่ได้รับการสนับสนุนต่อมูลค่าเงินลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องคือ เพิ่มจากร้อยละ 13.65 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 14.42 ในปี 2548 และเพิ่มจากร้อยละ 24.86 ในปี 2549 เป็น ร้อยละ 29.66 ในปี 2550

ตารางที่ 4.7 เงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550

เงินทุนโรงงาน BOI ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ									มูลค่าเงินลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (หน่วย : ล้านบาท)
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	รวม	
2547	3,311	334	1,305	2,100	6,860	853	1,907	16,670	122,160
2548	4,189	400	2,082	1,712	5,962	2,783	3,865	20,993	145,535
2549	6,654	510	2,256	1,465	5,849	9,365	13,266	39,365	158,326
2550	10,496	1,359	1,305	2,007	18,809	1,055	18,310	53,341	179,863

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 4.8 สัดส่วนเงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550

สัดส่วนเงินทุนโรงงานที่ได้รับการสนับสนุนต่อมูลค่าเงินลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ								รวม
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	
2547	2.71	0.27	1.07	1.72	5.62	0.70	1.56	13.65
2548	2.88	0.27	1.43	1.18	4.10	1.91	2.66	14.42
2549	4.20	0.32	1.43	0.93	3.69	5.91	8.38	24.86
2550	5.84	0.76	0.73	1.12	10.46	0.59	10.18	29.66

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

2. ผลต่อการจ้างงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลต่อการจ้างงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี 2547-2550 โดยเพิ่มจาก 20,558 คนในปี 2547 เป็น 21,613 คนในปี 2548 และเพิ่มจาก 27,860 คนในปี 2549 เป็น 40,490 คนในปี 2550 เมื่อเปรียบเทียบการจ้างงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนกับจำนวนผู้มีงานทำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นกัน คือ จากร้อยละ 6.52 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 6.55 ในปี 2548 และเพิ่มจากร้อยละ 13.12 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 18.08 ในปี 2550 ทั้งนี้หมวดที่มีการจ้างงานสูงสุด 2 อันดับแรก คือ หมวด 3 (อุตสาหกรรมเบา) และหมวด 5 (อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า)

ตารางที่ 4.9 จำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550

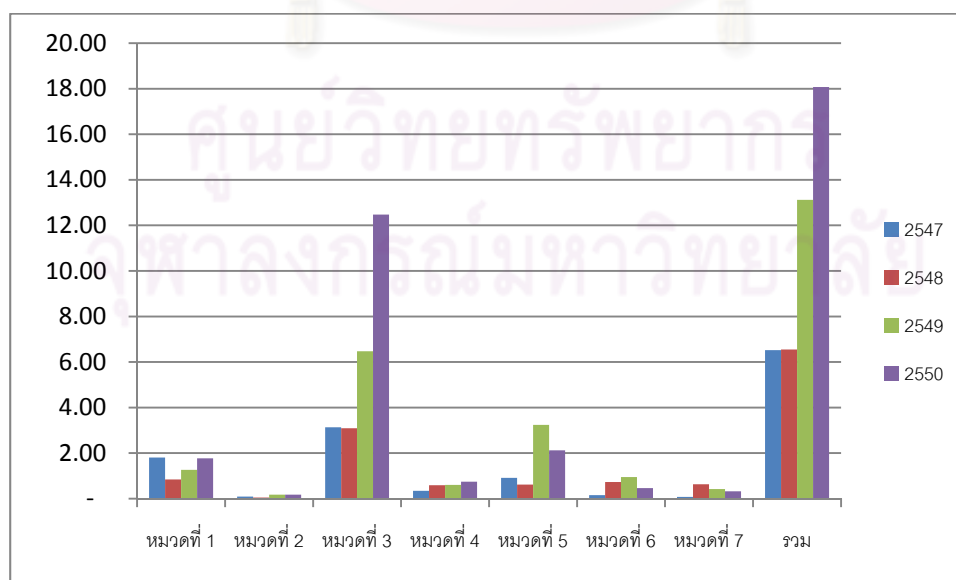
แรงงานโรงงาน BOI ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ									จำนวนแรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	รวม	
2547	5,699	284	9,870	1,080	2,882	492	251	20,558	315,212
2548	2,775	157	10,213	1,942	2,035	2,405	2,086	21,613	329,968
2549	2,684	377	13,733	1,279	6,878	2,009	900	27,860	212,288
2550	3,973	401	27,938	1,672	4,753	1,033	720	40,490	223,971

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 4.10 สัดส่วนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550

สัดส่วนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการสนับสนุนต่อแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ								รวม
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	
2547	1.81	0.09	3.13	0.34	0.91	0.16	0.08	6.52
2548	0.84	0.05	3.10	0.59	0.62	0.73	0.63	6.55
2549	1.26	0.18	6.47	0.60	3.24	0.95	0.42	13.12
2550	1.77	0.18	12.47	0.75	2.12	0.46	0.32	18.08

แผนภูมิที่ 4.3 สัดส่วนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

4.3.3 ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ในการวิเคราะห์ผลของนโยบายที่มีต่อระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนผู้วิจัยใช้ข้อมูลเศรษฐกิจระดับภาคเปรียบเทียบกับข้อมูลจากผลการดำเนินงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน คือ ใช้ข้อมูลระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเทียบกับข้อมูลโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนที่อยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ โดยประเมินพบว่านโยบายส่งผลต่อด้านต่างๆ 2 ด้าน ดังนี้ ผลต่อการลงทุนและผลต่อการจ้างงาน

1. ผลต่อการลงทุนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าเงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน กับมูลค่าการลงทุนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในช่วงเวลาดังแต่ปี 2547-2550 พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2547-2550 โดยเพิ่มขึ้นจาก 851 ล้านบาท ในปี 2547 เป็น 1,800 ล้านบาทในปี 2548 และเพิ่มขึ้นจาก 2,711 ล้านบาท ในปี 2549 เป็น 8,254 ล้านบาทในปี 2550 รวมถึงสัดส่วนเงินลงทุนโรงงานที่ได้รับการสนับสนุนต่อมูลค่าเงินลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนก็มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องคือ เพิ่มจากร้อยละ 5.7 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 5.8 ในปี 2548 และเพิ่มจากร้อยละ 4.4 ในปี 2549 เป็น ร้อยละ 7.4 ในปี 2550 โดยมีการลงทุนมากที่สุดในหมวด 7 (บริการและสาธารณูปโภค)

ตารางที่ 4.11 เงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550

เงินทุนโรงงาน BOI ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน									มูลค่าเงินลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (หน่วย : ล้านบาท)
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	รวม	
2547	646	39	67	11	88	0	0	851	14,836
2548	619	0	507	0	19	31	624	1,800	30,902
2549	839	0	278	2	12	0	1,580	2,711	37,416
2550	1,868	0	611	67	0	0	5,709	8,254	40,115

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 4.12 สัดส่วนเงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550

	สัดส่วนเงินลงทุนโรงงานที่ได้รับการสนับสนุนต่อมูลค่าเงินลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน							รวม
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	
2547	4.4	0.3	0.5	0.1	0.6	0	0	5.7
2548	2.0	0	1.6	0	0.1	0.1	2.0	5.8
2549	0.8	0	2.3	0.1	0.4	0	0.7	4.4
2550	1.0	0	5.7	0.2	0	0	0.5	7.4

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

4.9.2 ผลต่อการทำงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ผลต่อการทำงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนพบว่า มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น จาก 1,833 คนในปี 2547 เป็น 1,940 คนในปี 2548 และเพิ่มจาก 3,435 คนในปี 2549 เป็น 4,302 คนในปี 2550 เมื่อเปรียบเทียบการทำงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนกับจำนวนผู้มีงานทำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนพบว่า มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นกัน คือ จากร้อยละ 5.03 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 7.44 ในปี 2548 และเพิ่มจากร้อยละ 4.36 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 10.11 ในปี 2550 ทั้งนี้หมวดที่มีการจ้างงานสูงสุด คือ หมวด 3 (อุตสาหกรรมเบา)

ตารางที่ 4.13 จำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550

แรงงานโรงงาน BOI ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน									จำนวนแรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	รวม	
2547	330	65	694	26	718	0	0	1,833	36,473
2548	369	0	1,022	35	200	0	314	1,940	44,507
2549	483	0	2,627	85	200	0	314	3,435	46,191
2550	385	0	2,364	0	655	53	845	4,302	42,545

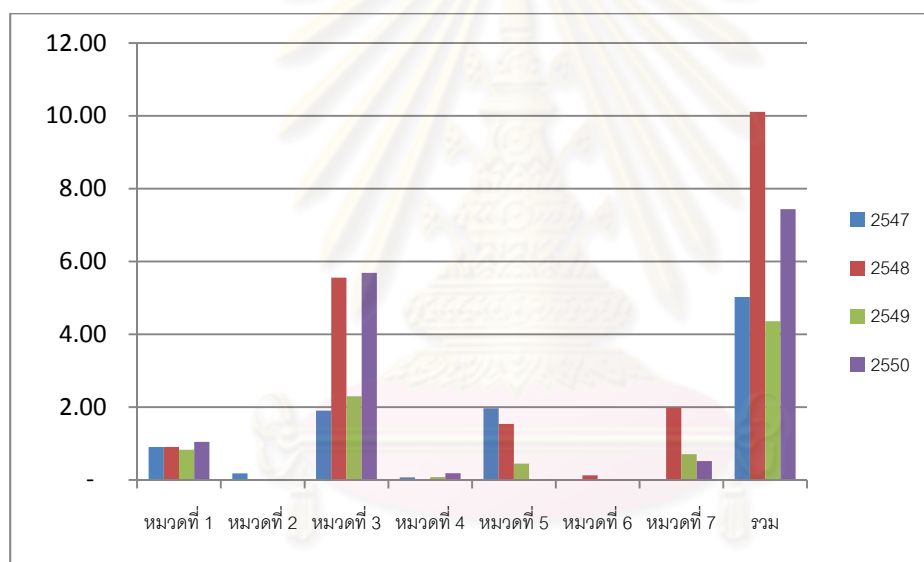
ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 4.14 สัดส่วนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550

	สัดส่วนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการสนับสนุนต่อแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน							รวม
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	
2547	0.90	0.18	1.90	0.07	1.97	0.00	0.00	5.03
2548	1.05	0.00	5.69	0.18	0.00	0.00	0.52	7.44
2549	0.83	0.00	2.30	0.08	0.45	0.00	0.71	4.36
2550	0.90	0.00	5.56	-	1.54	0.12	1.99	10.11

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

แผนภูมิที่ 4.4 สัดส่วนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี 2547-2550

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

4.4 ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการลงทุน

จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการลงทุน ศูนย์บริการการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เกี่ยวกับการแบ่งเขตให้สิทธิประโยชน์เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ พื้นที่ศึกษาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนซึ่งอยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุน 3.2 (22 จังหวัด) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้คำว่าเขต 3 พิเศษ ซึ่งเป็นเขตที่ได้รับสิทธิประโยชน์มากที่สุด แต่กลับพบว่าเกิดการกระจุกตัวของโรงงานอยู่เพียงแค่เขต 1 และเขต 2 ส่วนในเขต 3 นั้น ยังมีการลงทุนที่น้อยหรือมีการลงทุนเฉพาะในจังหวัดใหญ่ๆ คือ นครราชสีมา ขอนแก่น จึงได้เพิ่มสิทธิประโยชน์ให้กับผู้

มาลงทุนในเขต 3 พิเศษนี้มากกว่าเขตส่งเสริมการลงทุนอื่น แต่กลับพบว่ายังคงมีการเข้าไปลงทุนในพื้นที่เป็นจำนวนน้อย เนื่องจากยังมีปัญหาในหลายๆด้าน ซึ่งสรุปได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังต่อไปนี้

- ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค เนื่องจากจังหวัดส่วนใหญ่ในเขต 3 พิเศษ เป็นจังหวัดที่มีรายได้ต่ำ ความพร้อมด้านสาธารณูปโภคยังคงมีความพร้อมไม่ทั่วถึง ทำให้ผู้ที่เข้าไปลงทุนจะต้องทำการลงทุนในส่วนของเรื่องไฟฟ้า น้ำประปาหรือถนนเองก่อน ถึงแม้ว่าจะได้รับสิทธิในการหักค่าขนส่งไฟฟ้า ประปา 2 เท่า เป็นระยะเวลาถึง 5 ปี แต่การลงทุนในเรื่องนี้จะต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผู้ประกอบการยังไม่อยากมาลงทุนในเขตนี้เพราะอาจจะทำให้ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน

- อุตสาหกรรมในพื้นที่ เขต 3 พิเศษส่วนใหญ่เป็นเพียงอุตสาหกรรมขนาดเล็กหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่มีการใช้เงินลงทุนไม่มาก แต่ข้อกำหนดในการขอสิทธิประโยชน์จากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนนั้นจะต้องเป็นอุตสาหกรรมที่มีเงินลงทุนตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไป จึงทำให้ไม่สามารถขอสิทธิประโยชน์ได้

- จังหวัดที่อยู่ติดแม่น้ำโขง เช่น หนองคาย นครพนม มีการค้าชายแดนสามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่เป็นอย่างดี จึงมีการลงทุนในด้านอุตสาหกรรมน้อยมาก

- ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ถือเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่ยังคงต้องการเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ หรือทำงานในโรงงานที่อยู่รอบกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นค่านิยมของคนในพื้นที่นี้

จึงสรุปได้ว่า การลงทุนของโรงงานในเขต 3 พิเศษยังคงมีน้อยกว่าเขตการลงทุนอื่น ซึ่งไม่ตรงกับเป้าหมายของนโยบายที่ต้องการให้มีการกระจายความเจริญไปในพื้นที่รายได้ต่ำเพื่อสร้างรายได้ให้คนในพื้นที่ แต่ถึงแม้จำนวนการลงทุนในพื้นที่นี้ยังคงมีน้อยแต่ก็มีแนวโน้มในการเติบโตเพิ่มขึ้นเรื่อยๆและมีการปรับนโยบายในส่วนของข้อกำหนดในการขอสิทธิประโยชน์คือมีการลดจำนวนเงินลงทุนของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีขอสิทธิประโยชน์เพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อมมากขึ้น

4.5 สรุปผลวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุน

ในส่วนนี้จะสรุปผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อระดับประเทศและระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยสรุปจากข้อมูลทางสถิติและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้ดังนี้

1. ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อประเทศ

จากข้อมูลทางสถิติพบว่า รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากรายได้ของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน โดยหมวดของอุตสาหกรรมที่มีการส่งออกมากที่สุดคือ หมวด 5 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า และยังพบว่า โรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนยังมีการจ้างงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยหมวดที่มีการจ้างงานสูงสุด 2 อันดับแรกคือ หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา และหมวด 5 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ที่บอกว่าการลงทุนของโรงงานที่ได้รับการสิทธิประโยชน์ยังคงมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขต 1 และ เขต 2 ซึ่งทั้งสองเขตการลงทุนนี้มีแรงดึงดูดจากค่าแรงขั้นต่ำที่มีสูงกว่าที่อื่นอยู่มาก จึงเป็นการดึงดูดคนให้เข้ามาทำงานมากกว่าพื้นที่อื่น

2. ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากข้อมูลทางสถิติพบว่า สัดส่วนของเงินลงทุนและจำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริม เมื่อเทียบกับเงินลงทุนและจำนวนแรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนที่น้อย จากตารางที่ 4.15 จะเห็นได้ว่า จำนวนโครงการที่ขออนุมัติในเขต 3 ยังคงมีน้อยกว่าทั้งเขต 1 และเขต 2 แล้วซึ่งเมื่อมาวิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์ จะพบว่าสาเหตุที่มีสัดส่วนต่ำ เพราะจังหวัดส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในเขตการลงทุน 3 พิเศษ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการลงทุนน้อย เนื่องจากสาเหตุต่างๆที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สำหรับประเภทของอุตสาหกรรมที่มีผลต่อแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุดคือ หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา เนื่องจากมีสัดส่วนต่อแรงงานรวมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด

3 ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จากข้อมูลทางสถิติพบว่า สัดส่วนเงินลงทุนและจำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริม เมื่อเทียบกับเงินลงทุนและจำนวนแรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีสัดส่วนที่น้อยมาก จากตารางที่ 4.15 เมื่อพิจารณาจำนวนการลงทุนของเขต 3 จะพบว่าการลงทุนยังคงมีมากในเขต 3 (36 จังหวัด) ส่วนในเขต 3 (22 จังหวัด)หรือเขต 3 พิเศษ ซึ่งก็คือเขตที่จังหวัดส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนยังคงมีจำนวนโครงการและเงินลงทุนเป็นจำนวนน้อยอยู่มาก เนื่องจากสาเหตุต่างๆที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยอุตสาหกรรมที่มีผลต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมากที่สุดคือ คือ หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา

โดยมีสัดส่วนแรงงานและเงินลงทุนของโรงงานต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาในแง่การเติบโตของอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนั้น พบว่ามีสัดส่วนที่เติบโตขึ้นเรื่อยๆทั้งในด้านเงินลงทุนและการจ้างงาน (ตาราง 4.14)

ตารางที่ 4.15 แสดงการอนุมัติให้การส่งเสริมในแต่ละเขตการลงทุน ปี พ.ศ. 2549-2550

เขตการลงทุน	จำนวนโครงการ		เงินลงทุน(พันล้านบาท)	
	2549	2550	2549	2550
เขต 1	373	440	49.4	83.3
-กรุงเทพฯ	173	243	11.1	17.9
-ปริมณฑล	200	197	38.3	65.4
เขต 2	487	534	238	503.1
-ระยอง	117	146	136.8	317.2
-ภูเก็ต	10	10	2.5	16.6
-อื่นๆ	360	378	98.7	169.2
เขต 3	362	368	85.8	158.1
- 36 จังหวัด	306	314	79.6	141.2
- 22 จังหวัด	56	54	6.3	16.8
ภาคเหนือ	62	68	7	9.5
ภาคกลาง	11	20	2.6	5.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	123	98	28.2	62.3
ภาคตะวันออก	66	62	25.3	38.3
ภาคตะวันตก	17	16	3.4	5.6
ภาคใต้	62	66	16.1	25.7
อื่นๆ	21	38	3.3	11.4

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

สรุปได้ว่า หากมองในภาพรวมระดับประเทศ นโยบายส่งเสริมการลงทุนมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศในสัดส่วนที่มากในด้านของผลต่อภาคการผลิตของประเทศ แต่ในด้านการจ้างงานยังมีสัดส่วนที่น้อยกว่าการจ้างงานทั้งประเทศอยู่มาก ส่วนในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่ายังคงมีสัดส่วนที่น้อยมากทั้งในด้านผลต่อการลงทุนและผลต่อการจ้างงานเมื่อเทียบกับการลงทุนและการจ้างงานทั้งหมดภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

แสดงให้เห็นว่าการที่จะใช้นโยบายนี้ในการกระจายรายได้และพัฒนาภูมิภาคยังคงไม่ได้ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพราะยังคงมีการลงทุนและการจ้างงานที่น้อยอยู่มาก และจากรายละเอียดนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการลงทุนของโรงงานอุตสาหกรรมแต่ไม่ได้มีการส่งเสริมในเรื่องของการจ้างงาน ซึ่งจากผลที่กล่าวมาข้างต้น การลงทุนของอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ยังคงมีน้อยอยู่มาก เนื่องด้วยปัญหาต่างๆตามที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการลงทุน จึงทำให้อุตสาหกรรมที่เข้าไปลงทุนไม่ได้สร้างงานให้กับแรงงานในพื้นที่เท่าที่ควร ถึงแม้ว่าโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ที่มีในพื้นที่จะเป็นโรงงานในหมวด 3 ที่ต้องการแรงงานในการผลิตเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแรงงานในภาคเกษตรซึ่งยังไม่มีความพร้อมในการเข้าเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI เกี่ยวกับการส่งเสริมเรื่องแรงงาน สรุปได้ว่า โรงงานได้รับเพียงสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับการลงทุนเท่านั้น ในส่วนของแรงงานนั้นไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการสรรหาแรงงานและทักษะฝีมือแรงงานนั้น ทางโรงงานต้องเป็นผู้จัดการเอง จึงทำให้โรงงานยังคงผลิตได้ไม่เต็มกำลังการผลิตเพราะขาดแคลนแรงงานหรือต้องรอแรงงานบางส่วนที่เพิ่งเข้ารับการฝึกอบรมฝีมือกับทางโรงงาน รวมถึงเรื่องของค่าจ้างรายวันที่โรงงานสามารถจ่ายได้ยังคงมีอัตราที่ต่ำกว่าจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดขอนแก่น ทำให้ไม่สามารถจูงใจแรงงานให้เข้ามาทำงานได้มากนัก

จากข้อสรุปที่กล่าวมานั้น จะเห็นว่าถึงแม้สัดส่วนของการลงทุนและการจ้างงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของจะยังคงมีสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับภาคอื่นแล้วนั้น แต่จะเห็นได้ว่าการเติบโตขึ้นของอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้จะต้องศึกษาต่อไปถึงลักษณะอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อหาพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ ได้รับการส่งเสริม (7 หมวด) ในระดับจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

4.6 สภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและการจ้างงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

4.6.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่ในปี 2550 เท่ากับ 135,460 ล้านบาท โดยเพิ่มจากปี 2543 ที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเท่ากับ 100,907 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์มวลรวมของปี 2550 คิดเป็นร้อยละ 53.12 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี 2550 มีการผลิตภาคการค้าและบริการเป็นสาขาการผลิตหลัก รองลงมาคือการผลิตภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เปรียบเทียบระหว่างปีพ.ศ. 2543-2550

สาขาการผลิต	ราคาประจำปี		ราคาคงที่ (ปีฐาน 2531)				
	ล้านบาท		ล้านบาท		อัตราเพิ่ม(%)	โครงสร้าง(%)	
	2543	2550	2543	2550	%	2543	2550
การเกษตรกรรม การล่าสัตว์และป่าไม้	29,854	62,225	22,619	25,953	14.74	22.42	19.16
การประมง	1,298	1,490	798	1,030	29.15	0.79	0.76
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	777	5,723	664	2,419	264.28	0.66	1.79
การอุตสาหกรรม	16,261	33,964	8,673	12,422	43.24	8.59	9.17
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	2,897	4,022	2,352	3,251	38.23	2.33	2.40
การก่อสร้าง	8,179	12,282	4,172	5,002	19.90	4.13	3.69
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมรถยนต์และของใช้	43,359	64,876	24,416	32,360	32.54	24.20	23.89
โรงแรมและภัตตาคาร	2,156	3,372	880	1,274	44.79	0.87	0.94
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	9,009	12,946	8,072	12,626	56.41	8.00	9.32
ตัวกลางทางการเงิน	5,714	13,042	3,292	6,273	90.57	3.26	4.63
บริการด้านธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์การให้เช่า และ การบริการธุรกิจ	9,215	10,923	6,990	8,804	25.94	6.93	6.50
บริหารราชการแผ่นดินฯ	12,292	21,692	5,550	6,901	24.34	5.50	5.09
การศึกษา	19,772	39,976	8,815	12,358	40.19	8.74	9.12
การบริการสุขภาพและ สังคมสงเคราะห์	6,181	10,881	2,730	3,551	30.06	2.71	2.62
การบริการชุมชน สังคมและ ส่วนบุคคล	1,264	2,073	722	1,037	43.50	0.72	0.77
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	338	494	162	200	23.46	0.16	0.15
ผลิตภัณฑ์มวลรวม ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	168,564	299,978	100,907	135,460	34.24	100.00	100.00
การผลิตภาคเกษตร	31,152	63,714	23,417	26,983	15.23	23.21	19.92
การผลิตภาคอุตสาหกรรม	28,113	55,990	15,861	23,095	45.61	15.72	17.05
การผลิตภาคการค้าและบริการ	109,299	180,273	61,630	85,382	38.54	61.08	63.03

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550. และการคำนวณ

4.6.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

เมื่อพิจารณามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP) ณ ราคาคงที่ 2531 ของจังหวัดต่างๆในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า จังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูงสุดในภูมิภาคนี้ คือ จังหวัดอุดรธานี รองลงมาคือ จังหวัดร้อยเอ็ด (จากตารางที่ 4.17) จังหวัดเหล่านี้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและแหล่งการจ้างงานของภูมิภาคทั้งในด้านการค้าการบริการและอุตสาหกรรมที่สำคัญของภาค

การผลิตด้านการเกษตรกรรมมีการผลิตกระจายอยู่ทั่วทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตด้านการเกษตรกรรมของภาคที่สำคัญอยู่ที่จังหวัดอุดรธานี กาฬสินธุ์ สกลนครและมหาสารคามตามลำดับ

การผลิตด้านอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนส่วนใหญ่ยังมีมูลค่าการลงทุนที่น้อยอยู่มากเมื่อเทียบกับมูลค่าการลงทุนของภาคเกษตรกรรม จะพบว่าการผลิตด้านอุตสาหกรรมส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในจังหวัดอุดรธานี กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ดและหนองคายตามลำดับ

การผลิตด้านบริการและท่องเที่ยวมีมูลค่าสูงที่สุดที่จังหวัดอุดรธานี ร้อยเอ็ดและสกลนคร ส่วนการผลิตด้านการพาณิชย์กรรมมีมูลค่าสูงที่สุดที่จังหวัดอุดรธานี ร้อยเอ็ด สกลนคร กาฬสินธุ์ และมหาสารคามตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ปี พ.ศ. 2550 (ณ ราคาปี 2531)

หน่วย : ล้านบาท

จังหวัด	เกษตรกรรม		อุตสาหกรรม		บริการและท่องเที่ยว		พาณิชย์กรรม		GPP	ร้อยละ
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ		
กาฬสินธุ์	3,735	24.0	3,031	19.4	5,526	35.5	3,290	21.1	15,582	4.1
นครพนม	2,666	25.8	1,673	16.2	4,134	39.9	1,881	18.2	10,354	2.7
มหาสารคาม	3,211	23.2	1,944	14.1	5,667	41.0	2,994	21.7	13,816	3.7
ร้อยเอ็ด	4,123	21.1	2,955	15.1	7,915	40.4	4,585	23.4	19,578	5.2
สกลนคร	3,253	21.9	1,758	11.8	6,418	43.2	3,434	23.1	14,864	3.9
หนองคาย	2,533	19.3	2,579	19.7	5,049	38.5	2,959	22.6	13,119	3.5
หนองบัวลำภู	1,690	29.5	924	16.1	2,377	41.5	735	12.8	5,726	1.5
อุดรธานี	4,457	16.0	5,452	19.5	11,922	42.7	6,076	21.8	27,907	7.4

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย

4.6.3 แรงงานในภาคอุตสาหกรรม

เมื่อจำแนกการจ้างงานโดยแยกตามสาขาการผลิตแล้ว พบว่า มีผู้ทำงานในภาคเกษตรกรรมมากที่สุดจำนวนทั้งสิ้น 2.83 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 52.32 ของผู้ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนทั้งหมด รองลงมาคือ ภาคบริการมีจำนวนผู้ทำงานทั้งสิ้น 1.64 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 30.21 ของผู้ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนทั้งหมด และภาคอุตสาหกรรมมีผู้ทำงานทั้งสิ้น 945,373 คน หรือร้อยละ 17.47 ของผู้ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนทั้งหมด (จากตารางที่ 4.18)

จากข้อมูลการจ้างงานดังที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าแหล่งการจ้างงานที่สำคัญอยู่ใน จังหวัด ร้อยเอ็ด อุตรธานีและมหาสารคามตามลำดับ ส่วนใหญ่แล้วสัดส่วนการจ้างงานจะอยู่ในสาขา เกษตรกรรม รองลงมาคือ สาขาการค้าและบริการและภาคอุตสาหกรรม ตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 จำนวนแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจำแนกตามราย อุตสาหกรรมรายจังหวัดปี 2550

หน่วย : คน

จังหวัด	ภาคเกษตรกรรม	ภาคอุตสาหกรรม	ภาคบริการ	รวม
กาฬสินธุ์	288,034	75,985	146,143	510,432
นครพนม	157,102	59,455	89,872	306,339
มหาสารคาม	252,103	79,845	164,194	496,142
ร้อยเอ็ด	379,323	129,895	221,414	730,632
สกลนคร	278,002	79,080	131,682	488,764
หนองคาย	242,933	80,469	147,271	470,674
หนองบัวลำภู	192,893	45,417	70,276	308,585
อุตรธานี	350,020	140,314	218,229	708,563
รวม	2,140,410	690,460	1,189,081	4,020,131
อัตราร้อยละ	53.24	17.18	29.58	100.00

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4.6.4 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนั้นไม่ได้มีความแตกต่างกันมากในแต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นปัจจัยให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนั้นเป็นภาคที่มีความเหมาะสมในการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากเนื่องจากเป็นแหล่ง แรงงานราคาถูกและมีแรงงานเป็นจำนวนมาก ในปี 2550 จังหวัดอุตรธานีเป็นจังหวัดที่มีค่าแรงขั้นต่ำ สูงที่สุด คือ 150 บาท (จากตารางที่ 4.19) แต่เมื่ออัตราค่าจ้างขั้นต่ำในพื้นที่อยู่ในอัตราที่ต่ำก็จะ ทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาได้คือ การอพยพของแรงงานไปสู่พื้นที่อื่นที่จะก่อให้เกิดรายได้มากกว่า การทำงานอยู่ที่ภูมิลำเนาตัวเอง

ตารางที่ 4.19 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2550

(หน่วย : บาท)

จังหวัด	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
กาฬสินธุ์	130	133	133	135	135	139	144	149
นครพนม	130	133	133	135	135	139	144	149
มหาสารคาม	130	133	133	133	133	137	142	146
ร้อยเอ็ด	130	133	133	133	135	139	142	146
สกลนคร	130	133	133	133	135	139	142	146
หนองคาย	130	133	133	133	135	139	144	146
หนองบัวลำภู	130	133	133	135	135	139	142	146
อุดรธานี	130	133	133	133	135	139	145	150

ที่มา : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

4.7 ลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่อยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ

จากภาพรวมอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นภาพรวมทางด้านอุตสาหกรรมโดยรวมของภาค แต่เนื่องจากในการศึกษาลักษณะของอุตสาหกรรมในส่วนนี้ จะทำการศึกษาโดยการพิจารณาเฉพาะอุตสาหกรรมที่เป็นประเภทที่นโยบายส่งเสริมการลงทุนให้การสนับสนุน โดยจะแบ่งอุตสาหกรรมออกเป็น 7 หมวดตามทีนโยบายสนับสนุน คือ หมวด 1 เกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร หมวด 2 เหมืองแร่ เซรามิกซ์และโลหะขั้นมูลฐาน หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา หมวด 4 ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง หมวด 5 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า หมวด 6 เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก และหมวด 7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค การศึกษาส่วนนี้เพื่อหาพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ BOI สนับสนุน ซึ่งพิจารณาจากจำนวนโรงงาน จำนวนเงินลงทุน และจำนวนแรงงาน โดยจะพิจารณาเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงก่อนที่จะมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน (พ.ศ. 2537-2543) และช่วงหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน เขต 3 พิเศษ (พ.ศ. 2544-2550)

จากการศึกษาลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนพบว่าจังหวัดนครพนม สกลนครและหนองคาย มีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุด ในหมวด 1 เกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร จังหวัดร้อยเอ็ดและหนองบัวลำภู มีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดในหมวด 2 เหมืองแร่เซรามิกซ์และโลหะ

ชั้นมูลฐาน จังหวัดมหาสารคามมีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา จังหวัดอุดรธานีมีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดในหมวด 4 ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง และจังหวัดกาฬสินธุ์มีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดในหมวด 6 เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก

การเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนเงินลงทุนพบว่า จังหวัดนครพนม สกลนครและหนองคายมีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเงินลงทุนมากที่สุดในหมวด 1 เกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร จังหวัดมหาสารคามมีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเงินลงทุนมากที่สุดในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา จังหวัดกาฬสินธุ์มีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเงินลงทุนมากที่สุดในหมวด 6 เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก และจังหวัดร้อยเอ็ด หนองบัวลำภู อุดรธานีมีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเงินลงทุนมากที่สุดในหมวด 7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค

การเปลี่ยนแปลงด้านแรงงานพบว่า จังหวัดหนองคายมีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนแรงงานมากที่สุดในหมวด 1 เกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร จังหวัดนครพนม มหาสารคาม สกลนคร หนองบัวลำภู อุดรธานีมีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนแรงงานมากที่สุดในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา จังหวัดร้อยเอ็ดมีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนแรงงานมากที่สุดในหมวด 5 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า จังหวัดกาฬสินธุ์มีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนแรงงานมากที่สุดในหมวด 6 เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก

จะเห็นได้ว่าในแต่ละจังหวัดจะมีการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากในแต่ละจังหวัดนั้นต่างก็มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ยกตัวอย่างเช่น จังหวัดนครพนมและจังหวัดหนองคาย มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูง (ที่มา : ผังภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2600,2551) ซึ่งก็สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมา คือมีการเปลี่ยนแปลงทั้งจำนวนโรงงาน จำนวนเงินลงทุนและจำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมหมวด 1 เกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร จังหวัดมหาสารคามมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการของภาคทั้งด้านการศึกษา การพัฒนาแรงงาน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงประเภทอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในอุตสาหกรรมหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ต้องการแรงงานจำนวนมากและแรงงานที่ใช้ทักษะฝีมือในบางประเภทด้วย ดังนั้นการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดมีความสอดคล้องกันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 4.20 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภท	กาฬสินธุ์			นครพนม			มหาสารคาม			ร้อยเอ็ด		
	โรงงาน	เงินลงทุน	แรงงาน	โรงงาน	เงินลงทุน	แรงงาน	โรงงาน	เงินลงทุน	แรงงาน	โรงงาน	เงินลงทุน	แรงงาน
	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)
หมวด 1 เกษตรกรรมและผลผลิตจากการเกษตร	100.0	11.4	18.33	200.00	26,002.88	3,793.33	100.0	100	100.0	77.78	81.04	164.71
หมวด 2เหมืองแร่ เหมืองหินและโลหะขั้นมูลฐาน	-28.6	-53.1	-41.76	-13.33	-66.26	-63.69	-38.1	63	-61.3	-68.09	-45.69	-71.01
หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา	28.6	-5.3	-26.18	-50.00	-57.77	-91.63	400.0	2,334	741.5	-32.43	-52.39	-19.30
หมวด 4 ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	-50.0	-39.2	-20.00	0.00	0.00	0.00	100.0	168	420.0	200.00	368.84	-12.00
หมวด 5 อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า	0.0	0.0	0.00	-100.00	-100.00	-100.00	100.0	100	100.0	-100.00	-100.00	-100.00
หมวด 6 เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก	250.0	94.6	286.67	25.00	92.33	127.27	200.0	1,169	206.7	50.00	15.12	100.00
หมวด 7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค	-100.0	-100.0	-100.00	0.00	0.00	0.00	0.0	0.0	0.0	100.00	100.00	100.00
รวม	27.3	14.2	-33.38	-11.11	306	- 42	110.3	948.8	447.4	-33.98	221.57	-33.73
ประเภท	สกลนคร			หนองคาย			หนองบัวลำภู			อุดรธานี		
	โรงงาน	เงินลงทุน	แรงงาน	โรงงาน	เงินลงทุน	แรงงาน	โรงงาน	เงินลงทุน	แรงงาน	โรงงาน	เงินลงทุน	แรงงาน
	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)
หมวด 1 เกษตรกรรมและผลผลิตจากการเกษตร	325.00	1192.05	529.63	-91.30	738.45	-75.18	100.00	100.00	100.00	-57.14	-69.04	-32.95
หมวด 2เหมืองแร่ เหมืองหินและโลหะขั้นมูลฐาน	-66.67	-89.76	-68.93	-20.00	-83.49	-62.05	-100.00	-100.00	-100.00	-53.33	3.41	-53.81
หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา	100.00	143.43	115.97	100.00	2.49	98.70	-66.67	-93.07	-59.00	44.12	-17.03	-46.32
หมวด 4 ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	100.00	100.00	100.00	0.00	3429.41	1050.00	-100.00	-100.00	-100.00	-84.21	-17.64	-23.02
หมวด 5 อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า	100.00	100.00	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	42.86	103.97	233.05
หมวด 6 เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก	100.00	-4.55	242.86	-71.43	-46.48	-85.59	0.00	115.13	12.50	-14.29	121.49	39.77
หมวด 7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00	0.00	0.00	-33.33	804.07	241.67
รวม	68.97	190.99	99.20	-53.33	44.80	-52.26	-33.33	36.32	47.33	-18.58	35.21	-10.79

ที่มา : คำนวณจากผู้วิจัย

4.8 สรุปผลการศึกษาลักษณะของอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเพื่อหาพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ BOI สนับสนุนระดับจังหวัด

จากการศึกษาลักษณะอุตสาหกรรมของพื้นที่ศึกษาทั้ง 8 จังหวัดโดยพิจารณาจากจำนวนโรงงาน จำนวนเงินลงทุนและจำนวนแรงงาน ซึ่งพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของช่วงก่อนมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ (พ.ศ. 2537-2543) และช่วงหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ (พ.ศ. 2544-2550) แล้วนั้น พบว่าจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของอุตสาหกรรมมากที่สุดคือ จังหวัดมหาสารคาม จะเห็นได้ว่าจังหวัดมหาสารคามมีการเปลี่ยนแปลง (Relative Change) ของทั้งจำนวนโรงงาน (ร้อยละ 400.0) จำนวนเงินลงทุน (ร้อยละ 24,008.75) และจำนวนแรงงาน (ร้อยละ 1,314.56) มากที่สุด (จากตาราง 4.6) ถึงแม้ว่าจะมีบางจังหวัดมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าในบางส่วนของจำนวนโรงงาน จำนวนเงินลงทุนหรือจำนวนแรงงาน ยกตัวอย่างเช่น จังหวัดอุดรธานี เนื่องจากจังหวัดอุดรธานีถือได้ว่าเป็นเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนรองจากจังหวัดขอนแก่นจะเห็นได้ว่าจะมีการเติบโตของอุตสาหกรรมตั้งแต่ในช่วงแรก แต่พบว่ามีมีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงในช่วงหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจึงสรุปได้ว่าตัวนโยบายส่งเสริมการลงทุนไม่ได้มีผลต่อจังหวัดอุดรธานี แต่จังหวัดมหาสารคามนั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของทั้งจำนวนโรงงาน จำนวนเงินลงทุนและจำนวนแรงงาน จึงเป็นจังหวัดที่ได้รับผลจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนมากที่สุด

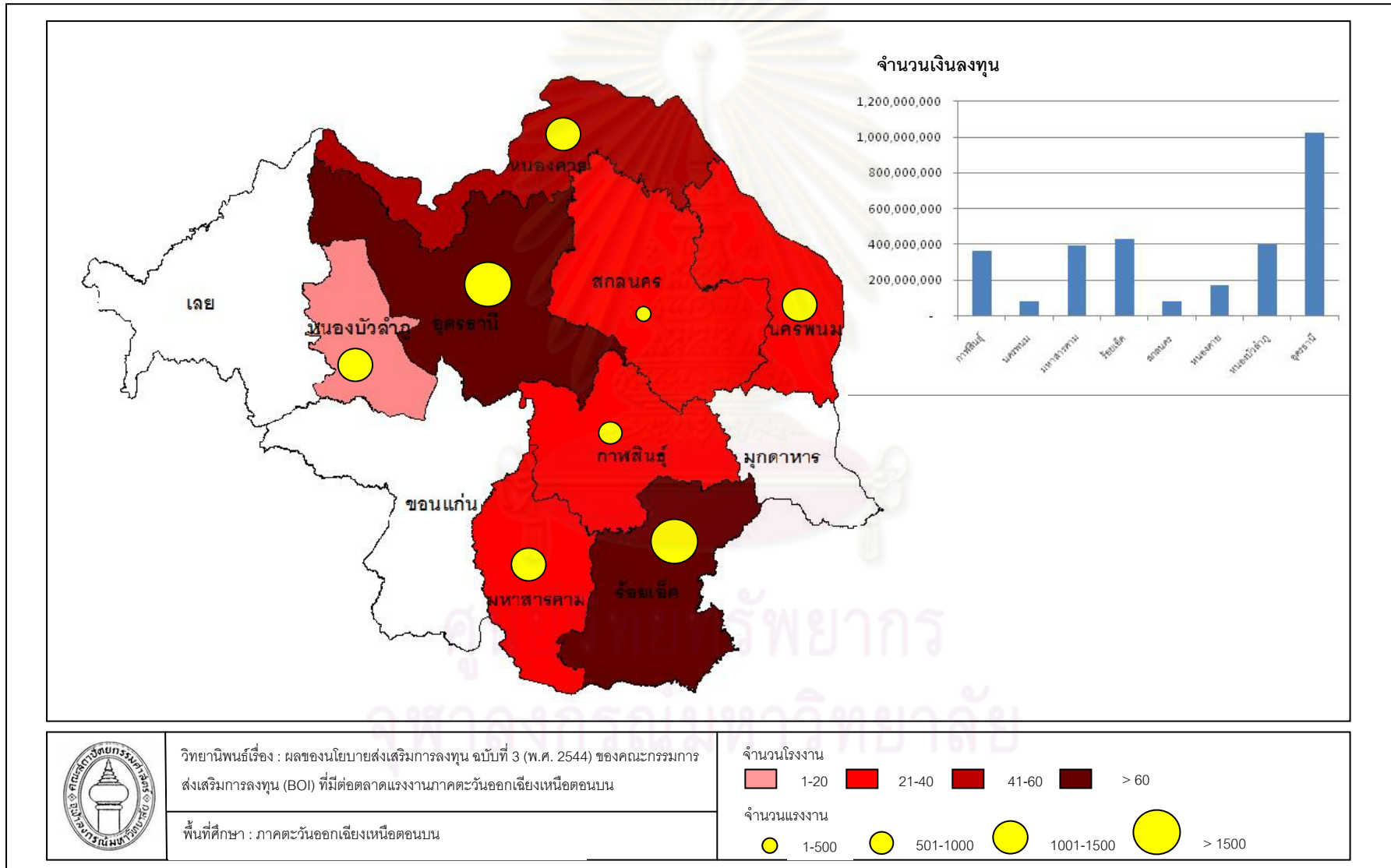
เมื่อพิจารณาประเภทอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามพบว่า อุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา เป็นอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด (Relative Change) ทั้งจำนวนโรงงาน จำนวนเงินลงทุนและจำนวนแรงงาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน (ร้อยละ 400.0) จำนวนเงินลงทุน (ร้อยละ 2,333.9) และจำนวนแรงงาน (ร้อยละ 741.5) (จากตาราง 4.7) จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมเบามีการเติบโตมากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่นอยู่มาก ถึงแม้ว่าความแตกต่างของช่วงก่อนและหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ ของจำนวนโรงงาน อุตสาหกรรมเบาไม่มากนักเนื่องจากส่วนใหญ่กิจการของอุตสาหกรรมเบาในจังหวัดมหาสารคามจะเป็นกิจการขนาดเล็ก ประกอบกิจการประเภทสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป แต่ในช่วงหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ มีการเติบโตของอุตสาหกรรมเบาขึ้นมากเป็นเพราะเริ่มมีการประกอบกิจการที่มีขนาดใหญ่ขึ้นซึ่งพิจารณาได้จากจำนวนเงินลงทุนและจำนวนแรงงาน และเนื่องด้วยกิจการประเภทสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้นเป็นกิจการที่ต้องการใช้แรงงานและเงินลงทุนสูงซึ่งจะเป็นตัวดึงดูดให้อุตสาหกรรมเบามีการเติบโตมากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น และคาดว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในจังหวัดมหาสารคามโดยจะได้ทำการศึกษาในบทต่อไป

ตารางที่ 4.21 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จังหวัด	จำนวนโรงงาน		เงินลงทุน		จำนวนแรงงาน		การเปลี่ยนแปลง					
							จำนวนโรงงาน		เงินลงทุน		จำนวนแรงงาน	
	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	Relative(%)	Absolute(%)	Relative(%)	Absolute(%)	Relative(%)	Absolute(%)
กาฬสินธุ์	22	28	362,398,800	413,772,826	671	447	27.3	-21.4	14.18	1.99	-33.38	-11.60
นครพนม	27	24	77,819,846	316,050,600	1,311	764	-11.1	10.7	306.13	9.21	-41.72	-28.33
มหาสารคาม	29	61	360,050,000	970,728,709	1,365	6,164	400.0	100.0	24008.75	100.00	1314.56	100.00
ร้อยเอ็ด	103	68	430,388,205	1,384,008,345	2,437	1,615	-34.0	125.0	221.57	36.87	-33.73	-42.57
สกลนคร	29	49	79,068,700	230,082,065	375	747	69.0	-71.4	190.99	5.84	99.20	19.26
หนองคาย	45	21	168,933,750	244,608,300	1,016	485	-53.3	85.7	44.80	2.93	-52.26	-27.50
หนองบัวลำภู	9	6	401,214,000	546,940,000	1,238	586	-33.3	10.7	36.32	5.63	-52.67	-33.76
อุดรธานี	113	92	1,022,449,913	1,382,470,040	4,302	3,838	-18.6	75.0	35.21	13.92	-10.79	-24.03
รวม	377	349	2,902,323,214	5,488,660,885	12,715	14,646	-7.4	314.3	89.11	176.39	15.19	-48.52

ที่มา : คำนวณจากผู้วิจัย

แผนที่ 4.1 จำนวนโรงงาน เงินลงทุนและแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนช่วงก่อนได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน

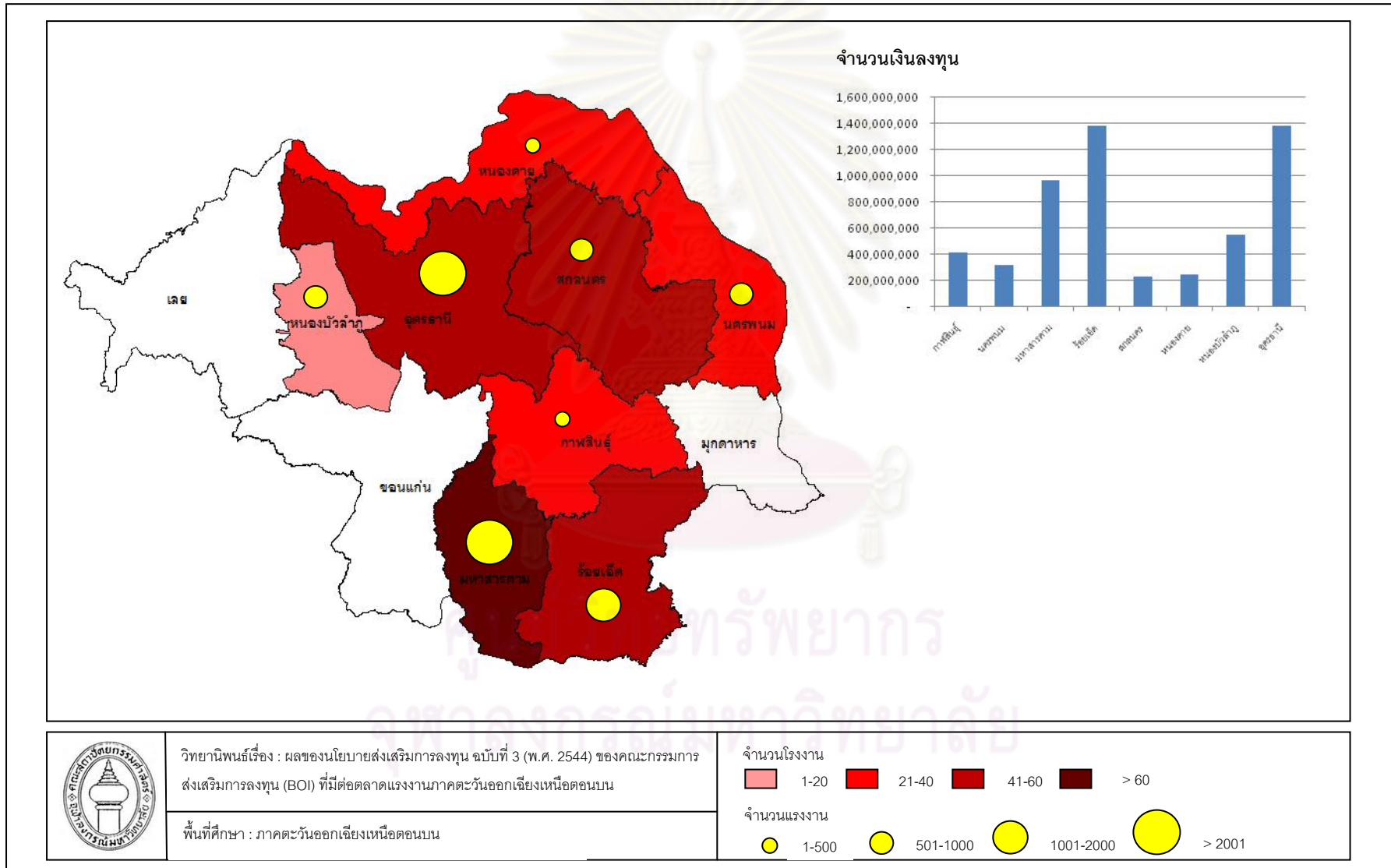
วิทยานิพนธ์เรื่อง : ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีต่อตลาดแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

พื้นที่ศึกษา : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จำนวนโรงงาน
 1-20 21-40 41-60 > 60

จำนวนแรงงาน
 1-500 501-1000 1001-1500 > 1500

แผนที่ 4.2 จำนวนโรงงาน เงินลงทุนและแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนช่วงหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน

บทที่ 5

ลักษณะอุตสาหกรรมและตลาดแรงงานจังหวัดมหาสารคาม

ในบทที่ 5 จะทำการศึกษาถึงภาพรวมลักษณะอุตสาหกรรมและภาพรวมของตลาดแรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม รวมไปถึงการศึกษาอุปสงค์แรงงานและอุปทานแรงงาน โดยจะแบ่งการศึกษาออกเป็นสองช่วงคือ ช่วงก่อนและหลังที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) โดยแบ่งการสรุปผลออกเป็น 2 ส่วน และมีรายละเอียดแต่ละส่วนดังนี้

- ส่วนที่ 1 ภาพรวมลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคาม
- ส่วนที่ 2 ภาพรวมตลาดแรงงานของจังหวัดมหาสารคาม
 - ลักษณะของอุปสงค์แรงงาน
 - ลักษณะของอุปทานแรงงาน

5.1 ภาพรวมลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคาม

จากการสรุปภาพรวมอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามปี 2550-2551 (ที่มา : สภาอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม) อุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคามเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยเริ่มมีการขยายตัวในด้านการลงทุนอยู่ในระดับปานกลาง เริ่มมีการเข้ามาลงทุนของภาคเอกชนขนาดใหญ่ เช่น โรงงานน้ำตาล ห้างสรรพสินค้า โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น ปัจจุบันประเภทอุตสาหกรรมที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคามประกอบด้วย อุตสาหกรรมรับช่วงการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมโคนมและผลิตภัณฑ์นม ผลิตภัณฑ์พลาสติก แหวนโรงงานทำเฟอร์นิเจอร์ โรงงานซ่อมเครื่องยนต์และเครื่องจักรกล เป็นต้น จากประเภทของอุตสาหกรรมที่กล่าวมาข้างต้น สามารถจำแนกกลุ่มอุตสาหกรรมได้เป็น 4 ประเภท คือ 1. กลุ่มอุตสาหกรรมรับช่วงผลิต 2. กลุ่มอุตสาหกรรมการเกษตร 3. กลุ่มอุตสาหกรรมครัวเรือน 4. กลุ่มอุตสาหกรรมที่อาศัยตลาดท้องถิ่น

ในการศึกษาลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามในส่วนนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ (พ.ศ. 2537-2543) และหลังที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ (พ.ศ. 2544-2550) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) เพื่อนำมาอธิบายรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของลักษณะอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม โดยมีผลการศึกษาของทั้ง 2 ช่วง ดังนี้

5.1.1 ช่วงก่อนที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ (พ.ศ. 2537-2543)

สภาพการตั้งถิ่นฐานของโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามในช่วงก่อนที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) พบว่าโรงงานส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในอำเภอเชียงยืน และอำเภอเมือง ซึ่งประเภทโรงงานที่กระจุกตัวอยู่นั้นเป็นโรงงานอุตสาหกรรมในหมวด 2 เหมือนแร่ เซรามิกซ์และโลหะขั้นมูลฐาน และหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา

การจ้างงานภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามในช่วงนี้พบว่า มีการจ้างงานสูงที่สุดในอำเภอเมืองและอำเภอเชียงยืนตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาประเภทอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงที่สุดพบว่า เป็นอุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา โดยภารกิจส่วนใหญ่ในหมวดนี้เป็นการประกอบกิจการประเภทสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งเป็นกิจการที่ต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก

การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามในช่วงนี้พบว่า มีการลงทุนสูงในอำเภอเมืองและอำเภอเชียงยืนตามลำดับ ซึ่งพื้นที่ของทั้งสองอำเภอนี้เป็นพื้นที่หลักของการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมจะเห็นได้จากการกระจุกตัวของทั้งโรงงานอุตสาหกรรมและการจ้างงานที่มีสูงกว่าพื้นที่อื่นในจังหวัดมหาสารคาม เมื่อพิจารณาการลงทุนของอุตสาหกรรมแต่ละประเภทพบว่า ประเภทอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูงสุดได้แก่ อุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา

5.1.2 ช่วงหลังที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ (พ.ศ. 2544-2550)

สภาพการตั้งถิ่นฐานของโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามในช่วงหลังที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) พบว่าโรงงานส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในอำเภอเชียงยืน และอำเภอเมือง ซึ่งประเภทของโรงงานที่กระจุกตัวอยู่นั้นเป็นโรงงานอุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา มากที่สุด รองลงมาคือหมวด 2 เหมือนแร่ เซรามิกซ์และโลหะขั้นมูลฐาน

การจ้างงานภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามในช่วงนี้พบว่า มีการจ้างงานสูงที่สุดในอำเภอเมืองและอำเภอแกลง ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาประเภทอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงที่สุดพบว่า เป็นอุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา รองลงมาคือ หมวด 5 อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า

การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามในช่วงนี้พบว่า มีการลงทุนสูงในอำเภอวาปีปทุมและอำเภอเมืองตามลำดับ โดยเมื่อพิจารณาการลงทุนของอุตสาหกรรมแต่ละประเภทพบว่าประเภทอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูงที่สุดคือ อุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา รองลงมาคือ อุตสาหกรรมในหมวด 1 เกษตรกรรมและผลผลิตจากการเกษตร

เมื่อนำข้อมูลทั้ง 2 ช่วงมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบพบว่า อำเภอเมืองมหาสารคามมีการขยายตัว (Relative Change) ของโรงงานอุตสาหกรรมและมีการเปลี่ยนแปลงจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด (Absolute Change) สูงที่สุด (ร้อยละ 114.3 และร้อยละ 25.0) ส่วนอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูงสุดคือ อุตสาหกรรมเบา (ร้อยละ 400.0) รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก (ร้อยละ 200.0) สำหรับอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดสูงที่สุดคือ อุตสาหกรรมเบา (ร้อยละ 62.5) รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเกษตรกรรมและผลผลิตจากการเกษตร (ร้อยละ 28.1)

การจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม พบว่าพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงของแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดสูงที่สุด คือ อำเภอวาปีปทุม (ร้อยละ 82.23) รองลงมาคือ อำเภอแกดำ (ร้อยละ 14.23) และเมื่อพิจารณาประเภทของอุตสาหกรรมพบว่า อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงจำนวนแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดสูงที่สุด คือ อุตสาหกรรมเบา (ร้อยละ 73.42) รองลงมาคือ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า (ร้อยละ 26.66) ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงของแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทอื่นมีน้อยมาก

ในด้านการลงทุน พบว่าอำเภอวาปีปทุม มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของเงินลงทุนจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดสูงที่สุด (ร้อยละ 73.58) รองลงมาคือ อำเภอเมืองมหาสารคาม (ร้อยละ 32.75) และเมื่อพิจารณาประเภทของอุตสาหกรรม พบว่าอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของเงินลงทุนจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดสูงที่สุด คือ อุตสาหกรรมเบา (ร้อยละ 107.79) และ อุตสาหกรรมเกษตรกรรมและผลผลิตจากการเกษตร (ร้อยละ 15.61)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.1 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนจังหวัดมหาสารคามแยกตามรายอำเภอ

อำเภอ	จำนวนโรงงาน		จำนวนเงินลงทุน		จำนวนแรงงาน		การเปลี่ยนแปลง					
							โรงงาน		เงินลงทุน		แรงงาน	
	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	Relative(%)	Absolute(%)	Relative(%)	Absolute(%)	Relative(%)	Absolute(%)
อำเภอเมืองมหาสารคาม	7	15	57,925,000	257,897,709	610	651	114.3	25.0	345.23	32.75	6.72	0.85
อำเภอแกดำ	1	2	830,000	117,220,000	90	768	100.0	3.1	14022.89	19.06	753.33	14.13
อำเภอโกสุมพิสัย	1	3	294,175,000	65,662,000	564	529	200.0	6.3	-77.68	-37.42	-6.21	-0.73
อำเภอกันทรวิชัย	2	4	2,280,000	18,150,000	30	75	100.0	6.3	696.05	2.60	150.00	0.94
อำเภอเชียงยืน	14	19	400,000	2,056,000	4	25	35.7	15.6	414.00	0.27	525.00	0.44
อำเภอบรบือ	2	3	545,000	48,550,000	7	13	50.0	3.1	8808.26	7.86	85.71	0.13
อำเภอนาเชือก	0	3	0	6,210,000	0	40	0	9.4	0	1.02	0	0.83
อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย	0	0	0	0	0	0	0	0.0	0	0.00	0	0.00
อำเภอนวาปีปทุม	0	10	0	449,351,000	0	3,946	0	31.3	0	73.58	0	82.23
อำเภอนาคู	0	1	0	4,132,000	0	112	0	3.1	0	0.68	0	2.33
อำเภอยางสีสุราช	0	1	0	1,500,000	0	5	0	3.1	0	0.25	0	0.10
อำเภอกุฉินารายณ์	1	0	895,000	0	10	0	-100.0	-3.1	-100.00	-0.15	-100.00	-0.21
อำเภอชนบท	1	0	3,000,000	0	50	0	-100.0	-3.1	-100.00	-0.49	-100.00	-1.04
รวม	29	61	360,050,000	970,728,709	1,365	6,164	400.0	100.0	24008.75	100.00	1314.56	100.00

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

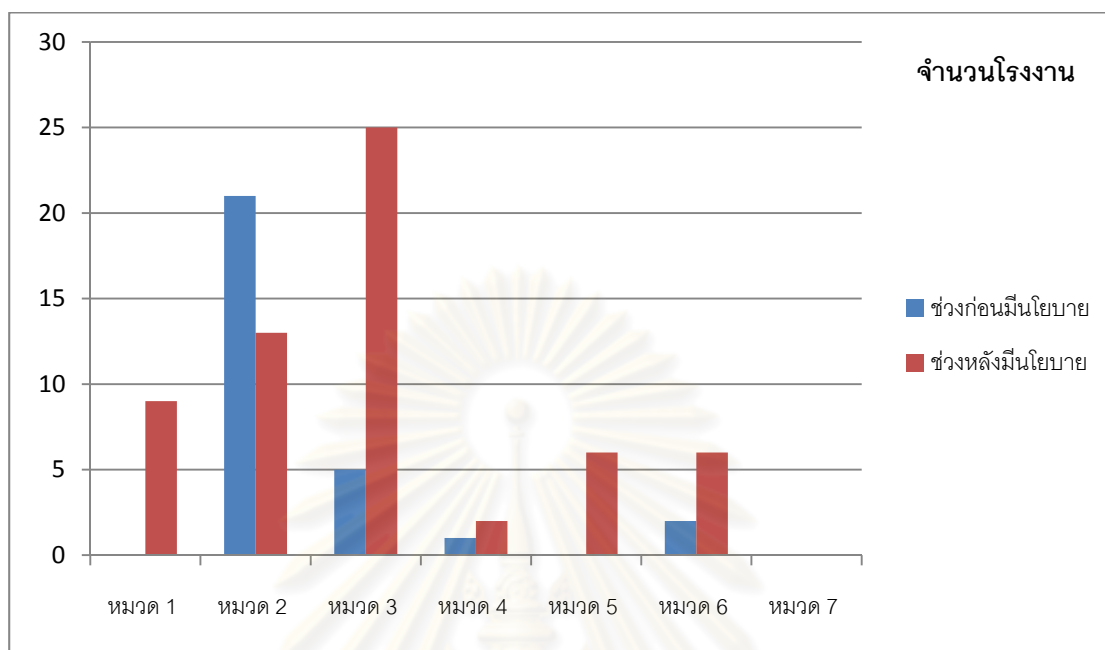
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนจังหวัดมหาสารคามแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภท	จำนวนโรงงาน		เงินลงทุน		จำนวนแรงงาน		การเปลี่ยนแปลง					
							จำนวนโรงงาน		เงินลงทุน		จำนวนแรงงาน	
	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	Relative(%)	Absolute(%)	Relative(%)	Absolute(%)	Relative(%)	Absolute(%)
หมวด 1 เกษตรกรรมและผลผลิตจากการเกษตร	0	9	0	95,084,709	0	80	100.0	28.1	100.00	15.61	100.0	1.59
หมวด 2 เหมืองแร่ เซรามิกส์และโลหะขั้นมูลฐาน	21	13	40,870,000	14,977,000	256	99	-38.1	-25.0	-63.35	-4.25	-61.3	-3.12
หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา	5	25	31,870,000	688,307,000	845	4,544	400.0	62.5	2059.73	107.79	437.8	73.42
หมวด 4 ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	1	2	13,700,000	36,700,000	10	52	100.0	3.1	167.88	3.78	420.0	0.83
หมวด 5 อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า	0	6	0	58,460,000	0	1,343	100.0	18.8	100.00	9.60	100.0	26.66
หมวด 6 เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก	2	6	5,950,000	75,500,000	15	46	200.0	12.5	1,168.91	11.42	206.7	0.62
หมวด 7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค	0	0	0	0	0	0	0.0	0.0	0.00	0.00	0.0	0.00
รวม	29	61	360,050,000	969,028,709	1,365	6,164	110.3	100.0	169.14	143.95	351.6	100.00

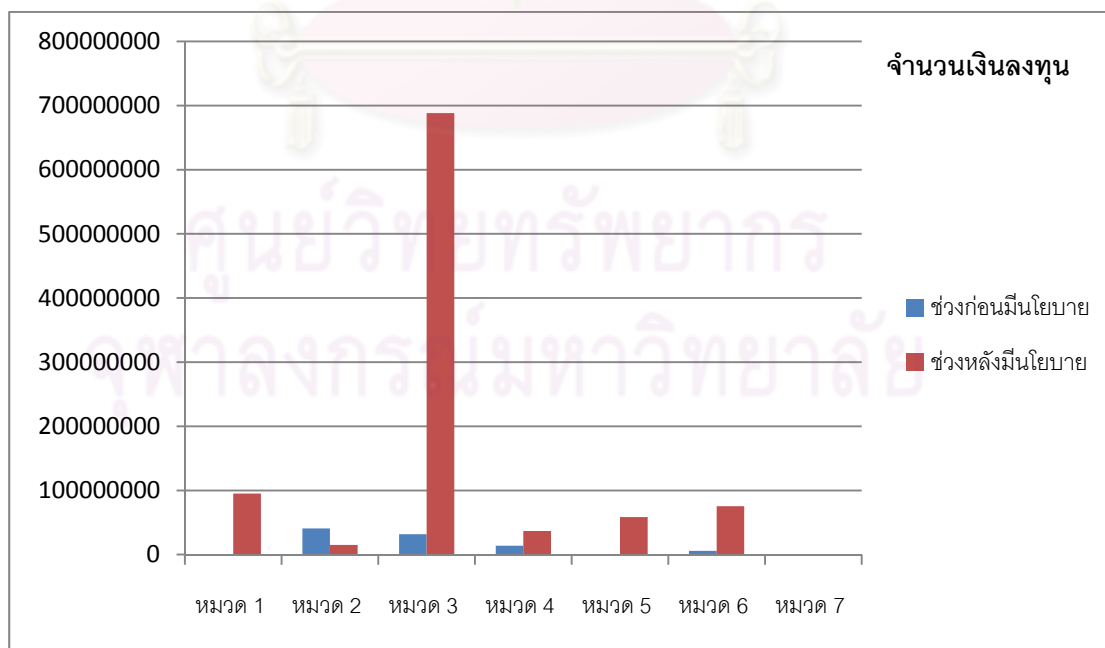
ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

แผนภูมิที่ 5.1 แสดงจำนวนโรงงานเปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

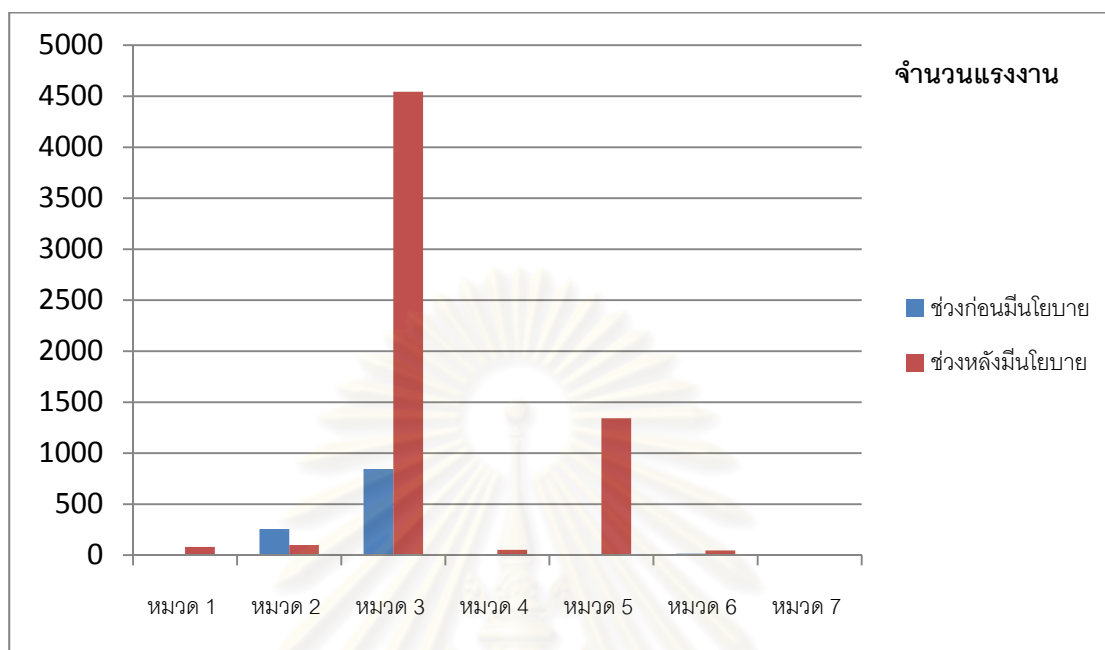
ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงจำนวนเงินลงทุนเปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

แผนภูมิที่ 5.3 แสดงจำนวนแรงงานเปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

จากการศึกษาลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าช่วงหลังที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ อุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคามมีการเปลี่ยนแปลงคือมีการเติบโตของอุตสาหกรรมเบามากที่สุด โดยมีจำนวนโรงงาน เงินลงทุนและแรงงานมากที่สุด (จากตาราง 5.2) ซึ่งจากจำนวนโรงงานทั้งหมดในอุตสาหกรรมเบา นั้น มีจำนวนโรงงานที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในสัดส่วนที่มากที่สุด คือจากทั้งหมด 25 โรงงาน เป็นโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป 13 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 52 จากโรงงานอุตสาหกรรมเบาทั้งหมด มีแรงงานร้อยละ 97.78 และจำนวนเงินลงทุนร้อยละ 99 จากโรงงานอุตสาหกรรมเบาทั้งหมด (จากตาราง 5.3) ซึ่งจากจำนวนโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้ง 13 โรงงานนี้ มีโรงงานที่ขอรับสิทธิประโยชน์จาก BOI จำนวน 3 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 23 จากโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมด โดยมีจำนวนแรงงาน คิดเป็น 87.19 และจำนวนเงินลงทุนคิดเป็น 71.07 จากโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมด (จากตาราง 5.4)

จากตาราง 5.4 จะเห็นได้ว่าโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI มีจำนวนโรงงาน 3 โรงงาน ซึ่งทั้งสามโรงงานนั้นเป็นโรงงานขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ที่อำเภอแกลง อำเภอเมืองและอำเภอโกสุมพิสัย เมื่อเทียบสัดส่วนของจำนวนแรงงานและจำนวนเงินลงทุนแล้ว

จะเห็นว่าโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI นั้นเป็นสัดส่วนที่มากจากโรงงานอุตสาหกรรมเบา ทั้งหมดในจังหวัดมหาสารคาม จึงสรุปได้ว่าโรงงานที่ขอสิทธิประโยชน์จาก BOI นั้นส่งผลให้เกิดการเติบโตของอุตสาหกรรมในพื้นที่เนื่องจากเป็นโรงงานขนาดใหญ่ต้องการแรงงานในการผลิตสูง ส่งผลให้เกิดการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามเพิ่มขึ้นด้วย

ตารางที่ 5.3 แสดงสัดส่วนประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมเบา

โรงงานอุตสาหกรรมเบา	จำนวนโรงงาน	ร้อยละ	จำนวนแรงงาน	ร้อยละ	จำนวนเงินลงทุน	ร้อยละ
รวม	25	100	4,544	100	688,307,000	100
เสื้อผ้าสำเร็จรูป	13	52	4,443	97.78	681,451,000	99.00
เครื่องเรือน	12	48	101	2.22	6,856,000	1.00

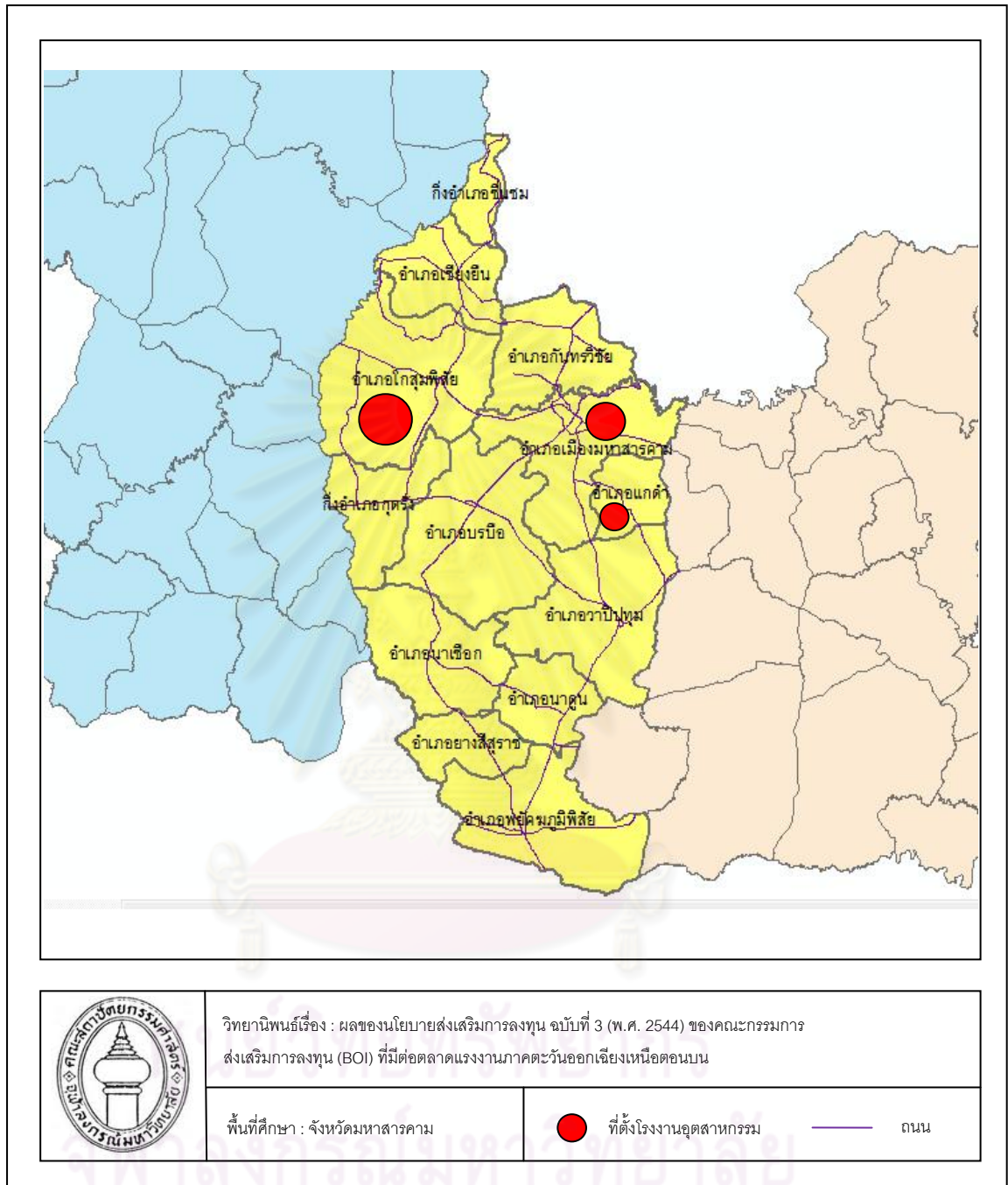
ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 5.4 แสดงสัดส่วนโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ขอสิทธิประโยชน์จาก BOI

โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป	รวม	ขอสิทธิประโยชน์ BOI	ร้อยละ
จำนวนโรงงาน	13	3	23
จำนวนแรงงาน	4,443	3,874	87.19
จำนวนเงินลงทุน	681,451,000	484,336,000	71.07

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

แผนที่ 5.1 แสดงที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า(BOI)ในจังหวัดมหาสารคาม

5.2 ตลาดแรงงานของจังหวัดมหาสารคาม

การศึกษาตลาดแรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม เป็นการศึกษาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมและจำนวนผู้มีงานทำในแต่ละสาขาการผลิตของจังหวัดมหาสารคาม เพื่อทราบถึงการเปลี่ยนแปลงอาชีพของแรงงานในพื้นที่ และทำการศึกษาอุปสงค์แรงงาน อุปทานแรงงานและค่าจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตมากที่สุดในจังหวัด คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลทฤษฎีภูมิและข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งการวิเคราะห์อุปสงค์แรงงานวิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามผู้ประกอบการ ทำให้ทราบลักษณะของแรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่โรงงานในพื้นที่ต้องการ ส่วนการวิเคราะห์อุปทานแรงงานจะแบ่งเป็น สองส่วนคือ 1) วิเคราะห์จากลักษณะประชากรในจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ข้อมูลทางสถิติ เพื่อให้ทราบว่าในพื้นที่มีลักษณะของประชากรเป็นอย่างไร สามารถรองรับความต้องการของอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้หรือไม่ 2) วิเคราะห์จากแบบสอบถามเพื่อให้ทราบว่าแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปในจังหวัดมหาสารคามมีลักษณะอย่างไร

5.2.1 การเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมและจำนวนผู้มีงานทำในแต่ละสาขาการผลิตของจังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะของอุปสงค์แรงงานช่วงก่อนได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ สามารถวิเคราะห์ได้จากอาชีพของประชากรในช่วงเวลา ซึ่งพบว่าอาชีพหลักของประชากรในช่วงนั้นคือ อาชีพด้านการเกษตร (จากตารางที่ 5.5) แสดงให้เห็นถึงความต้องการของแรงงานด้านเกษตรมีมากส่วนอาชีพนอกภาคเกษตรนั้นยังคงมีจำนวนน้อยกว่าอาชีพในภาคเกษตรอยู่มาก เนื่องจากอาชีพในภาคเกษตรนั้นไม่จำเป็นต้องมีทักษะ เน้นการใช้แรงงาน ดังนั้นความต้องการแรงงานในช่วงก่อนได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษจึงเป็นความต้องการแรงงานด้านเกษตรกรรม ซึ่งรายได้ของแรงงานภาคเกษตรนั้นเป็นรายได้ที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งพิจารณาจากรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรต่อแรงงานภาคเกษตรในปี พ.ศ. 2543 พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อวันของแรงงานภาคเกษตร ได้เพียง 33.50 บาท และในปีพ.ศ. 2550 พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อวันของแรงงานภาคเกษตร ได้เพียง 47 บาท เท่านั้น

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของอาชีพในทั้งสองช่วงนั้นพบว่า แรงงานในภาคเกษตรนั้นมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงคือ มีร้อยละ 75.04 ในปี 2543 ลดลงเหลือร้อยละ 51.06 ในปี 2550 แต่พบว่าผู้มีอาชีพในภาคอุตสาหกรรมคือ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและการประมง กลับมีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น คือ มีร้อยละ 13.45 ในปี 2543 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 21.37 แสดงให้เห็นว่าความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมมีเพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ว่าแรงงานใน

ภาคอุตสาหกรรมจะเพิ่มขึ้นแต่ยังคงเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่าแรงงานภาคเกษตรอยู่มาก เนื่องจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมนั้นยังมีค่าแรงขั้นต่ำที่ถูก จึงไม่สามารถดึงดูดให้แรงงานภาคเกษตรเปลี่ยนเข้าไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม จึงทำให้เห็นว่าแรงงานในพื้นที่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมกันอยู่เป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 5.5 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจำแนกตามสาขาการผลิตในจังหวัดมหาสารคาม

(หน่วย: ล้านบาท)

สาขาการผลิต	2543	ร้อยละ	2550	ร้อยละ
การเกษตรกรรม การล่าสัตว์และป่าไม้	2,913	23.95	3,325	20.89
การประมง	75	0.62	124	0.78
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	31	0.26	34	0.21
การอุตสาหกรรม	961	7.91	1,340	8.42
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	260	2.14	393	2.47
การก่อสร้าง	574	4.72	582	3.65
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมรถยนต์และของใช้	2,911	23.93	3,692	23.20
โรงแรมและภัตตาคาร	54	0.44	77	0.49
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	913	7.50	1,449	9.11
ตัวกลางทางการเงิน	466	3.83	892	5.61
บริการด้านธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์การให้เช่า และการบริการธุรกิจ	822	6.76	1,043	6.55
บริหารราชการแผ่นดินฯ	587	4.83	727	4.57
การศึกษา	1,224	10.06	1,743	10.95
การบริการสุขภาพและ สังคมสงเคราะห์	272	2.23	353	2.22
การบริการชุมชน สังคมและ ส่วนบุคคล	84	0.69	126	0.79
ถูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	15	0.12	15	0.09
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมหาสารคาม	12,161	100.00	15,915	100.00
การผลิตภาคเกษตร	2,988	24.57	3,450	21.67
การผลิตภาคอุตสาหกรรม	1,827	15.02	2,349	14.76
การผลิตภาคการค้าและบริการ	7,346	60.40	10,117	63.57

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 5.6 จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามสาขาการผลิตใน
จังหวัดมหาสารคาม

สาขาการผลิต	2543	ร้อยละ	2550	ร้อยละ
เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	301,202	68.18	270,038	51.02
การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน	408	0.09	-	-
การผลิต	43,255	9.79	87,216	16.48
การก่อสร้าง	10,792	2.44	25,870	4.89
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์	38,967	8.82	44,882	8.48
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	5,597	1.27	4,227	0.8
งานด้านสุขภาพ และงานด้านสังคมสงเคราะห์	1,718	0.39	7,056	1.33
การเป็นสื่อกลางทางการเงิน	-	-	2,063	0.39
กิจกรรมด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และกิจกรรมทางธุรกิจ	-	-	2,572	0.49
การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกันสังคม	-	-	29,754	5.62
การศึกษา	-	-	22,522	4.25
โรงแรม และภัตตาคาร	-	-	25,620	4.84
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	-	-	334	0.06
การประมง	-	-	194	0.04
กิจกรรมด้านบริการชุมชน สังคม และการบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ	-	-	5,712	1.08
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	-	-	1,219	0.23
รวม	401,939	100	529,279	100
เกษตร	301,610	75.04	270,232	51.06
อุตสาหกรรม	54,047	13.45	113,086	21.37
การค้าและบริการ	44,564	11.09	74,729	14.12
อื่นๆ	1,718	0.43	71,232	13.46

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากข้อมูลแบบสอบถามของคนงานในประเด็นการประกอบอาชีพ ก่อนจะมาทำงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป แรงงานเหล่านี้เคยประกอบอาชีพใดมาก่อนและในปัจจุบันยังทำอาชีพนั้นอยู่หรือไม่ พบว่าแรงงานในพื้นที่ส่วนใหญ่เคยประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมมาก่อน และปัจจุบันก็ยังมีแรงงานที่ยังคงทำอาชีพเกษตรกรรมควบคู่ไปกับการทำงานในโรงงานด้วยถึง 26 คน จากการสอบถามคนงาน 30 คน ซึ่งจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างนี้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาประมาณสัดส่วนของแรงงานทั้งหมดในพื้นที่โดยวิธีการประมาณค่าแบบช่วงได้ที่ความเชื่อมั่นที่ 95 % โดยได้ผลการคำนวณดังนี้

ด้วยความเชื่อมั่นที่ 95% สัดส่วนของแรงงานทั้งหมดในพื้นที่ที่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมควบคู่ไปกับการทำงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป มีค่าระหว่าง 0.762 และ 0.903 หมายความว่าแรงงานในภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมควบคู่ไปกับการทำงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปไปด้วย

จากการเก็บข้อมูลของคนงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ได้ทำการสัมภาษณ์แรงงานเกี่ยวกับการทำงานของแรงงานในประเด็นของการประกอบอาชีพพบว่า แรงงานส่วนใหญ่เคยประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมมาก่อนและส่วนใหญ่ในปัจจุบันก็ยังคงทำอยู่ ที่แรงงานส่วนใหญ่ต้องทำเช่นนั้นเนื่องจาก อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ทำต่อเนื่องมาจากครอบครัวและยังคงสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวอยู่ แรงงานเห็นว่าการทำเกษตรกรรมนั้นไม่ได้ทำตลอดทั้งปี ช่วงนอกฤดูการเก็บเกี่ยวก็สามารถประกอบอาชีพอย่างอื่นได้ ซึ่งการทำงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้ามีการจ้างงานเป็นรายวันอยู่แล้วจึงทำให้แรงงานสามารถเข้าออกได้อย่างอิสระและโรงงานก็ต้องการกำลังผลิตเพิ่มอยู่แล้ว

5.2.2 ลักษณะความต้องการแรงงานและอุปทานแรงงานในโรงงานสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป

จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามผู้ประกอบการจำนวน 3 โรงงาน ในโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากนโยบายส่งเสริมการลงทุน พบว่าโรงงานสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีลักษณะของแรงงานคือ ส่วนใหญ่จะมีแรงงานในส่วนปฏิบัติการมากที่สุด คือ พนักงานเย็บ แรงงานส่วนนี้ถือว่าเป็นแรงงานกึ่งฝีมือและเป็นขั้นตอนที่ใช้แรงงานจำนวนมากที่สุด แรงงานส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกอบรมจากโรงงานก่อนเข้าทำงาน และส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่มีอายุอยู่ระหว่าง 25-31 ปี แรงงานส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 95 โดยจะทำงานวันละ 8-10 ชั่วโมง ส่วนการทำงานล่วงเวลาแล้วแต่ความสมัครใจของแรงงาน ได้รับค่าจ้างรายวัน 154 บาท/วัน ที่อยู่อาศัยของคนงานนั้นส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในอำเภอเดียวกับที่โรงงานตั้งอยู่ เช่น คนงานที่ทำงานในโรงงานที่อำเภอเมืองมหาสารคามและอำเภอแกดำ ส่วนแรงงานที่ทำงานในโรงงานที่อำเภอโกสุมพิสัยนั้นมีแรงงานบางส่วนที่อาศัยอยู่ในอำเภอใกล้เคียงกับโรงงาน เช่น อำเภอเชียงยืนและอำเภอบรบือ ซึ่งทางโรงงานมีรถรับส่งเป็นสวัสดิการให้แก่คนงานที่อาศัยอยู่ภายในจังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 5.7 แสดงลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปและลักษณะของแรงงานที่ต้องการเพิ่ม

	ลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป							
	จำนวน	เพศ	อายุ	การศึกษา	ตำแหน่ง	ชั่วโมงทำงาน	ค่าจ้าง	ที่อยู่
อุปสงค์แรงงาน	3,000	ไม่จำกัด	18 ปีขึ้นไป	ประถม,มัธยม	พนักงานตัดเย็บ	8-10 ชม.	154 บาท/วัน	-
อุปทานแรงงาน	3,874	หญิงร้อยละ 73.3 ชายร้อยละ 27.3	25-31	ประถม, มัธยม, ปวช	พนักงานตัดเย็บ	8-10 ชม.	154 บาท/วัน	ภายในจังหวัดมหาสารคาม

ที่มา : การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

จากข้อมูลการเก็บแบบสอบถามในส่วนของความต้องการแรงงานของโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลของโรงงาน พบว่าทุกโรงงานมีความต้องการแรงงานในฝ่ายปฏิบัติการอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในตำแหน่งพนักงานตัดเย็บโรงงานมีความต้องการแรงงาน 3,000 อัตรา ไม่จำกัดเพศ ระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาขึ้นไป โดยจ่ายค่าจ้างเป็นรายวันคือ 154 บาทต่อวัน เนื่องจากโรงงานยังผลิตได้ไม่เต็มกำลังผลิต ถึงแม้ว่าความต้องการแรงงานจะมีเพียง 3,000 อัตรา ซึ่งเมื่อพิจารณาประชากรวัยแรงงานในพื้นที่จะเห็นได้ว่าเป็นจำนวนที่น้อยกว่าประชากรในวัยแรงงานอยู่มาก ปัญหาที่พบสามารถสรุปได้จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลเกี่ยวกับปัญหานี้พบว่า เนื่องจากจังหวัดมหาสารคามในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ทำให้คนในพื้นที่มีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้นและมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น รวมถึงวัยแรงงานที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาก็มักที่จะเลือกไปทำงานยังพื้นที่อื่นที่ได้รับค่าตอบแทนสูงกว่า ทำให้ในพื้นที่ยังคงขาดแคลนแรงงานอยู่

จากตารางที่ 5.8 จะเห็นได้ว่า การศึกษาของแรงงานทั้งหมดในจังหวัดมหาสารคามมีระดับการศึกษาสูงขึ้น กล่าวคือ จำนวนแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, มัธยมศึกษาตอนปลาย, ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษาในปี 2550 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2543

ตารางที่ 5.8 จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามชั้นการศึกษาที่สำเร็จ และเพศ

ระดับการศึกษาที่สำเร็จ	2543	ร้อยละ	ชาย	หญิง	2550	ร้อยละ	ชาย	หญิง
ไม่ได้เรียน	1,121	0.25	37	1,084	5,368	1.01	3,281	2,087
ก่อนประถมศึกษา	1,740	0.39	173	1,567	204,030	38.55	95,687	108,343
ระดับประถมศึกษา	328,705	74.41	184,812	143,893	135,822	25.66	71,445	64,377
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	55,698	12.61	33,638	22,060	65,189	12.32	45,547	19,642
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	21,203	4.80	15,519	5,685	72,908	13.77	46,680	26,225
สายสามัญ	-	-	-	-	65,569	12.39	43,119	22,450
สายอาชีวศึกษา	6,281	1.42	5,591	689	7,275	1.37	3,563	3,711
สายวิชาการศึกษา	-	-	-	-	64	0.01	-	64
ระดับอุดมศึกษา	-	-	-	-	45,742	8.64	19,718	26,024
สายวิชาการ	12,787	2.89	7,350	5,437	17,567	3.32	8,439	9,128
สายวิชาชีพ	4,884	1.11	1,540	3,344	13,436	2.54	3,456	9,981
สายวิชาการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย	-	-	-	-	14,739	2.78	7,823	6,915
การศึกษาอื่น ๆ	9,333	2.11	5,593	3,740	-	-	-	-
ไม่ทราบ	-	-	-	-	220	0.04	220	-
รวม	441,752	100	254,252	187,499	529,279	100.00	282,579	246,699

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.9 ช่วงอายุการจ้างงานแรงงานภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม

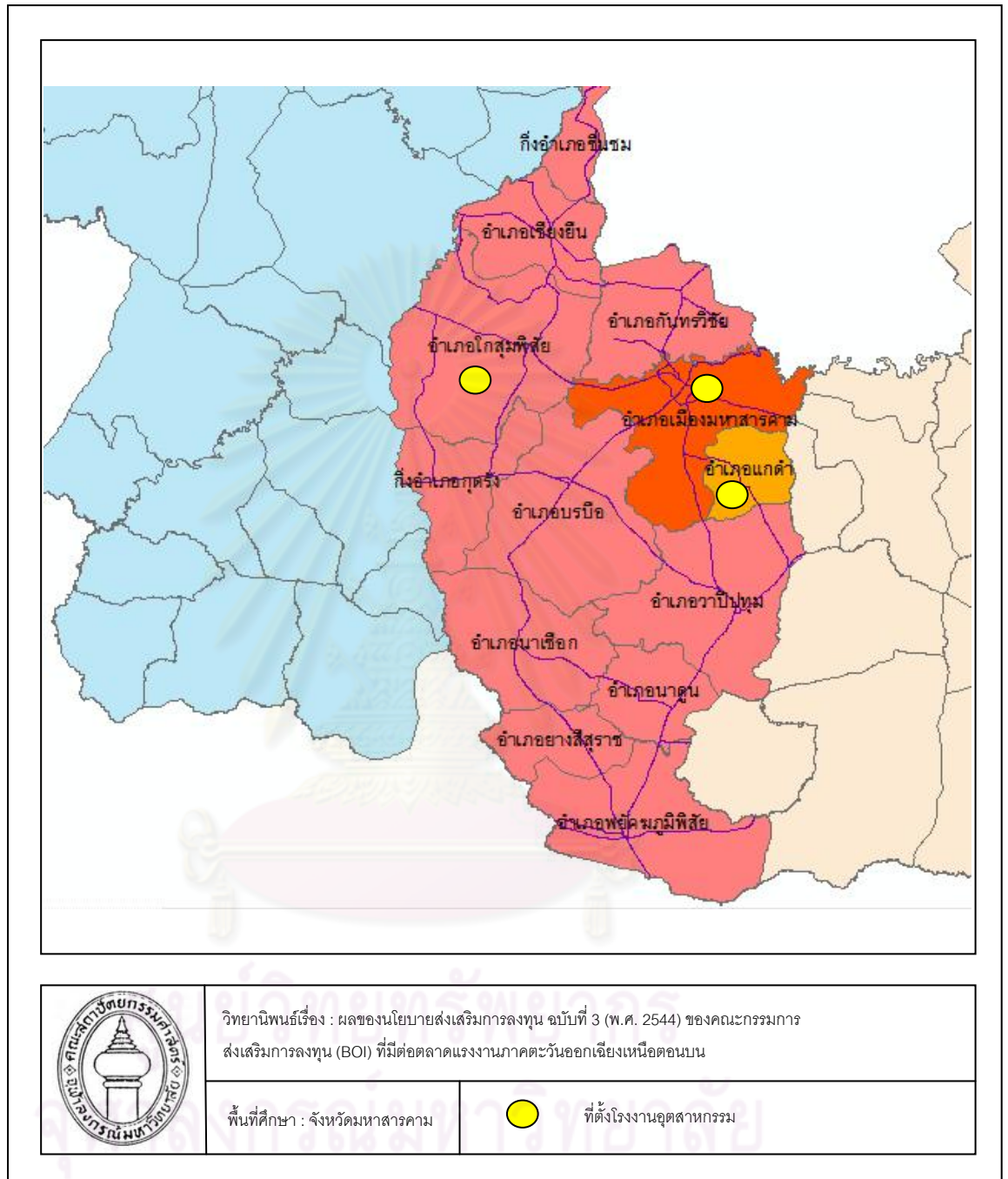
ช่วงอายุ	วัยแรงงาน	ช่วงอายุของการจ้างงานในจังหวัดมหาสารคาม																	
		15-24			25-34			35-39			40-49			50-59			วัยสูงอายุ		
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
รวม	723,910	91,836	91,462	183,298	108,505	105,691	214,196	112,368	113,092	225,460	95,318	97,225	192,543	65,463	70,500	135,963	92,584	109,461	202,045
อำเภอเมือง	110,935	10,283	10,595	20,878	12,023	12,066	24,089	13,020	13,369	26,389	11,252	11,984	23,236	7,750	8,593	16,343	10,923	13,065	23,988
อำเภอแกลง	23,187	2,242	2,034	4,276	2,689	2,571	5,260	2,822	2,757	5,579	2,339	2,302	4,641	1,675	1,756	3,431	2,175	2,564	4,739
อำเภอโกสุมพิสัย	93,428	9,215	8,883	18,098	10,490	10,295	20,785	10,875	11,180	22,055	9,525	9,654	19,179	6,449	6,862	13,311	8,708	10,282	18,990
รวมอุตสาหกรรม	227,550	21,740	21,512	43,252	25,202	24,932	50,134	26,717	27,306	54,023	23,116	23,940	47,056	15,874	17,211	33,085	21,806	25,911	47,717
อำเภอกันทรวิชัย	62,102	6,536	7,633	14,169	6,799	6,444	13,243	7,101	7,228	14,329	5,899	6,057	11,956	4,013	4,392	8,405	5,928	7,154	13,082
อำเภอเชียงยืน	48,443	4,515	4,380	8,895	5,311	5,206	10,517	5,949	5,896	11,845	5,098	5,156	10,254	3,286	3,646	6,932	4,684	5,646	10,330
อำเภอบรบือ	83,472	8,111	7,957	16,068	9,386	8,902	18,288	9,966	10,039	20,005	8,582	8,530	17,112	5,794	6,205	11,999	8,612	10,142	18,754
อำเภอนาเชือก	47,469	4,698	4,575	9,273	5,769	5,484	11,253	5,620	5,526	11,146	4,672	4,717	9,389	3,101	3,307	6,408	4,079	4,949	9,028
อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย	66,491	6,416	6,375	12,791	8,041	7,903	15,944	7,997	7,742	15,739	6,437	6,438	12,875	4,448	4,694	9,142	6,406	7,307	13,713
อำเภอนาหว้า	85,602	8,063	7,813	15,876	10,536	10,133	20,669	9,926	9,932	19,858	8,111	8,309	16,420	6,191	6,588	12,779	9,646	11,261	20,907
อำเภอนาดูน	27,754	2,687	2,629	5,316	3,475	3,290	6,765	3,243	3,141	6,384	2,709	2,702	5,411	1,912	1,966	3,878	2,651	3,188	5,839
อำเภอยางสีสุราช	27,282	2,539	2,528	5,067	3,283	3,109	6,392	3,378	3,230	6,608	2,732	2,733	5,465	1,796	1,954	3,750	2,519	2,992	5,511
อำเภอภูดั่ง	28,607	2,959	2,762	5,721	3,273	3,097	6,370	3,493	3,415	6,908	2,962	2,842	5,804	1,851	1,953	3,804	2,597	2,868	5,465

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติและกองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน

จากตาราง 5.9 จะเห็นได้ว่าจังหวัดมหาสารคามมีประชากรวัยแรงงานทั้งหมดจำนวน 723,910 คน จากการสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าแรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในอำเภอเดียวกับที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่อยู่ต่างอำเภอซึ่งแรงงานจำนวนนั้นคือแรงงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในอำเภอโกสุมพิสัย ซึ่งเป็นโรงงานขนาดใหญ่มีรถรับส่งไว้บริการแรงงานที่อยู่ต่างอำเภอ ดังนั้นเมื่อพิจารณาจำนวนแรงงานเฉพาะอำเภอที่มีโรงงานตั้งอยู่ เนื่องจากแรงงานที่อยู่อำเภอที่ไกลจากอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมนั้นไม่สามารถแบกรับค่าจ่ายใช้ในการที่จะเดินทางมาทำงานได้ เช่น ค่าเช่าบ้าน เป็นต้น เนื่องจากค่าแรงในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าค่อนข้างมีราคาต่ำ ดังนั้นแรงงานที่เป็นอุปทานของโรงงานอุตสาหกรรมจึงเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมของทั้งสามอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอแกดำและอำเภอโกสุมพิสัยมีจำนวน 227,550 คน และจากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องของการลักษณะแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและจากแบบสอบถามพบว่าลักษณะแรงงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอนั้น แรงงานที่ทำงานตัดเย็บในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป จะมีอายุอยู่ระหว่าง 25-35 ปี และส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กลุ่มอุปทานแรงงานของจังหวัดมหาสารคามจึงเป็นเหลือเพียงวัยแรงงานที่มีช่วงอายุระหว่าง 25-35 ปีและเป็นเพศหญิง มีจำนวนเหลือเพียง 24,932 คน ถึงแม้ว่าจำนวนอุปทานแรงงานยังมีจำนวนที่มากกว่าอุปสงค์แรงงานที่ต้องการ 3,000 อัตรา แต่อุปทานแรงงาน 24,932 คน ก็ไม่ได้เป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมด ซึ่งส่วนหนึ่งประกอบอาชีพในสาขาอื่นๆ มีการอพยพออกไปทำงานนอกพื้นที่ รวมถึงทัศนคติที่ไม่นิยมทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้กลุ่มอุปทานแรงงานจริงๆ นั้นเหลือเพียงจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับแรงงานทั้งหมด ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จะเห็นได้ว่าจำนวนแรงงานทั้งหมดที่มีในพื้นที่ไม่ได้เป็นแรงงานที่มารองรับอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากลักษณะของแรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นแรงงานที่มีค่าจ้างต่ำ แรงงานที่เข้ามาทำงานก็จะเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในอำเภอเดียวกับที่ตั้งโรงงาน เนื่องจากค่าแรงที่ได้รับนั้นไม่คุ้มค่ากับการเดินทาง แรงงานบางส่วนจึงย้ายออกไปหางานยังพื้นที่อื่น เช่น จังหวัด ขอนแก่น นครราชสีมา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีรายได้ขั้นต่ำที่สูงกว่า นอกจากนี้หากพิจารณาจากค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่าจังหวัดมหาสารคามอยู่ในกลุ่มที่มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำราคาถูก ซึ่งเป็นเหตุผลให้ไม่มีแรงดึงดูดให้แรงงานจากพื้นที่อื่นเข้ามาหางานทำ

ดังนั้นแท้จริงแล้วกลุ่มอุปทานที่แท้จริงของแรงงานในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นเพียงกลุ่มแรงงานบางส่วนของจังหวัด ไม่ใช่ประชากรวัยแรงงานทั้งหมดของจังหวัด

แผนที่ 5.2 แสดงการกระจุกตัวของแรงงานในจังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 5.10 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

(หน่วย : บาท)

ปี	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
อัตราค่าจ้างขั้นต่ำพื้นฐาน	133	133	133	133	137	139	143	144
กาฬสินธุ์	130	133	133	135	135	139	144	149
นครพนม	130	133	133	135	135	139	144	149
มหาสารคาม	130	133	133	133	133	137	142	146
ร้อยเอ็ด	130	133	133	133	135	139	142	146
สกลนคร	130	133	133	133	135	139	142	146
หนองคาย	130	133	133	133	135	139	144	146
หนองบัวลำภู	130	133	133	135	135	139	142	146
อุดรธานี	130	133	133	133	135	139	145	150
ขอนแก่น	130	133	136	136	140	144	148	150
มุกดาหาร	130	133	133	135	139	142	146	148

ที่มา : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

จากข้อมูลแบบสอบถามของแรงงานที่เป็นกลุ่มอุปทานแรงงานในพื้นที่นั้น เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมควบคู่กัน ซึ่งเมื่อพิจารณาในเรื่องของรายได้ นั้น เมื่อนำรายได้ต่อวันที่แรงงานจะได้จากทั้งสองภาคการผลิตมารวมกัน จะทำให้แรงงานมีรายได้เฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 201 บาท (ภาคอุตสาหกรรม 154 บาท+ภาคเกษตรกรรม 47 บาท) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีรายได้ที่มากกว่าค่าจ้างขั้นต่ำในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (191 บาท) รวมไปถึงการทำงานในภูมิภาคอื่นที่มีค่าครองชีพต่ำกว่าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและไม่ต้องเสียค่าเช่าที่พักด้วย เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้แรงงานส่วนนี้ยังคงทำงานในพื้นที่ และจากการสอบถามพบว่า มีแรงงานบางส่วนที่ออกไปทำงานยังพื้นที่อื่นได้อพยพกลับมาทำงานในพื้นที่ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า หลังจากมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษเข้ามา ทำให้ตลาดแรงงานในจังหวัดมหาสารคามมีการเปลี่ยนแปลงในด้านของอุปสงค์แรงงาน จากที่เคยมีความต้องการเฉพาะแรงงานในภาคเกษตรกรรม แต่เมื่อได้รับนโยบายทำให้มีความต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ในหมวดอุตสาหกรรมเบา ได้แก่ประเภทอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป แต่แรงงานในภาคเกษตรกรรมก็ยังเป็นแรงงานที่มีสัดส่วนมากที่สุดจากแรงงานทั้งหมดเช่นเดิม แสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้าน

อาชีพของคนในพื้นที่ดังเช่นในเขตอุตสาหกรรมอื่นๆ แต่เป็นเหมือนอาชีพเสริมที่ทำให้คนมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากไม่มีแรงดึงดูดในเรื่องของค่าแรงที่มีอัตราค่อนข้างต่ำ อีกทั้งยังพบว่าอุตสาหกรรมในพื้นที่ไม่ได้มีแรงดึงดูดให้คนจากพื้นที่อื่นอพยพเข้ามาทำงาน สาเหตุเนื่องมาจาก จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีค่าจ้างขั้นต่ำถูกเมื่อเทียบกับค่าจ้างขั้นต่ำของพื้นที่อื่นๆ(ตารางที่ 5.11) จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นสาเหตุมาจากการที่นโยบายส่งเสริมการลงทุนมุ่งเน้นไปเฉพาะเรื่องการทำสิทธิประโยชน์แก่โรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ไม่ได้คำนึงถึงแรงงานที่จะมารองรับอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.11 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของแต่ละจังหวัดในประเทศไทย

เขตท้องที่บังคับใช้	อัตราค่าจ้างขั้นต่ำพื้นฐาน	อัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่กำหนด
ปี 2543		
กรุงเทพมหานคร, นครปฐม, ปทุมธานี, นนทบุรี, สมุทรสาคร, สมุทรปราการ และภูเก็ต		162
ชลบุรี, เชียงใหม่, นครราชสีมา, พังงา, ระนอง และสระบุรี		140
จังหวัดที่เหลืออีก 63 จังหวัด	130	130
ปี 2550		
ทั่วประเทศ		
กรุงเทพมหานคร, นครปฐม, นนทบุรี, ปทุมธานี, สมุทรปราการ และสมุทรสาคร		191
ภูเก็ต		186
ชลบุรี สระบุรี		172
พระนครศรีอยุธยา		168
ฉะเชิงเทรา		162
ระยอง		161
นครราชสีมา พังงา ระนอง		160
เชียงใหม่		159
กระบี่ ปราจีนบุรี ลพบุรี		156
กาญจนบุรี		155
เพชรบุรี		154
จันทบุรี ราชบุรี		152
ชุมพร, ตรด, ลำปาง, ลำพูน, สุโขทัย อุบลราชธานี และสุพรรณบุรี		150
กาฬสินธุ์, ขอนแก่น, นครพนม, นครศรีธรรมราช,		148
นราธิวาส, บุรีรัมย์, บัตตานี, ยะลา, สตูล หนองคาย		
กำแพงเพชร, นครนายก, นครสวรรค์, พัทลุง		147
เพชรบูรณ์, สุราษฎร์ธานี อุตรดิตถ์		
ชัยนาท, ชัยภูมิ, เชียงราย, มหาสารคาม , มุกดาหาร, ยโสธร		146
ร้อยเอ็ด, สกลนคร, หนองบัวลำภู อุทัยธานี		
พิจิตร, แม่ฮ่องสอน, อำนาจเจริญ		145
ตาก พิษณุโลก สุรินทร์		144
น่าน พะเยา แพร่ ศรีสะเกษ	147	143

ที่มา : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

การพิจารณาค่าสหสัมพันธ์เพื่อตอบสนองมติฐานของงานวิจัยที่ว่า เมื่อมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษในพื้นที่จะทำให้แรงงานที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามเปลี่ยนจากแรงงานภาคเกษตรไปเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรม โดยพิจารณาจากจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออกและค่าจ้างขั้นต่ำ จากสมมติฐานเป็นเหตุผลในการเลือกข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่กล่าวมาดังนี้ การหาความสัมพันธ์ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมกับจำนวนแรงงานภาคเกษตรและแรงงานภาคอุตสาหกรรม ว่าเมื่อมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นหรือลดลงมีความสัมพันธ์กับแรงงานในภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือไม่ ความสัมพันธ์ของจำนวนแรงงานภาคอุตสาหกรรมกับค่าจ้างขั้นต่ำ คือเมื่ออัตราค่าจ้างขั้นต่ำเพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์กับแรงงานภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือไม่ และความสัมพันธ์ของจำนวนคนย้ายเข้าย้ายออกกับแรงงานภาคอุตสาหกรรมว่าเมื่อมีจำนวนคนย้ายเข้าย้ายออกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงสัมพันธ์กับแรงงานภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือไม่ ซึ่งจากการวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 5.12 ค่าจ้างขั้นต่ำ จำนวนโรงงาน จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออก และจำนวนแรงงานในจังหวัดมหาสารคาม

ปี	ค่าจ้างขั้นต่ำ	จำนวนโรงงาน	จำนวนคนย้ายเข้า	จำนวนคนย้ายออก	แรงงานทั้งหมด	แรงงานภาคเกษตร		แรงงานภาคอุตสาหกรรม	
						จำนวน	สัดส่วนต่อแรงงานทั้งหมด	จำนวน	สัดส่วนต่อแรงงานทั้งหมด
2540	128	7	40,064	33,695	568,723	478,492	84.13	4,569	0.80
2541	130	11	39,656	31,458	397,092	223,800	56.36	4,742	1.19
2542	130	18	38,309	33,870	379,028	250,784	66.17	4,678	1.23
2543	130	22	43,674	37,904	441,750	301,230	68.19	4,415	1.00
2544	133	28	40,313	37,051	504,606	266,150	52.74	4,436	0.88
2545	133	36	36,147	33,031	513,409	268,856	52.37	6,559	1.28
2546	133	47	39,846	35,986	545,937	263,278	48.22	13,491	2.47
2547	133	54	48,406	50,813	559,593	303,490	54.23	10,786	1.93
2548	137	57	43,249	41,051	500,062	287,179	57.43	12,252	2.45
2549	142	65	40,303	39,761	520,134	286,523	55.09	10,991	2.11
2550	146	77	38,605	38,565	529,279	266,349	50.32	10,920	2.06

ที่มา : จากสำนักงานสถิติแห่งชาติและจากการคำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 5.13 ค่าสัมพัทธ์ของค่าจ้างขั้นต่ำ จำนวนโรงงาน จำนวนประชากรย้ายเข้า ย้ายออกและจำนวนแรงงานในจังหวัดมหาสารคาม

	ค่าสัมพัทธ์				
	จำนวนโรงงาน : แรงงานภาคเกษตร	จำนวนโรงงาน : แรงงาน ภาคอุตสาหกรรม	จำนวนคนย้ายเข้า : แรงงานภาคอุตสาหกรรม	จำนวนคนย้ายออก : แรงงานภาคอุตสาหกรรม	ค่าจ้างขั้นต่ำ : แรงงาน ภาคอุตสาหกรรม
ช่วงก่อนมี BOI	-0.37	0.4	0.28	-0.39	0.86
ช่วงหลังมี BOI	0.08	0.69	-0.51	0.28	0.35

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 5.12 จะเห็นได้ว่าช่วงก่อนมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์แบบผกผันกับแรงงานภาคเกษตร (ค่าสัมพัทธ์ = - 0.37) คือ ในกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจะทำให้แรงงานในภาคเกษตรลดลง เมื่อมาพิจารณาจำนวนโรงงานต่อแรงงานภาคอุตสาหกรรมในช่วงก่อนมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนพบว่า มีความสัมพันธ์แบบแปรผันตรง (ค่าสัมพัทธ์ = 0.4) หมายความว่า ในช่วงก่อนมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้น ทำให้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น นั่นก็คือแรงงานในภาคเกษตรได้ย้ายเข้าสู่แรงงานในภาคอุตสาหกรรมหรือได้เคลื่อนย้ายไปเป็นแรงงานประเภทอื่น แต่ในช่วงหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน พบว่าค่าสัมพัทธ์ของจำนวนโรงงานกับแรงงานภาคเกษตรนั้นไม่สัมพันธ์กัน (ค่าสัมพัทธ์ = 0.08) คือไม่ว่าจำนวนโรงงานจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ไม่ได้ส่งผลให้แรงงานภาคเกษตรเปลี่ยนแปลงไปด้วย เนื่องจากในช่วงก่อนมีนโยบายนั้นแรงงานในภาคเกษตรส่วนหนึ่งได้เคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมแล้ว แต่ในช่วงหลังที่มีนโยบาย ความสัมพันธ์ของจำนวนโรงงานกับแรงงานภาคอุตสาหกรรมยังคงแปรผันตรง (ค่าสัมพัทธ์ = 0.69) คือเมื่อจำนวนโรงงานที่เพิ่มมากขึ้นแรงงานภาคอุตสาหกรรมก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งอธิบายได้ว่าด้วยความสัมพันธ์ของค่าจ้างขั้นต่ำกับแรงงานภาคอุตสาหกรรมที่แปรผันตรงของทั้งสองช่วง (ค่าสัมพัทธ์ = 0.86 ในช่วงก่อน และค่าสัมพัทธ์ = 0.35) แสดงว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่เพิ่มมากขึ้นเป็นตัวดึงดูดให้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงก่อนที่มีนโยบายที่อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดมหาสารคามเพิ่มขึ้นเรื่อย แต่สัมพัทธ์น้อยลงในช่วงหลังที่มีนโยบาย เนื่องจากเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดมหาสารคามถือว่าน้อยมาก ซึ่งทำให้ไม่สามารถดึงดูดแรงงานต่างพื้นที่ให้เข้ามาทำงานในจังหวัดมหาสารคามได้ ซึ่งแรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นนั้นคือแรงงานที่อยู่ในพื้นที่ที่สามารถอธิบายได้โดยค่าสัมพัทธ์ของแรงงานภาคอุตสาหกรรมกับอัตราการย้ายเข้าจะเห็นว่ามีค่าสัมพัทธ์กันแบบแปรผกผัน (ค่าสัมพัทธ์ = -0.51) คือ อัตราการย้ายเข้าถึงแม้จะมีน้อยแต่ทำให้แรงงานเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าแรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นก็คือแรงงานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ส่วนแรงงานเกษตรที่มีเป็นจำนวนมาก

ถึงแม้ว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจะเพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าแรงงานในภาคเกษตรไม่ได้เข้ามาเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมอย่างเต็มตัวแต่ได้ทำอาชีพทั้งสองควบคู่กันไปซึ่งสอดคล้องจากข้อมูลจากแบบสอบถามของคณงาน ดังนั้นสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนทำให้เกิดการเปลี่ยนงานจากภาคเกษตรกรรมไปเป็นภาคอุตสาหกรรมนั้นเป็นสมมติฐานที่ผิด เนื่องจากข้อเท็จจริงแล้วเป็นการประกอบอาชีพทั้งด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมควบคู่กันไป

จากการศึกษาลักษณะและสภาวะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามและจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า นโยบายส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ได้กำหนดให้มีเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนั้น ทำให้เกิดการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเบาประเภทโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากที่สุด ในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าโครงสร้างของอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามที่สำคัญประกอบด้วยอุตสาหกรรมรับช่วงการผลิต ประเภทของอุตสาหกรรมรับช่วงการผลิตที่สำคัญก็ได้แก่ อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งอุตสาหกรรมประเภทนี้เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมากและเป็นแรงงานราคาถูก จึงทำให้จังหวัดมหาสารคามมีการเติบโตในอุตสาหกรรมประเภทนี้มาก เนื่องจากมีค่าแรงขั้นต่ำที่ถูกมากเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น แต่เมื่อมาศึกษาถึงสภาวะตลาดแรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าพบว่า โรงงานอุตสาหกรรมยังคงมีความต้องการแรงงานในการผลิตอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากอุปทานแรงงานในพื้นที่ไม่ได้เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมด เพราะติดข้อจำกัดเกี่ยวกับขอบเขตเชิงพื้นที่ของกลุ่มอุปทานแรงงาน เนื่องจากภาครัฐคาดว่ากรณีโรงงานเข้ามาตั้งจะทำให้แรงงานที่มีในจังหวัดเข้ามาทำงานในโรงงาน แต่แท้จริงแล้วพบว่า กลุ่มแรงงานที่เข้าสู่โรงงานจะมีเฉพาะแรงงานที่อาศัยอยู่ในอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหรือใกล้เคียงเท่านั้น เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีค่าแรงถูก ทำให้แรงงานไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ นอกจากนี้จังหวัดอื่นๆที่มีค่าแรงสูงกว่า เช่น นครราชสีมา ขอนแก่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก็ยังดึงดูดให้คนในพื้นที่อพยพออกไปทำงานมากกว่า รวมถึงประชากรวัยแรงงานที่เพิ่งสำเร็จการศึกษามักจะหาเลือกหางานอื่นที่ไม่ใช่ทำงานในโรงงานทำก่อนและแรงงานที่เหลือส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพด้านการเกษตรจึงไม่เข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรม

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

6.1 ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนบน

นโยบายส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยเฉพาะท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำ นั่นก็คือเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ มีการจูงใจให้ผู้ลงทุนเข้าไปลงทุนยังเขตนี้ โดยจะได้รับสิทธิประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีต่างๆมากกว่าเขตส่งเสริมการลงทุนเขตอื่น ซึ่งจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขต 3 พิเศษ ซึ่งจัดว่าเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีรายได้ต่ำ ดังนั้นเพื่อต้องการให้มีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้นจึงมีการใช้นโยบายนี้เพื่อเป็นการดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนสร้างโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นเมื่อมีการลงทุนในพื้นที่เพิ่มขึ้นก็จะเป็นการสร้างงานให้แก่คนในพื้นที่ด้วย และทำให้จังหวัดมีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น แต่จากการศึกษากลับพบว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนยังคงมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น เนื่องจากจังหวัดส่วนใหญ่ยังคงห่างไกลจากแหล่งตลาด ทำให้ไม่คุ้มค่ากับการมาลงทุนในอุตสาหกรรมบางประเภท รวมถึงจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่อยู่ในเขต 3 พิเศษ นั้นยังขาดแคลนสาธารณูปโภคต่างๆอยู่มาก การเข้ามาลงทุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรมจึงจะต้องมาลงทุนเรื่องของสาธารณูปโภคก่อน เช่น ในการตัดถนน ต่อน้ำประปา ไฟฟ้าเข้ามาใช้ ซึ่งจะทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูงมาก จึงเป็นเหตุผลทำให้มีการเข้ามาลงทุนน้อย อีกสาเหตุหนึ่งคือ จากนโยบายที่มีข้อกำหนดในการขอสิทธิประโยชน์นั้น จะต้องเป็นโรงงานที่มีเงินลงทุนไม่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท แต่โรงงานส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนั้นส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดเล็กหรือเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว ใช้แรงงานน้อยคือมีเพียงคนในครอบครัว และมีเงินลงทุนน้อย มีจำนวนเงินลงทุนต่ำกว่า 1 ล้านบาทตามที่กำหนดเป็นส่วนมาก จึงทำให้ไม่สามารถขอสิทธิประโยชน์ได้ ซึ่งในขณะนี้ทางคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้มีการแก้ไขปัญหานี้ คือ มีการออกประกาศขึ้นในปี พ.ศ.2553 (ประกาศคณะกรรมการที่ 1/2553) เพื่อให้มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มากขึ้นโดยกำหนดเงื่อนไขเงินลงทุนขั้นต่ำของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมเพียง 500,000 บาท ซึ่งคาดว่าจะทำให้มีโรงงานเข้ารับการส่งเสริมการลงทุนมากขึ้น

สรุปได้ว่า นโยบายส่งเสริมการลงทุนมีผลต่อการลงทุนและการจ้างงานในระดับประเทศสูงมาก เนื่องจากมีการลงทุนสูงในเขต 1 เขต 2 และเขต 3 ในจังหวัดหลักๆของภูมิภาค เมื่อมา

พิจารณาในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่าทั้งมูลค่าการลงทุนและจำนวนแรงงานมีสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับการลงทุนและแรงงานทั้งหมดในประเทศ แต่เมื่อพิจารณาในแง่การเติบโตของอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนั้น พบว่ามีสัดส่วนที่เติบโตขึ้นเรื่อยๆทั้งในด้านเงินลงทุนและการจ้างงาน

6.2 พื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและเงินลงทุน พบว่า สาขาอุตสาหกรรมที่มีการเพิ่มขึ้นมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนคืออุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา ประกอบไปด้วยอุตสาหกรรมหลัก 2 สาขา คือ อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า และอุตสาหกรรมทำเครื่องเรือน จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นของทั้งจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและเงินลงทุนมากที่สุด โดยอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตมากที่สุด

เมื่อวิเคราะห์ลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามหลังที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษเข้ามาพบว่า อุตสาหกรรมเบาเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ในจังหวัดมหาสารคาม โดยมีการเพิ่มขึ้นทั้งด้านจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและเงินลงทุน โดยประเภทของโรงงานที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นในหมวดนี้มากที่สุดคือ โรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป จากเดิมก่อนจะมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ จังหวัดมหาสารคามมีโรงงานประเภทอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งสิ้น 9 โรงงาน มีแรงงานรวม 769 คน และเงินลงทุน 35,645,000 บาท แต่หลังจากได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเข้ามาในพื้นที่ ทำให้จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าได้เพิ่มเป็น 13 โรงงาน และมีคนงานรวมทั้งสิ้น 4,443 คน ซึ่งเมื่อเทียบสัดส่วนของจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงาน และจำนวนเงินลงทุนระหว่างโรงงาน อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนและโรงงานที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน พบว่าในจำนวน 13 โรงงานของอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้น เป็นโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุนเพียง 3 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 23 จากโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมด ส่วนโรงงานที่เหลือนั้นเป็นเพียงโรงงานขนาดเล็กที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุน ด้านการจ้างงาน พบว่าอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีแรงงานรวม 4,443 คน เป็นแรงงานในโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุนจำนวน 3,874 คิดเป็น 87.19 ของแรงงานในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมด ด้านเงินลงทุน อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีเงินลงทุนรวมทั้งสิ้น 681,451,000 บาท เป็นเงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุน 484,336,000 คิดเป็นร้อยละ 71.07 จะเห็นได้ว่า แม้ว่าจำนวน

โรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์จะมีจำนวนน้อยกว่าโรงงานที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ แต่กลับมีจำนวนแรงงาน และเงินลงทุนในสัดส่วนที่สูงกว่า เป็นเพราะโรงงานเหล่านี้เป็นโรงงานขนาดใหญ่ มีเงินลงทุนและการจ้างงานสูง แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของแรงงานในจังหวัดมหาสารคาม เป็นผลมาจากการได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ

ในด้านตลาดแรงงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านอุปสงค์ของตลาดแรงงานเนื่องจากช่วงก่อนได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ แรงงานส่วนใหญ่ในจังหวัดมหาสารคามมีอาชีพในภาคเกษตรกรรมมากที่สุด แต่ในช่วงหลังที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ มีการเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยประเภทอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตมากที่สุด ดังนั้นความต้องการแรงงานในพื้นที่หรืออุปสงค์แรงงาน จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากแรงงานเพื่อการเกษตรมาเป็นแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า ด้านอุปทานแรงงาน หากพิจารณาจากจำนวนประชากรในวัยแรงงาน จะพบว่ามีกำลังแรงงานที่พร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรม แต่กลับพบว่ายังมีความต้องการแรงงานของโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากประชากรวัยแรงงานที่เป็นกลุ่มอุปทานของโรงงานโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นเพียงบางส่วนของประชากรวัยแรงงานทั้งหมด ด้วยข้อจำกัดในเรื่องของค่าแรงขั้นต่ำที่มีราคาถูกไม่สามารถทำให้แรงงานที่อยู่พื้นที่อื่นที่ไม่ใช่อำเภอที่โรงงานตั้งอยู่นั้น เดินทางมาทำงานได้เนื่องจากไม่คุ้มค่ากับการเดินทาง แรงงานบางส่วนจึงย้ายออกไปหางานยังพื้นที่อื่น เช่น จังหวัด ขอนแก่น นครราชสีมา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีรายได้ขั้นต่ำที่สูงกว่า นอกจากนี้หากพิจารณาจากค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่าจังหวัดมหาสารคามอยู่ในกลุ่มที่มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำราคาถูก ซึ่งเป็นเหตุผลให้ไม่มีแรงดึงดูดให้แรงงานจากพื้นที่อื่นเข้ามาหางานทำ ดังนั้นแล้วกลุ่มอุปทานที่แท้จริงของแรงงานในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นเพียงกลุ่มแรงงานบางส่วนจังหวัด ไม่ใช่ประชากรวัยแรงงานทั้งหมดของจังหวัด

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า หลังจากมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษเข้ามา ทำให้ตลาดแรงงานในจังหวัดมหาสารคามมีการเปลี่ยนแปลงในด้านของอุปสงค์แรงงาน คือทำให้มีความต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรมเบา ในประเภทอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพิ่มขึ้นจากที่เคยมีแต่ความต้องการเฉพาะแรงงานในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น แต่ยังคงพบว่าแรงงานในภาคเกษตรกรรมก็ยังคงมีความต้องการเช่นเดิม เนื่องจากแรงงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปยังคงออกจากการเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมมาเป็นแรงงานในภาคเกษตรในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพของคนในพื้นที่ แต่เป็นการเพิ่มอาชีพทำให้คนมีรายได้เพิ่มขึ้น และแรงงานส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นแรงงานในพื้นที่ไม่ได้เกิดการอพยพของแรงงานนอกพื้นที่เข้ามา

6.3 การอภิปรายผลเชิงนโยบาย

จากการศึกษาผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีข้อค้นพบระหว่างการศึกษาที่สำคัญว่า การที่รัฐบาลได้ใช้การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อช่วยกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการลงทุนที่มากขึ้น โดยทั่วไปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้นได้แก่ ที่ดิน ทุน แหล่งวัตถุดิบ แรงงาน เป็นต้น แต่จะเห็นได้ว่านโยบายส่งเสริมการลงทุนนั้นได้มุ่งเน้นการพัฒนาไปยังปัจจัยด้านทุนเป็นหลัก คือให้สิทธิประโยชน์ด้านต่างๆแก่ผู้มาลงทุนเพื่อเป็นการดึงดูด เช่น การยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร ยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบ งดเว้นค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า เป็นต้น รวมถึงการที่นโยบายมุ่งพัฒนาไปที่จังหวัดส่วนภูมิภาคซึ่งจังหวัดเหล่านั้นยังคงมีที่ดินราคาถูกและมีแรงงานราคาถูกเป็นจำนวนมาก แต่จากผลการศึกษาพบว่า การให้สิทธิประโยชน์แก่โรงงานนั้นดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนในพื้นที่ศึกษามีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นแต่กลับพบว่าโรงงานยังคงมีความต้องการแรงงานเพิ่มอยู่ ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่าสาเหตุเกิดจาก อุตสาหกรรมที่เติบโตขึ้นเป็นประเภทที่ต้องการใช้แรงงานมาก แต่มีค่าแรงค่อนข้างถูก จึงไม่สามารถดึงดูดแรงงานให้เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้ รวมถึงการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่กระจุกตัวอยู่เพียงไม่กี่อำเภอ ทำให้แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกับที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากถ้าเป็นแรงงานที่อยู่นอกพื้นที่นั้นจะไม่สามารถรับภาระเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้เพราะค่าแรงที่ได้รับนั้นถือว่าเป็นค่าแรงที่ถูก แรงงานส่วนนั้นจึงเลือกที่จะไปทำงานยังพื้นที่ที่ได้รับค่าจ้างที่สูงกว่า เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมากกว่า ทำให้ในพื้นที่ยังขาดแคลนแรงงานอยู่

6.4 ข้อเสนอแนะ

ในส่วนของภาครัฐ

จากการศึกษานโยบายส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆเพื่อส่งเสริมการลงทุน แต่กลับพบว่าการลงทุนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนยังคงมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น เนื่องจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนไม่ได้มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน ทำให้ไม่มีความสอดคล้องกันของโรงงานอุตสาหกรรมและแรงงานในการผลิต จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่ายังมีความต้องการแรงงานอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากแรงดึงดูดด้านค่าจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้ายังมีไม่มากพอ ทำให้แรงงานบางส่วนอพยพออกนอกพื้นที่ รวมถึงแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมบางส่วนยังคงประกอบอาชีพ

เกษตรกรรมไปพร้อม ปัญหาที่ตามมาโรงงานจะขาดกำลังผลิตในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ทำให้ผลิตได้ไม่เต็มกำลัง ดังนั้นควรมีการแก้ไขนโยบายให้มีการส่งเสริมด้านแรงงานด้วย

และในอนาคตที่จะเกิดความร่วมมือกันทางการค้าเสรีกับต่างประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) จะทำให้การเคลื่อนย้ายของแรงงานมีเสรีและคล่องตัวมากขึ้น หากภาครัฐยังคงไม่มีนโยบายเกี่ยวกับการสนับสนุนแรงงาน เช่น การยกระดับฝีมือแรงงาน อาจจะทำให้เกิดปัญหาแรงงานอพยพออกจากพื้นที่ หรือมาตรการเกี่ยวกับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่จะเป็นตัวดึงดูดให้แรงงานเข้ามาทำงานในพื้นที่หากยังไม่มีมาตรการแก้ไขปรับปรุง อาจทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานมากยิ่งขึ้นในอนาคต รวมไปถึงอาจเกิดการโยกย้ายของโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่มีแรงงานราคาถูกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอต้องการแรงงานในการผลิตเป็นจำนวนมากและเป็นแรงงานราคาถูก ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับจังหวัดมหาสารคาม และตัวนโยบายส่งเสริมการลงทุนอาจจะก่อให้เกิดผลแก่พื้นที่ใดๆต่อไปในอนาคต

ในส่วนของผู้ประกอบการ

จะเห็นได้ว่าอุปสงค์ของโรงงานนั้นต้องการแรงงานกึ่งฝีมือทางการตัดเย็บ ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มากกว่าที่ผ่านมา โดยเน้นการฝึกอบรมให้แก่แรงงานไร้ฝีมือหรือกึ่งฝีมือในระดับการผลิต ทั้งนี้เพื่อยกระดับฝีมือและทักษะให้แก่แรงงานกลุ่มนี้ เนื่องจากเป็นแรงงานส่วนใหญ่ของกิจการ รวมถึงควรปรับปรุงและจัดการเรื่องค่าจ้างแรงงาน ให้มีความเป็นธรรมหรือมีความมั่นคงมากขึ้นเพื่อเป็นจูงใจให้แรงงานอุทิศตัวในการทำงานและเพื่อลดอัตราการเข้าออกของแรงงานซึ่งส่งผลต่อทั้งผู้ประกอบการที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสรรหาแรงงานหรือทำให้ขาดกำลังผลิต ส่วนแรงงานนั้นก็ไม่สามารถสั่งสมความรู้และทักษะเฉพาะด้านไว้ได้

ในส่วนของการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาการเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามซึ่งเป็นจังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนมากที่สุดเท่านี้ ด้วยข้อจำกัดทางด้านเวลาของผู้วิจัย ดังนั้นหากจะมีการศึกษาเรื่องนี้ต่อไป ควรทำการศึกษาทุกจังหวัดที่ได้รับนโยบาย เพื่อที่จะได้เห็นภาพรวมของผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่และผลที่เกิดกับตลาดแรงงานของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนทั้งหมด เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายในพื้นที่ต่างๆต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การจัดหางาน,กรม, รายงานการสำรวจความต้องการแรงงานและการขาดแคลนแรงงาน ปี 2549. กรุงเทพมหานคร.

เกษมสันต์ จิณณวาโส, แนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการปรับทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงานในทศวรรษหน้าเพื่อเปิดประตูการค้าสู่อินโดจีน.

กรุงเทพมหานคร: กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2537.

จุฑา มนต์ไพบูลย์, การวิเคราะห์ตลาดแรงงาน: แนวคิดเชิงทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

จำนงค์ สมประสงค์และประดิษฐ์ ชาสมบัติ. เศรษฐศาสตร์แรงงาน. กรุงเทพมหานคร. 2519

ชินินทร์ วะสีนนท์, การศึกษาตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมในจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

ชวลิต สละ, หลักเศรษฐศาสตร์แรงงานเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ประดิษฐ์ ชาสมบัติ, ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมภูมิภาค. โครงการวิจัยอุตสาหกรรมและการจ้างงานในชนบท. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ, 2533.

ปัญจรัตน์ จงภักธน, บทบาทของจังหวัดนนทบุรี ในการรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2539.

พีรพงศ์ มหาวงศ์นันท์, ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการจ้างคนงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

นฤมล บรรจงจิตร, ความต้องการกำลังคนภาคอุตสาหกรรม: ศึกษากรณีอุตสาหกรรมสิ่งทอ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

มนตรี ดีมานพ, ผลกระทบจากแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

วีระศักดิ์ สมยานะ, **เศรษฐศาสตร์แรงงาน**. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์เมือง, 2549.

คันสนีย์ ลิ้มพงษ์, **MFA กับการจัดระเบียบการค้าสิ่งทอระหว่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง, **โครงการประเมินผลนโยบายส่งเสริมการลงทุนของ BOI**. กรุงเทพมหานคร, 2550.

สุมาลี ปิตยานนท์, **เศรษฐศาสตร์แรงงาน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, **คู่มือการขอรับการส่งเสริมการลงทุน**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, **นโยบายส่งเสริมการลงทุนในทศวรรษหน้า**. กรุงเทพมหานคร, 2539.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, **รายงานผลการศึกษาความต้องการกำลังคนของกลุ่มอุตสาหกรรม**. กรุงเทพมหานคร, 2549.

สำนักงานสถิติจังหวัดมหาสารคาม. **สมุดรายงานสถิติจังหวัดมหาสารคาม ฉบับ พ.ศ. 2550**. จังหวัดมหาสารคาม : สำนักงานสถิติจังหวัดมหาสารคาม,2551.

ภาษาอังกฤษ

Boudeville, J.R. **Problem of regional economic planning** .Edinburgh:Edinburgh University,1966.

Friedmann, J. **Urbanization,planning and national development** .Beverly Hills:Sage Publication, 1973.

Hirschman, A.O. **Regional development and planning**. By John Friedmann and W. Alouse. **Regional development and planning**.p.623-641 .Massachusetts:The M.I.T. Press,1964

Hoover,E.M. **An Introduction to Regional economics**. New York : Alfred A. Knopf,1971.

J. Friedmann. **Regional Development Policy : A Case Study of Venezuela**. Mass : the M.I.T. Press,1966.

North,D.C. **Location theory and regional growth**. **Journal of Political Economics**,1995

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการวิจัยเรื่อง ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

โดยมี ผศ.ดร.พนิต ภูจันดา เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

สำหรับสัมภาษณ์ เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรมสิ่งทอ

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรมสิ่งทอ เพื่อทำโครงการวิจัยของ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้นข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์จึงไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากนำมาใช้ในการทำงานวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

ขอขอบพระคุณในการอนุเคราะห์ให้คำตอบ อันพึงเป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิต ภูจันดา)

แบบสอบถามสำหรับเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโรงงาน

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ชื่อโรงงานอุตสาหกรรม.....

1.2 สถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

นิคมอุตสาหกรรม/สวนอุตสาหกรรม.....

นอกนิคมอุตสาหกรรม/สวนอุตสาหกรรม

1.3 ประเภทโรงงาน โรงงานอิสระ

โรงงานสาขา สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่.....

อื่นๆ.....

1.4 ผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง.....

2. ข้อมูลด้านการผลิต

2.1 การผลิต

1) ประเภทสินค้า.....

2.2 การกระจายผลผลิต

1) ผลผลิตที่ได้จากโรงงานอุตสาหกรรมจะทำการ

- ส่งออกเองไปยัง..... มูลค่า.....บาท/ปี
- ขายให้พ่อค้าส่งออกไปยัง.....มูลค่า.....บาท/ปี
- อื่นๆ (ระบุ).....มูลค่า.....บาท/ปี

2) ลูกค้าของท่านมาจาก (เรียงตามลำดับจำนวนมากที่สุดได้ 1)

- ภายในจังหวัดมหาสารคาม มีจำนวน.....คน
- กรุงเทพมหานคร มีจำนวน.....คน
- ปริมณฑล มีจำนวน.....คน
- ภาคเหนือ มีจำนวน.....คน
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน.....คน

3. ข้อมูลด้านแรงงาน

3.1 พนักงานทั้งหมดจำนวน.....คน แบ่งเป็น

ชาย.....คน หญิง.....คน

3.2 พนักงานฝ่ายบริหาร จำนวน.....คน

ค่าจ้างสูงสุด.....บาท/เดือน ค่าจ้างต่ำสุด.....

บาท/เดือน

3.3 พนักงานฝ่ายธุรการ จำนวน.....คน

ค่าจ้างสูงสุด.....บาท/เดือน ค่าจ้างต่ำสุด.....

บาท/เดือน

3.4 พนักงานฝ่ายปฏิบัติการในโรงงาน จำนวน.....คน

ค่าจ้างสูงสุด.....บาท/เดือน ค่าจ้างต่ำสุด.....

บาท/เดือน

3.5 ภูมิภาคของแรงงานทั้งหมดในโรงงาน

- ภายในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีจำนวน.....คน
- ภายนอกเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีจำนวน.....คน
- กรุงเทพมหานคร มีจำนวน.....คน
- ปริมณฑล มีจำนวน.....คน
- ภาคเหนือ มีจำนวน.....คน
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน.....คน
- ภาคกลาง มีจำนวน.....คน
- ภาคตะวันออก มีจำนวน.....คน

- ภาคตะวันตก มีจำนวน.....คน
- ภาคใต้ มีจำนวน.....คน
- อื่นๆ..... มีจำนวน.....คน

3.6 คนงานในโรงงานของท่านปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่ใด

- ภายในเขตเทศบาลในอำเภอเมืองมหาสารคาม มีจำนวน.....คน
- ภายนอกเขตเทศบาลในอำเภอเมืองมหาสารคาม มีจำนวน.....คน
- อื่นๆ..... มีจำนวน.....คน

3.7 วุฒิการศึกษาของพนักงานในโรงงาน

- ประถมศึกษา มีจำนวน.....คน
- มัธยมศึกษา มีจำนวน.....คน
- ปวช./ปวส. มีจำนวน.....คน
- ปริญญาตรี มีจำนวน.....คน
- สูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน.....คน

3.8 สวัสดิการที่มีให้คนงานในโรงงาน

- บำเหน็จบำนาญ
- วันหยุด
- การรักษาพยาบาล
- การฝึกอบรม
- ที่พัก
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความต้องการจ้างงาน

1. ท่านมีความต้องการลูกจ้างเข้าทำงานเพิ่มหรือไม่

- ไม่ต้องการ ต้องการ

2. กรณีที่ท่านต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ท่านมีความต้องการแรงงานประเภทใดบ้าง

- พนักงานฝ่ายบริหาร จำนวน.....คน
- พนักงานฝ่ายธุรการ จำนวน.....คน
- พนักงานฝ่ายปฏิบัติการในโรงงาน จำนวน.....คน

3. ท่านใช้วิธีสรรหาแรงงานอย่างไร

- ประกาศทางหนังสือพิมพ์
- ประกาศทางวิทยุ
- ให้พนักงานในบริษัทหาให้
- ผ่านสำนักงานจัดหางานของรัฐ

- ติดบอร์ดประชาสัมพันธ์หน้าบริษัท
- ติดต่อผ่านสถาบันการศึกษา
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

4. คุณสมบัตินักจ้างที่ท่านต้องการ

4.1 ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา.....คน
- มัธยมศึกษา.....คน
- ปวช./ปวส.....คน
- ปริญญาตรี.....คน
- สูงกว่าปริญญาตรี.....คน

4.2 เพศ

- ชาย จำนวน.....คน
- หญิง จำนวน.....คน

- 4.3
- อายุ 15 – 25 ปี จำนวน.....คน
 - อายุ 26 – 35 ปี จำนวน.....คน
 - อายุ 36 – 45 ปี จำนวน.....คน
 - อายุ 46 – 65 ปี จำนวน.....คน
 - อื่นๆ โปรดระบุ.....

4.4 ประสบการณ์ทำงาน

- มี.....ปี
- ไม่จำเป็น

4.5 เงินเดือน / ค่าจ้างที่ยินดีจ่าย

.....บาท / เดือน

.....บาท / วัน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการวิจัยเรื่อง ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของ
คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนบน

โดยมี ผศ.ดร.พนิต ภูจันดา เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

สำหรับสัมภาษณ์ แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรมสิ่งทอ

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรมสิ่งทอ เพื่อทำ
โครงการวิจัยของ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดังนั้นข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์จึงไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากนำมาใช้ในการทำงานวิจัย
ครั้งนี้เท่านั้น

ขอขอบพระคุณในการอนุเคราะห์ให้คำตอบ อันพึงเป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิต ภูจันดา)

แบบสอบถามสำหรับแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม

1. เพศ

- ชาย
 หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษา
 ปวช./ปวส
ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี

4. ที่อยู่ อำเภอ.....จังหวัด.....

กรณีย้ายมาจากที่อื่น ภูมิลำเนาเดิม อำเภอ.....จังหวัด.....

5. ลักษณะที่พักอาศัย

- เป็นเจ้าของบ้านหรือที่ดินที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน
- ที่พักอาศัยอยู่ในที่พักของโรงงานอุตสาหกรรม
- ไม่เสียค่าที่พัก เสียค่าที่พักจำนวน.....บาท/เดือน
- เช่าบ้านหรืออพาร์ทเมนท์ ค่าเช่า.....บาท/เดือน

6. สถานที่ทำงาน บริษัท.....

7. ลักษณะงานที่รับผิดชอบ.....

8. ระยะเวลาการทำงาน.....ชั่วโมง/วัน

9. สวัสดิการที่ได้รับ

- บำเหน็จบำนาญ
- วันหยุด
- การรักษาพยาบาล
- การฝึกอบรม
- ที่พัก
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

10. ลักษณะของค่าจ้างที่ได้รับ

- รายวัน วันละ..... บาท
- รายสัปดาห์ สัปดาห์ละ.....บาท
- รายเดือน เดือนละ.....บาท

11. ก่อนจะมาทำงานในโรงงาน ท่านประกอบอาชีพอื่นมาก่อนหรือไม่

- เคยประกอบอาชีพอื่นมาก่อน ได้แก่.....
- ปัจจุบันยังทำอยู่หรือไม่ ใช่ ไม่ใช่
- ไม่เคย

12. ครอบครัวยังมีรายได้อื่นต่อเดือนเท่าไร

- น้อยกว่า 3,000 บาท 3,001-5,000 บาท
- 5,001-7,000 บาท มากกว่า 7,000 บาท

13. ครอบครัวยังมีรายได้อื่นส่วนใหญ่มาจาก

- การทำสวน ทำนา การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
- รับจ้างทั่วไป อื่นๆ(โปรดระบุ)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอรอรุณ สิทธิ เกิดเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2525 ที่จังหวัดขอนแก่น สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปีการศึกษา 2548 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง สาขาวิชาการวางแผนภาค คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2550

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย